

(Izglītota latvieša minimums latviešu politikas un valstiskuma vēsturē. Grāmatu iesaku izlasīt, pirms smagi rakāties Indriķa, Atskaņu un citās hronikās. Tā noteikti palīdzētu iegūt zināšanu pamatus skolniekiem, gan vēsturē, gan īstajā politikā (man 75 gadu vecumā tur bija visai daudz nezināmā).

Pārrakstot saglabāju oriģināla 1915.gada valodu, arī tā ir vērtība. Vienīgi 'ee' mainīju uz 'ie' un patskaņus ar vairs nelietojamām diakritiskajām zīmēm vienkāršoju uz garajiem. Šur tur iekavās sniedzu darbojošos personu pilnus vārdus.

Latviešu ķēniņvalstiņas 13.gadsimtā iegāja vēl ar mantoto indoirāņu sirotāju (selaga) garu, kur dabiska ir cilšu dabiska atlase, kas mērāma spēkā, dūšā un attiecīgi laupījumos un nodevās. Baltu tautu savstarpējo līgumu mūžs bija īss, tās sametās kopā dažādos apvienojumos pēc vajadzības - uz noteiktiem karagājieniem. Arī ar kristiešu zobenbrāļiem - kara virsniekiem, un kas traģiski, vēlāk jau piespiedu kārtā ar vācu ordeni.

Kristietības nesēji ne par matu nebija kulturālāki, drīzāk otrādi. Kristietība jeb Jēzus mācības izstrādājums jau vismaz kopš Bizantijas Konstantina laikiem bez cilvēcīguma ideāla bija arī gan feikss, gan ierocis, un Sv. Romas impērija savas robežas paplašināja un baznīcas desmito tiesu pagērēja tikpat šķeloši un asiņaini "kristīgi", cik politkorekti.

Atcerēsimies, ka Jēzus nav pierakstījis savu sludināto mācību un diez vai viņš bija analfabēts.

Svētās Marijas jeb Livonijas (Lībijas) valstij rasties piepalīdzēja vēl draudi latviešiem no Naugardas, Pleskavas un Polockas (krieviem nodevas maksāja Livonijas daļa ziemeļos no Daugavas), kuras pret latviešu valstiņām izmantoja pārkrievotus baltus.

Būtiski šķeļošs bija bīskapu piedāvātais lielākas neatkarības no latviešu ķēniņiem piedāvājums vietējiem zemes kungiem jeb bajāriem, īpaši Mežotnē.

Un tad sekoja Teitoņu jeb Vācu ordenis, kam ne politikorektums, ne Jēzus netraucēja vairs nemaz, un pēdējie cīnītāji par neatkarību, atlikušie zemgalieši tika padzīti no savas zemes ar genocīda ieročiem (“Labāko no taviem ienaidniekiem tev būs nokaut.”). Tāds latviešiem bija 13.gadsimts. Skat. arī

<http://www.tervetesnovads.lv/tervetes-vesture/>;

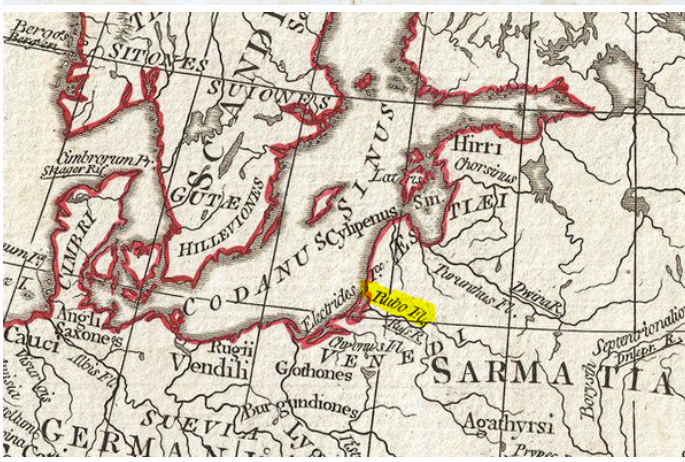
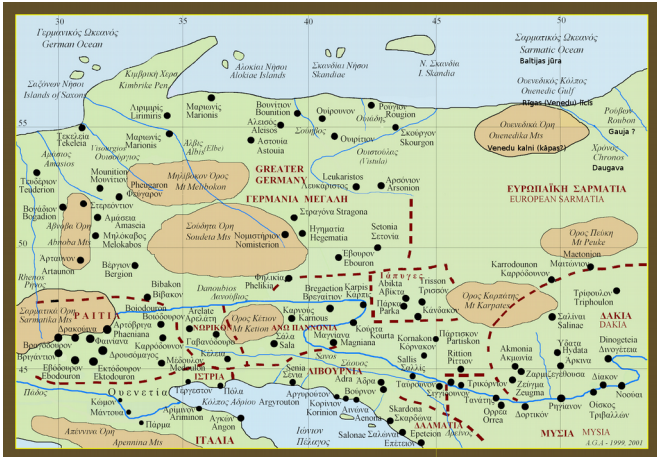
[Fragment einer Urkunde der ältesten Livländischen Geschichte in Versen 1817](#))

Grāmatas saturs un paskaidrojoši attēli.

I. VISPĀRIGAS ZIŅAS PAR ZEMGALI

I. Ievads.

3.lpp.

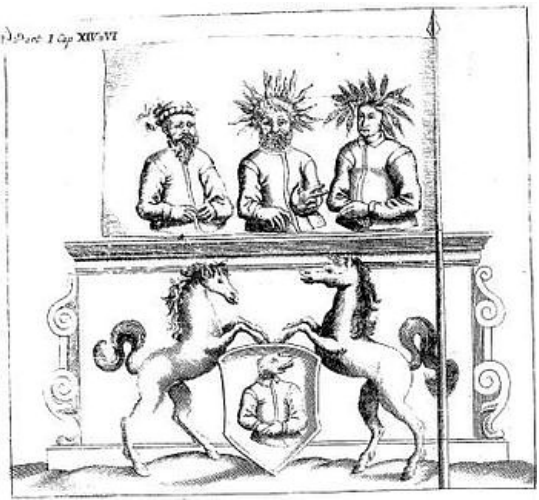
Eiropas Sarmatija (versija: Sarmatia -Sauromatia - Saura Mata - Saules māte) Klaudija Ptolemaja kartē.

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰

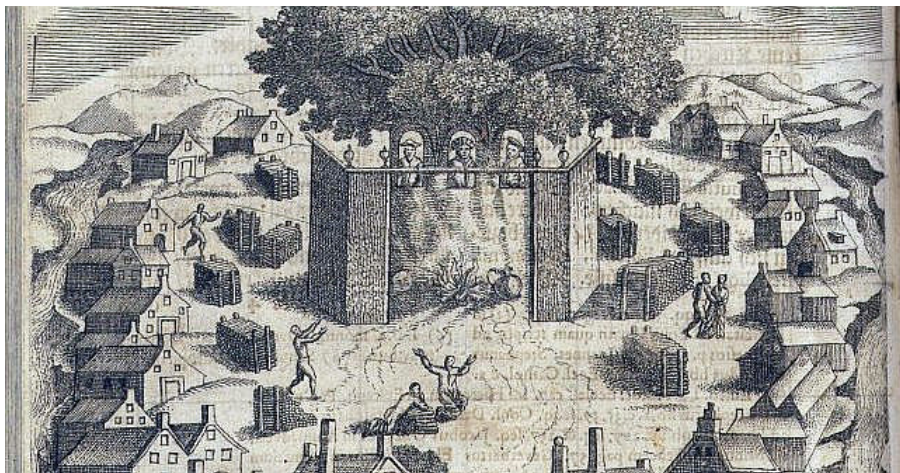
Senprūšu raksts uz karoga: "Dievs Kurčo! Dusmojies uz ienaidniekiem, dari viņiem ļaunu".

Patols, Pērkons, Potrimps

Senprūšu karogs

Senprūšu svētnīca

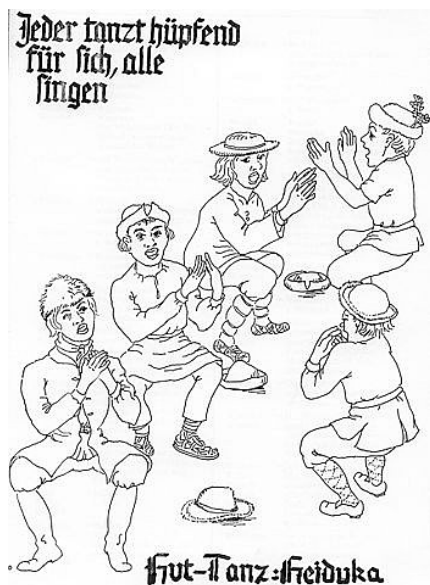

Ein heidnischer Pruß

Senprūšu pagāns

Senprūšu vedības

Senprūšu cepuru dancis. Katrs par sevi danco lēkājot.

Senprūšu rītu vainadziņu dancis.

Baltu teritorijas

Vidzemnieki

Latviešu iztēlojums

Salīdzinājumam kalāšu dieva Mahandeo Dur svētnīca 19.gs.; ziedoklis ar zirgu galvu tēliem. Kadiķa kvēpināšana ziedojo

II. Zemgales ģeografiskie un etnografiskie apstākļi.

4.lpp.

III. Pirmās rakstītās ziņas par zemgaliem.

6.lpp.

(750.gadā leģendārajā Bravallas (Brávalla) kaujā kurši Zviedrijā karoja pret Zviedrijas ķēniņu Sigurdu Hringu (Sigurd Hring), un līvi sava karavadoņa Gera (Ger Livicus) karoja Dānijas ķēniņa Haralda Vartota (Harald Wartooth) pusē.

Pirms 800. gada senie balti sāka veidot īpašu cilšu reģionu.

Ap 800. gadu kurši pretojās zviedriem un atteicās maksāt nodevas.

850.gadā dāņu ķēniņš savāca lielu floti un burāja uz Kurzemi, lai piesavinātos viņu preces nodevu vietā. Kurši sapulcēja spēkus no visām piecām viņu pilsētām un nogalēja pusi dāņu karaspēka, kā arī nolaupīja viņu karakuģus.

854.gadā Zviedrijas ķēniņš Olafs (Olaf) ar 7000 bruņotiem vīriem uzbruka Grobiņai un Apuolijai pie Skuodas (Seeburg, Apuolē -Apulien).

870.gadā leģendārais vācu ķēniņš Hadingus (Hadingus) uzvar kuršu tirānu Lokeru (Loker, Lokerus, Curetum tyrannus) un Daugavas grīvas (Duna, Duna urbs) ķēniņu Anduanu (Handwanus).

890. gadā kuršu ķēniņš Dorns (Dorno, Porn, Curetum rex Dorno), viens no Saxo Grammaticus' Gesta Danorum minētiem ķēniņiem, karo pret leģendāro dāņu ķēniņu Froto I (Frotho I).

925.gads - Egila Sāga (Egils Saga) apraksta islandiešu vikingu Torolfa un Egila Skalagrimsona (Thorolf, Egill Skallagrímsson) ekspedīciju pa austrumu ceļu (östlichen Route, Austrvegr), kur iegūst daudz bagātību un izcīna daudzas kaujas. Kurzemē viņi noslēdz mieru uz pus mēnesi un tirgojas ar tās zemes vīriem.

950.gadā no ārzemēm ierodas ziemeļnieku princis Ragnvalds (Рагвалод, Rogwolod von Polatsk) un paverdzina pilskalnu pils

gar Daugavu. Par viņa galvaspilsētu tiek dibināta Polocka (Polatsk).

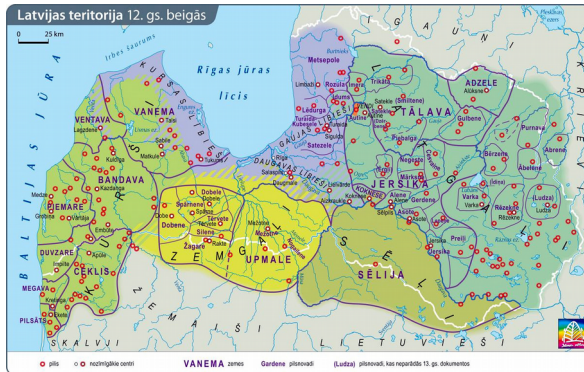
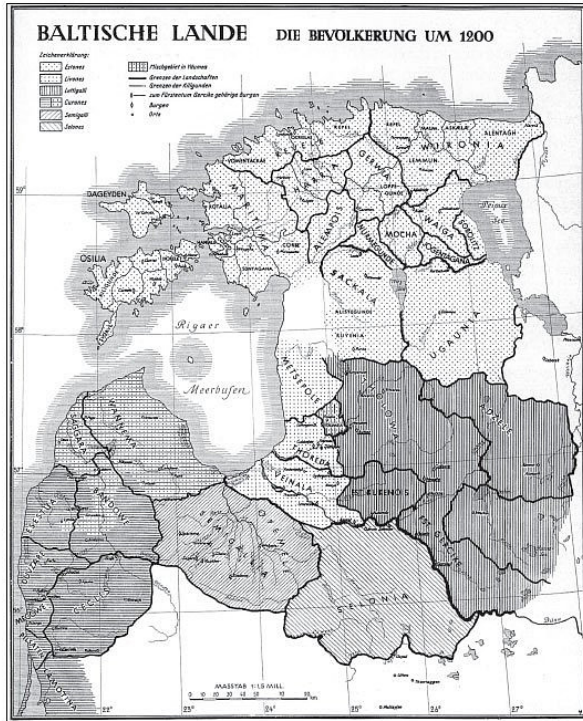
Pirms 1100.gada iezīmējas baltu novadu Kurzemes, Zemgales, Tālavas, Kokneses un Jersikas (Ķersika, Lettia) robežas.

1106.gadā zemgaļi Daugavas zemienēs pilnībā iznīcina Polockas Vseslava (reģis Vseslavs no Rjurikiem, Vseslav von Polozk) karaspēku.

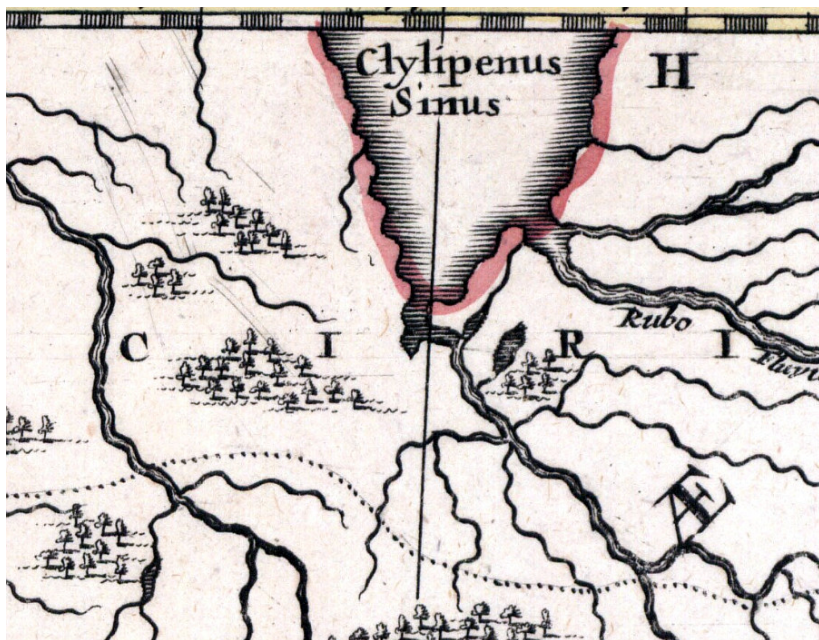
1111.gadā Naugardas Mstislavs Vladimirovičs (sāgās Harald, Мстислаў Уладзіміравіч Вялікі, Prinz von Novgorod Mstislav Wladimirowitsch) iebrūk Tālavas (Talava) austrumdaļā Atzelē un Igaunijā (Ugaunia, Ugandi).

1180.gadā princis Mstislavs Rostislavičs Drosmīgais (Mstislav Rostislavich) ved novgorodiešu karaspēku pret Tālavas (Talava) letiem.)

Baltu ciltis pirms bīskapu laika

Zemgales vārti Lielupes izejā uz jūru; šā tirdzniecības ceļa bloķēšana pastāvīgi bija gan bīskapu, gan teiņņu taktika. Zemgaļu osta atradās Jelgavā (Mītava, Mintava)

II. ZEMGALIEŠI PIRMAJĀ BALTIJAS KRUSTAKAĻU LAIKMETĀ.

I. Vispārejie un vietējie Baltijas politiskie apstākļi.

8.lpp.

(1048. gadā pie Domesneses Dundagā bijusi celta katoļu baznīca.)

II. Katoļu baznīcas nostiprināšanās Latvijā un viņas pirmie sakari ar zemgalešiem.

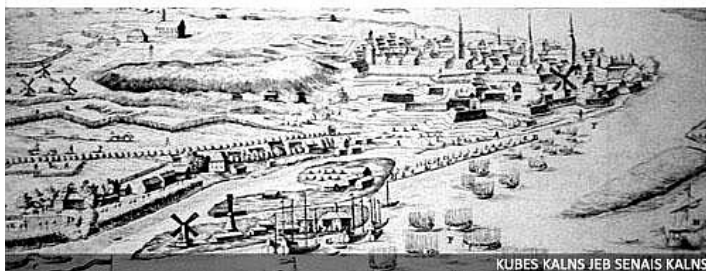
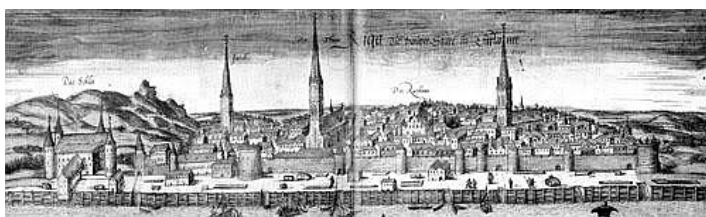
10.lpp.

(1184.gadā ierodas misionārs mūks Sv. Meinards (Meynhard, St. Meinhard; 1186.-14.08.1196.);

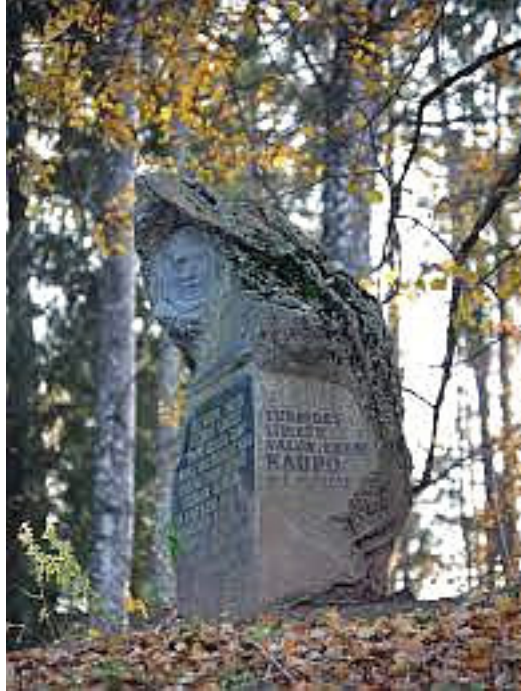
1186.gadā Meinards tiek pāvesta iecelts par Livonijas (Livonia) bīskapu. To var uzskatīt par Livonijas jeb Sv. Marijas valsts dibināšanas gadu)

Bīskaps Meinards

Vēlāk noraktais Kaupja jeb Kaupo jeb Kopes jeb Kubes (Kubbe) kalns Rīgā

Lībiešu ķēniņa Kaupo (Kaupja) kapa vieta

III. Pirmie krustneši Latvijā. 17.lpp.

(1198.gadā krustnešu pavadībā Daugavas grīvā ierodas bīskaps Hanoveras Bertolds ([Berthold von Hannover](#); 1196.-24.07.1198.;) sāk misionāra darbību Livonijas iedzīvotāju ([Livonischen Menschen](#)) vidū un kaujā ar līviem tiek nogalināts.)

IV. Alberts - trešais Latvijas bīskaps un bīskapa sēdekļa pārceļšana uz Rīgu. Cīņa dēļ Zemgales Vārtiem. 18.lpp.

(1199.gadā par trešo Livonijas bīskapu kļūst Rīgas Alberts ([Albert von Riga](#); [Alberts fon Bukshēvdens](#); Albert von Buxhövden, 1199.-17.01.1229. Pāvests Inokents III - Innocentius

III (1160/1161 — 1216) pasludina otro Baltijas krusta karu; Latvija tiek apdāvināta ar sevišķām privilēģijām un iecelta Sv. Marijas zemes godā.

Bīskaps Alberts līvu apmetnē ieliek Rīgas pamatakmeni.

*1201.gadā agrākās lībiešu apmetnes vietā Alberts dibina Rīgu.
1202.gadā bīskaps Alberts dibina Līvzemes zobenbrāļu ordeni (Fratres Militiae Christi Livoniae). Turaidas **ķēniņš Kaupis**, galvenais kristīgās baznīcas un bīskapa patrons Livonijā, mūka Teodorika pavadībā brauc uz Romu pie pāvesta Inocenta III. Kaupis oficiāli nodod jaundibināto Sv. Marijas valsti pāvesta īpašumā un virsvaldībā.*

1206.gadā zobenbrāļi un to zemgaļu sabiedrotie uzvar līvus un latgaļus (Lethi vel Letthigalli).

No 1207. gada līdz 1225. gadam Svētās Romas impērijas sastāvā ietilpa arī Livonijas bīskapija, pēc tam Romas pāvests Honorijus III bullā Ecclesia Romana apsolīja Livonijas un Prūsijas zemju jaunkristītajiem iedzīvotājiem neatkarību no laicīgajiem valdniekiem un tiešu Romas pāvesta aizsardzību.

1217.gadā zobenbrāļi un viņu sabiedrotie līvi un latgaļi Vīlandē ([Viļjandi](#)) uzvar igauņus.

1229.gadā mirst bīskaps Alberts. 1230.g. tiek iecelts bīskaps [Nikolajs fon Nauens](#) (Nikolaus von Nauen, Nicolaus de Nauen, Nicolaus Canonicus Rigensis), 1229.-1253.)

III. VIESTARTS, ZEMGALES ĶĒNIŅŠ.

I. Viestarts ar zemgaliešiem sakauj leišus pie Ikšķiles.

22.lpp.

„Witthaldas,
König von Sambia“
L. Liberta glorio Tigas pili.

Zemgales ķēniņš Viestarts L. Liberta iztēlojumā

II. Viestarta karš ar lībiešiem. Zemgalieši iekaro Turaidu.

25.lpp.

III. Viestarts karo Lietuvā un viņa jauna uzvara pār leišiem.

27.lpp.

IV. Zemgaliēšu pirmais karš ar Rīgas bīskapu. 29. lpp.

V. Ķēniņš Viestarts pie pāvesta sūtņa.
Zemgaliēši un kurši izposta Daugavas Grīvas cietoksni. 35.lpp.

IV. ZEMGALIEŠU UN LEIŠU LIELĀ UZVARA PĀR RIGAS BĪSKAPU UN ZOBENBRĀĻU ORDEŅA IZNĪCINAŠANA.
ZEMGALEI 20 MIERA GADI.

I. Kurzemes ķēniņš Lameķins pieņem kristīgu ticību un strīdi Sv. Marijas valstī. 40.lpp.

Kurzemes ķēniņš Lameķins L. Liberta iztēlojumā

Alberts Zauerbērs; Albert Suerbeer 1253.-1273. Livonijas, Igaunijas un Prūsijas arhibīskaps; par Rīgas arhibīskapu apstiprināts 20.01.1255.

II. Karš Lietuvā 1235. gadā. Latgalieši un lībieši negrib karot pret zemgaliešiem un leišiem.

42.lpp.

III. Lielā kauja pie Saules un zobenbrāļu ordeņa gals.

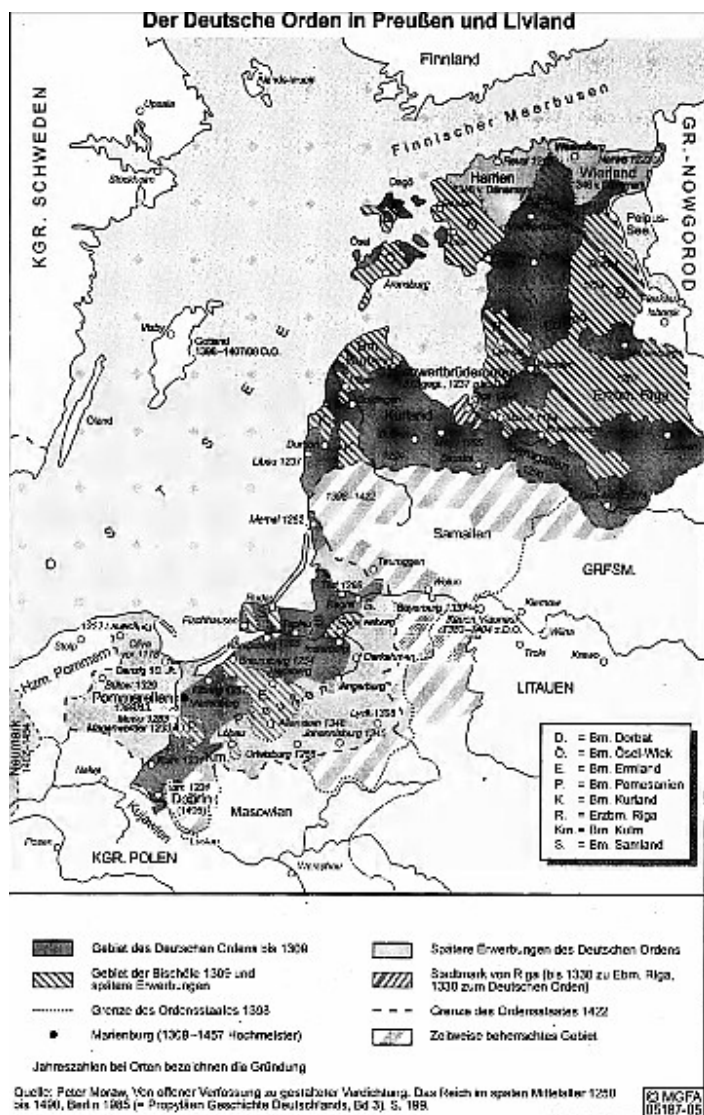
44.lpp.

1236. gadā notiek Saules kauja ([Schlacht von Saule](#)): Līvzemes zobenbrāļus uzvar apvienotie lietuviešu un zemgaļu spēki.

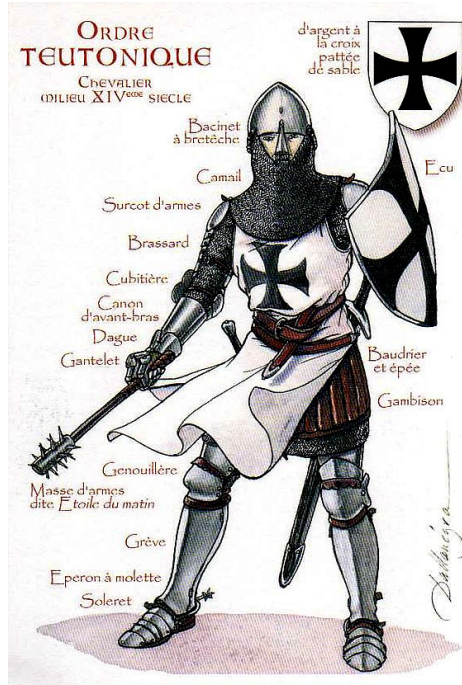

THE BATTLE OF SAULÉ NEAR ŠIAULIAI, 23 SEPTEMBER 1256.
DUKE VYKINTAS LED THE TROOPS OF SAMOGITIA AND DEFEATED THE ORDER OF FRATRES MILITIAE CHRISTI, THE SWORDSMEN.

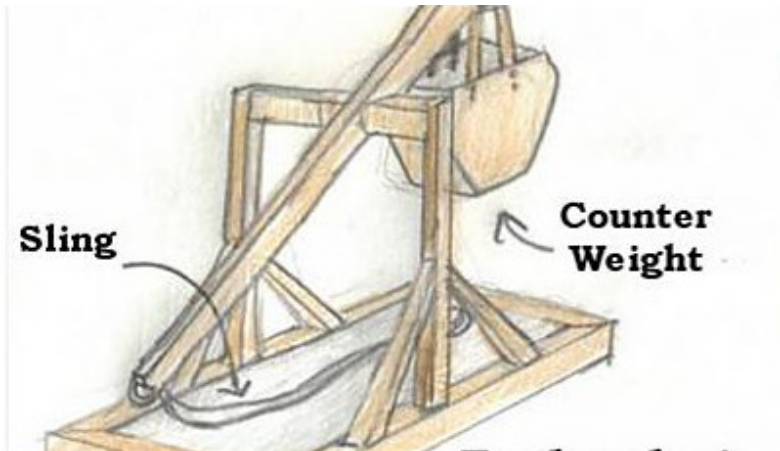
Saules kauja (uzrakstā gada kļūda).

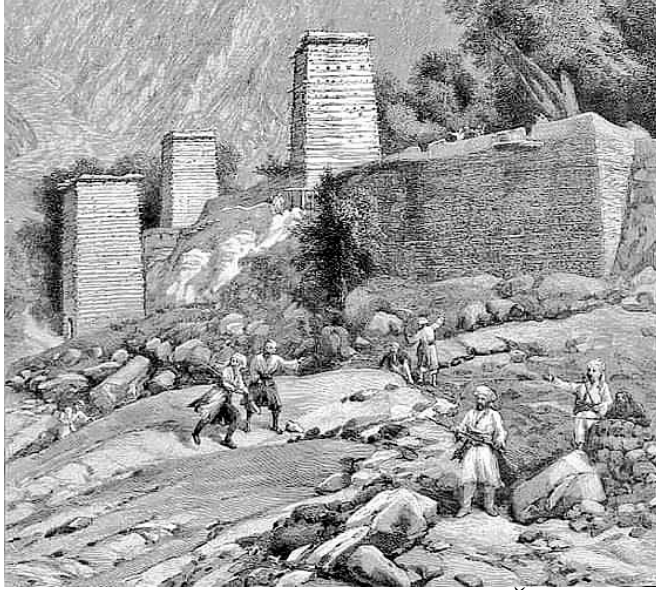
Vācu ordeņa izvēršanās. 1237. gada pavasarī Livonijā teitoņu ordenis stājās zobenbrāļu vietā. Zemgali pakļauj ar genocīdu

Vācu jeb Teitoņu ordeņa bruņinieks

Akmeņu metamā mašīna jeb blīda

*Salīdzinājumam pagānu cietokšņa aplenkums Čitrālā 1895. gadā
Durbes kauja*

IV. Notikumi pēc Saules kaujas. 46.lpp.

(1242.gadā Aleksandrs Nevskis ([Alexander Nevsky](#)) uz Peipusa ezera uzvar Vācu ordeni.)

**V. ZEMGALIEŠU SATIKSME AR SV. MARIJAS
VALSTI UN UZVARAS LĪDZ 1272. GADAM.**

**I. Zemgale pievienojas Sv. Marijas valstij 1250.
gadā un atkal atkrīt 1259. gadā.** 49.lpp.

*(1255.gadā Rīgas bīskapija tiek paaugstināta par Rīgas
arhibīskapiju ([Erzbistum Riga](#))*

Svētās Marijas valsts jeb Livonija (šajā grāmatā Lībija)

II. Zemgaliešu uzvara pie Tērvetes un kauja pie Durbes.

50.lpp.

THE BATTLE OF DURBĒ NEAR THE LAKE OF DURBĒ 17 JULY 1260.
THE DEFEAT OF THE LIVONIAN AND PRUSSIAN ORDERS OF CRUSADERS IS
THE MOST SIGNIFICANT VICTORY OF THE LITHUANIAN DUCHY IN THE XIII CENTURY.

**III. Zemgalieši uzvara 1265. gadā. Rīdzinieki
iekaŗo Zemgales ostu Mintavu 1266. gadā.**

52.lpp.

IV. Zemgalieŗu uzvara 1266. gadā.

54.lpp.

**VI. ZEMGALI IEKARŌ 1272. GADĀ, BET VIŅA
NO JAUNA ATKRĪT. NOTIKUMI LĪDZ 1286.
GADAM.**

I. Kara gaitas pret Zemgali 1272. gadā. 55.lpp.

(Rĩgas bĩskaps Johans I fon Lũne; Johanness I von Lune, 1273.-
1284.)

Zemgales ķēniņš Nameisis (Nameitis) L. Liberta iztēlojumā

II. Lielā kauja pie Aizkraukles 1279. gadā.

57.lpp.

III. Zemgalieši atkaŗo Tērveti 1279. gada vasarā.

59.lpp.

IV. Uzbrukums Dobelei 1279. gada rudenī.

61.lpp.

V. Ķēniņš Nameitis grib iejemt Rīgu un sagūsta ordeņa marŗalu.

63.lpp.

VI. Uzbrukumi Dobelei un Tērvetei.

65.lpp.

VII. Ordeņa briesmu darbs.

67.lpp.

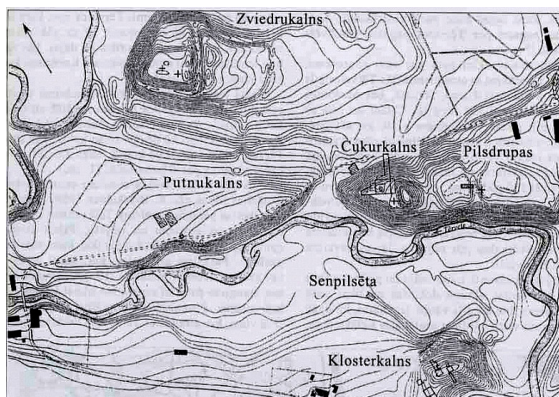
*(1282.gadā Rīga kļūst par Hanzas dalībnieci. Rīgas bīskaps
Johans II fon Fehte; von Vechten, 1285.-1294.)*

VII. ZEMGALES PATSTĀVĪBAS BEIGAS.

I. Ordenis ceļ Svētkalna (pie visiem ievērojamākiem pilskalniem Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, atradās tā saucamie **svētkalni**, kur bija senas svētnīcas un dzīvoja krīvi ar vaidelošiem (priesteriem)) **pili pie Tērvetes un kaņo tur.** 69.lpp.

Svētais jeb Zviedru kalns augšā pa labi; Klosterkalns (Ķīķerkalns), arī sens zemgaļu pilskalns, ir lejā ārpus attēla robežām Cukurkalnam dienvidu pusē pie Tērvetes tilta.

**II. Zemgalieši atstāj un nodedzina Tērveti.
Turpmakās kaujas pie Svētkalna. Zemgales
valsts beigas.**

71.lpp.

Zemgalieši atstāj Tērveti. Iztēlojums

III. Zemgaliešu uzbrukums Rigai un Ikšķilei.

74.lpp.

**IV. Zemgaliešu pēdejā uzvara pār ordeni pie
Garozas 26. martā 1287. gadā.**

76.lpp.

**V. Ordenis izposta Dobeli un Rakti 1288./1289.
gada ziemā.**

79.lpp.

VI. Zemgalieši un leiši iebrūk Lībijā un ordenis izposta Sidrabenes (Jānišķes) pilsētu. 81.lpp.

VII. Bads Zemgalē. Zemgalieši aiziet no Dobeles un Rakes 1290. gada iesākumā. 83.lpp.

VIII. Zemgalieši aiziet no Sidrabenes (Jānišķes) 1290. gadā. 85.lpp.

IX. Notikumi Zemgalē pēc 1290. gada. 87.lpp.

(Rīgas bīskapi [Johans III fon Šverīns](#) - von Schwerin, 1294.-1300.; [Izarnus Takons](#) - Isarnus Takkon, 19.12.1300.-11.04.1302.; [Jens Grands](#) (Jens Grand), 1302. atteicies no amata; [Frīdrihs fon Pernšteins](#) -Friedrich von Pernstein, 21.03.1304.-1341.; [Engelberts fon Dolens](#) - von Dolen, 1341. 18.X - 1347. 9.IX, miris Avinjonā; [Fromholds fon Fifhūzens](#) - Fromhold von Fünfhausen, Vyffhusen, 17.03.1348.-28.12.1369.)

GALA VĀRDS.

90.lpp.

Latviešu karakalpi Vācu ordeņa sastāvā karo Polockā 1579.gadā

Vieni no pirmajiem Dziesmu kara virsniekiem Pirmajā Atmodā.

Cēsu skolnieku rota 1919.gada vasarā

1988.gads - 3. Atmoda; daudzi latvieši savu karogu redz atkal, pirmo reizi mūžā. No Kongresa nama to sāk nest Alberts Mucenieks

Tālāk pati grāmata

LATVIEŠU ETNOGRĀFISKĀS BIEDRĪBAS
IZDEVUMS NR.2
RĪGĀ, VAĻŅU IELĀ № 30

ZEMGALIEŠU
SIMTGADU CĪNAS
PAR PATSTĀVĪBU.

RĪGĀ, 1915. GADĀ

Iespiests “Rīgas Avīzes” Sab. spiestavā, Rīgā,
Suvorova ielā № 6.

I. VISPĀRIGAS ZIŅAS PAR ZEMGALI

I. Ievads.

Ja staigajam pa Lielupes līdzenumu un tāpat novados, kur Lielupe un tās pietekas iztek no vairak kalnainiem apgabaliem, un prasam tagadejo strādīgo un centīgo Zemgales paaudzi uz tradīciju jeb tautā uzglabājušos mutīsku ziņu pamatiem par senču dzīvi tuvākā un tālakā pagātnē, tad nedabujam atbildes ne par pašiem pēdejiem gadusimteniem, ne vēl par attālākīem, kurī stāv gluži tumsā un nepazīti. Nezin tagadejā paaudze, izņemot retus, ne senatnes dzīves, ne senatnes prieku un bēdu; nezin, kādi trokšņaini un ļoti svarīgi notikumi savā laikā norisinājušies pa krāšņajām Zemgales ārēm; nezin, ka vesalas paaudzes tur ar godu cīnījušās pret tumšu varu un kritušās, lai aizstāvetu tēvu zemi, savu seno senču ticību, savu īpatnību un savas cilvēcīgās tiesības.

Šie senlaiki, par kuriem gribas runāt, stāv vēl tālu aiz tā sauktajiem “franču laikiem”, t.i. XIX. gadusimtenā pirmās puses, kad pāri Zemgalei plūda Napoleona kara pulki un kad tikai dažus gadus iepriekš tam Kurzeme un Zemgale bija pievienotas

Krievijai; tāpat šie laiki stāv tālu aiz 1700-tiem gadiem, kad Zemgale dzirdeja un redzeja lielā ziemeļu jeb krievu-zviedru kara troksni un briesmas; tie stāv tālu aiz zviedru-poļu kariem 1600-tos gados, kad sveši kara pulki mīdija un postīja Baltijas drupas; stāv arī vēl aiz tā pārejas laikmeta, kad pēc 300 gadu ilgas tumšas un nelaimīgas valdīšanas vācu ordenis 1560. gadā sabruka, un Kurzemē līdz ar Zemgali zem Lietavas virsvaldības nodibinājās tā sauktā lielkunga valsts.

Tie laiki, par kuriem gribam runāt, stāv vēl aiz vācu ordeņa laikiem, aiz vesaliem 7 gadusimteniem. XIII. gadusimtenī pēc Kristus, Zemgale bija sava patstāvīga ķēniņa valsts, un Zemgales ķēniņš no savas galvas pilsētas Tērvetes pārvaldīja visu

4.lpp.

plašo Zemgales līdzenumu. Zem viņa vadības latviešu novadu, pilsētu un piļu kungi veda karos savus zemturus un ļaudis, aizstāvēt Zemgali pret ienaidniekiem, jo ne vienīgi zemkopis un lopkopis, lēns un mierīgs, kā tagad, bija toreizējais zemgālis, bet arī bija vingrs, bargs un nepārspējams kara vīrs. - Pēdejie, tā sauktie jaunākie laiki, kur Zemgale nu jau 7 gadusimtenus dzīvo ar apkārtejam tautām kopīgu politisku dzīvi, mūs var mazāk interesēt un saistīt, jo tie mums maz ko īpatneju dod. Bet gan Zemgales īpatnējā vēsture ir tie laikmeti, kas guļ

tālāk pirms XIII. gadusimteņa. Latviešu tautas īstā, slavas darbiem bagatā vēsture meklejama tālu atpakaļ sirmā senatnē, viņa sākas ar āriešu pirmtautas sadalīšanos. Mēģināsim tagad apskatīt pašu pēdejo Zemgales patstāvības laikmetu, vienu XIII. gadusimteni, un tos lielos karus, kādus zemgalieši izcīnīja, līdz zuda Zemgales patstāvība.

Lasot nostāstus un ziņas par šī nelaimīgā laikmeta notikumiem, mums usmāksies jautājumi, kāpēc gan mūsu senči zemgalieši ar savām ievērojamām garīgām un kareiviskām spējām galu galā tomēr pameta visu iesākto lielo cīņu. Mēs prasisim, vaj viņi politiskā ziņā dažkārt nav kļūdušies, jeb vai vainojami bija vienīgi ārejie apstākļi. Uz šiem pamata jautājumiem, bez dažām piezīmēm, vispārīgu noteiktu atbildi nepūlesimies dot, jo tas prasa vēl tālākus un ilgākus pētījumus. Tagad sekosim visupirms pašai notikumu gaitai XIII. gadusimtenī un no šiem notikumiem taisīsim blakus zināmus slēdzienus par mūsu senču kulturas dzīvi. Notikumus atstāstīsim pēc drošām rakstiskām liecībām, tā sauktajām kronikām jeb laika grāmatām, kuŗas uzrakstītas no ticamiem to laiku lieciniekiem. Pats ievērojamākais no XIII. gadusimteņa vēsturniekiem ir **Latviešu Indriķis**, Rigas bīskapa Alberta audzeknis, kuŗš ir visupirmais latviešu rakstnieks, no kuŗa kādi raksti uzglabājušies.

II. Zemgales ģeografiskie un etnografiskie apstākļi.

Senā Zemgale ieņēma visu **Lielupes** un viņas pieteku apgabalu. Tagadejie **Dobele, Bauska, Tukuma**, un daļai **Saule, Panevežes** un **Rīgas** apriņķi apzīmē apmēram senās Zemgales vietu. Šis apgabals šķērsam no Jaunpils pār Dobeli un Bausku sniedzās pie 120 verstim platumā un no Daugavas pār Jelgavu un Jānišķi uz

5.lpp.

Šauiem apm. 150 verstis garumā. Ziemeļos Zemgale sniedzās līdz Daugavai un Baltijas jūrai (Rīgas jūras līcim). Izeja uz jūru bija pa Lielupi. Šo izeju sauca par "**Zemgales Vārtiem**" (Porta Semigallorum). Zemgales dienvidu daļa tagad jau galīgi pārlejšojusies. Visa Zemgale ir zems, vienads līdzenums, kas no jūras tikai pamazam paceļas augstāk pār ūdeņa līmeni (pie Jelgavas 12 pēdas), un tikai no Dobeles, Tērvetes un Mežotnes pāriet pamazam drusku augstākos apvidos, no kuriem tad Zemgales daudzās upes lokas dziļos krastos un gravās. Lielupes ziemeļu pusē apgabals ir vairāk smilšains, bet Lielupes augšgalā ap Mežotni un Bausku un dienvidus pusē **apgabals ir augligākais**

visā Baltijā. Apgabala pakāpeniska pacelšanās no jūras līdz pat Jānišķei un tālāk uz dienvidiem nemaz nav nomanāma, viss ir apbrīnojami vienāds līdzenums. Tikai upju gravas apgabala dienvidus daļā netieši norāda uz šīs daļas augstako stāvokli. Apgabala sevišķais augligums bija tas cēlonis, ka Zemgales iedzīvotāji senatnē bija bagāti, jo zemkopja pūles zeme atmaksāja bagatīgi. Zemgale bija tā īstā Dievzemite un Maizeszemite. Bez tam Lielupe, kas savienoja Zemgali ar jūru, bija izdevīgs tirdzniecības ceļš starp Zemgali un aizjūras zemēm.

- Pēc ģeografiskiem apstākļiem Zemgales nosaukums ir gluži dabisks - “zemais gals”. Še, šai Latvijas zemajā galā, dzīvoja ievērojama latviešu cilts, saukta par **zemgaliešiem**.

Kā visi latvieši, tā arī zemgalieši tālā senatnē līdz ar leišiem runāja vienu un to pašu valodu, kas uzskatāma par indo-eiropiešu jeb āriešu tautu pirmvalodu. Šīs pirmvalodas skaņas vēl tagad visuskaidrāk atrodamas latviešu un leišu valodās. No šīs latviešu-leišu jeb baltu pirmvalodas berzešanās ar dažādām svešām, sevišķi ar mongoļu resp. sāmu valodām, radās vēlāk ģermaņu un slāvu valodas. Tāpat caur šādu berzēšanos ar **svešiem** elementiem izšķīrās vēlāk latviešu valoda no leišu valodas. Latvieši berzejās ar tām tautām, ar kurām satikās uz tirdzniecības un koloniju ceļiem pa Daugavu, Lielupi

un Ventu. Un te redzam, cik tālu no jūras pa upēm jeb ūdeņa ceļiem svešas mēles vareja iespieties Baltijā, tik tālu arī atšķīrusies jeb attīstījusies pirmvalodas latviešu izloksne. Dažus ārejus iespaidus uz latviešu valodu darijušas sāmu un ģermaņu valodas.

Tomēr visi šie dažkārtējie vēlaku laiku ārejie iespāidi nav spējuši latviešu valodai laupīt viņas pirmvalodas pamata īpašības. Zemgaliešu izloksne ir vīstīrakā latviešu valodas izloksne un

6.lpp.

tagad pieņemta par vispārejo latviešu rakstu valodu. Bet tā kā viena puse Zemgales (tagadejie Šauļu un Paneviezes aprīņķi) jau 650 gadus atpakaļ pievienojās pie Lietavas, tad šīs daļas zemgalieši pamazam pārlejšojās un tagad stipri atsvešinājušies no savas sentēvu valodas, lai gan līdz pat Šauļiem un Paneviezei ļaudis latviešu valodu vēl tagad pa daļai saprot. Tāpat kā latvieši jaunajos laikos mazuliet bijuši zem ģermaņu un sāmu valodu iespāida, tāpat leišu valodā ir stipri slāvu (krievu un poļu) valodu iespāidi. Bet tāpat kā latviešu valoda, arī leišu valoda tomēr uzglabājusi baltu pirmvalodas pamata īpašības.

III. Pirmās rakstītās ziņas par zemgaliešiem.

Pirmās rakstu ziņas par zemgaliešiem sniedz senas krievu kronikas jau no pašas Krievijas valsts dibināšanas laikiem, t.i. no IX. gadusimteņa. Līdz ar kristīgās ticības pieņemšanu, krievi iemācījās arī rakstu zīmes, un garīdznieki, kā arī mūki, bija pirmie krievu rakstnieki. Šie kronisti gan rakstīja stingrā baznīcas virzienā, bet pastarpam sniedza arī drošas ziņas par to laiku politiskajiem apstākļiem. Nestors un citi krievu kronisti piemin, ka starp baltu tautām jo ievērojami bija zemgalieši - зимъгола. Tās pašas kronikas stāsta, ka pirms Ņurika slāvi maksājuši nodevas varingiem un kazāriem. Visudrošāk pieņemams, ka šie varingi jeb varīgajie bija tās baltu ciltis, kas dzīvoja gar Baltijas jūru, jo varingiem bija stipra kara flote. Arī zemgalieši bija šo stipro Baltijas cilšu skaitā, un arī viņiem bija ievērojama flote. Visvecākās kronikās, sākot no IX. līdz pat XIII. gadusimtenim, nav nekādu ziņu, ka zemgalieši kādreiz būtu tapuši uzvareti. Zemgalieši bija netikvien stipri pret savām kaimiņu ciltīm, bet arī pret attālākām tautām, ar kurām veda gan mierīgu satiksmi, gan arī karus. Pašas krievu kronikas stāsta, ka krievu zemes (Polockas) ķēniņš Boriss ar saviem brāļiem sarīkojis 1107.gadā kara gaitu ar lielu karaspēku pret Zemgali, bet zemgalieši

lielā kaujā gluži sakāva polockiešus, no kuņiem uz vietas krita 9000 vīru.

Kāds kronists šo kara gaitu apraksta īsi: “иде Борисъ на Зимъголуб и бысть побѣжденъ Борисъ” (gāja Boriss uz Zemgali, un tapa uzvarēts Boriss). Vēl tagad Daugavā starp Polocku un Daugpili vairākās vietās redzamas šī ievērojamā kara gājiena piemiņas, kuŗas atstājis krievu kara spēks, pa Daugavu lejup braukdams. Tie ir tā saucamie “Borisa akmeņi”, uz kuņiem izcirsts

7.lpp.

senlaiku astonstūrainais krievu krusts un virsraksts: “Господи, помози рабу Твоему Борисы” (Kungs, palīdzi Tavam kalpam Borisam).

Šī kara gaita pret Zemgali gan tadēļ tika uzņemta, ka **zemgalieši toreiz vēl pārvaldīja visu Daugavas lejas galu** un jēma nodokļus no krievu un ārzemes tirgotajiem, kas veda ārejo tirdzniecību ar Krieviju.

Daugava toreiz bija visusvarīgākais tirdzniecības ceļš. Līdz ar Daugavas lejas galu vissenakos laikos pie Zemgales piedereja arī tagadejais Rīgas apriņķis Vidzemē. Par to nodod visdrošāko liecību valodniecība un etnogrāfija, jo **Rīgas apriņķa iedzīvotāji vēl tagad runā skaidru zemgaliešu izloksnī**, kuŗa atšķiras tikpat no Augšzemes izloksnēm, kā arī zināmā mērā no īstās Vidzemes izloksnes, kuŗu runā ap Valmieru.

Ari uzglabājušās skandinavišu teikas un raksti pazīst **zengaliešus**. Kāda Ingvara teika stāsta, ka skandinavišu (zviedru) ķēniņš Ingvars XI. gadusimteņa pirmajā pusē ilgi karojis ar zengaliešiem. Zengalieši nevien veda panākumu pilnus karus ar zviedriem, dāņiem un citiem skandinavišiem, ar savas jūras flotes palīdzību, bet starp viņiem bija arī stipras tirdzniecības saites. Nedervalā, Dienvidus Zviedrijā, priekš dažiem gadiem atrada kādu lielu runu (seno burtu) akmeni no X. gadusimteņa ar sekošu virsrakstu: “**Šo akmeni uzcēla Zigrīda par piemiņu savam vīram Svenam, kurš ar bagātiem kuģiem ap Domesnesi brauca uz Zemgali.**” Domesnese ir tagadējais Kolkas rags pie Dundagas. Un ceļš uz Zemgali gāja caur jūras šaurumu starp Domesnesi un Sāmusalu.

Nevien zviedri brauca uz Zemgali tirgoties, to darīja arī dāņi, angļi un vācieši, jo **Zemgale bija bagāta zeme**, tāda maizes klēts, no kurās vareja izvest daudz un dažādus augstas zemkopības kultūras ražojumus, un kurā vareja izdevīgi pārdot Rietumu Eiropas preces un rūpniecības izstrādājumus. Arī liela daļa Lietavas un Žemaitijas izveda un ieveda mantas caur **Zemgales ostu pie Lielupes** (tagadējo Jelgavu - Mintavu) un caur Zemgales Vārtiem.

Augšējās ir tikai pāris rakstiskas liecības par Zemgales attiecībām un satiksmi ar kaimiņu un

tālakām tautām un valstīm. Bez tam ir **arķeoloģiski** pierādījumi nevien par latviešu un īpaši zemgaliešu augsto un bagato kulturas dzīvi senatnē, bet arī pierādījumi, **ka latvieši stāvejuši dzīvos**

8.lpp.

tirdzniecības un kulturelos sakaros ar katra vēsturiska laikmeta citām ievērojamākām kulturas un tirdzniecības tautām. Baltijā, proti, atrasta gan grieķu, feniķiešu un citu Azijas tautu nauda no seniem laikmetiem pirms Kristus, gan romiešu nauda no visa **ķeizaru laikmeta** (spožakā Romas laikmeta), gan arabiešu, angļu, vācu, dāņu un citu Eiropas tautu nauda no VIII. - XIII. gadusimteniem. No Baltijas, īpaši no Zemgales, izveda **labibu**, ādas, lopkopības ražojumus, vasku, medu, apstrādātas metāla lietas, vilnas un lina audumus u.t.t. un ievēda no rietumiem sāli, dzelzi un citus neapstrādātus metālus, silķes, vīnu un arī dažādas austrumnieku rotas lietas un kolonialpreces, - bet gan tikai tās, kuŗas bija **dārgakas** un vieglakas mantas, kā: purpuru, dārgas drēbes, zeltu, sudrabu, dārgakmeņus u.t.t.

Sen un tālu aiz XIII. gadusimtena zemgalieši, tāpat kā visi latvieši, bija bagata un ievērojama kulturas tauta. **Laikmets no XIII. gadusimtena iesākuma līdz XIX. gadusimtena pirmajai pusei ir latviešu tautas grimšanas laikmets.** Šajos

gadusimteņos beidzās latviešu īpatnejā politiskā dzīve un iznīka tautas bagātība un senā augstā kultura, kuŗa sāk pamazam atjaunoties tikai no ta laika, kamēr latvieši nākuši Krievijas valsts sastāvā.

II. ZEMGALIEŠI PIRMAJĀ BALTIJAS KRUSTAKAŅU LAIKMETĀ.

I. Vispārejie un vietejie Baltijas politiskie apstākļi.

XII. gadusimtenim izejot, Daugavas grīvā parādas pirmo reizi krustnešu bari no Rietrumu Eiropas. Tie bija tās parādības sekas, ka tolaiku visuvarenie Romas pāvesti no Eiropas rīkoja nemitīgus krusta kaŗus uz Palestīnu, iekaŗot “Jezus Zemi” un **izplatīt katoļu baznicu** starp neticīgajiem. Šī katoļu baznīca no Dānijas un Zviedrijas jau pāris simt gadus, no Kārļa Lielā laikiem sākot, tiecās iespiesties Baltijā, lai gan bez paliekamām sekmēm. Jau tad katoļu misionari bija nākuši uz Baltiju un Prūsiju (kuŗa 9.lpp. tolaik bija apdzīvota no latviešu radiem, senajiem prūšiem), un 1048. gadā **pie Domesneses Dundagā bijusi celta katoļu baznīca**. (No tam cēlies vārds “Domesnes” = baznīcas rags). Līdzī Rietrumu

Eiropas tirgotajiem bija atnākuši un apmetušies pie Daugavas un Gaujas: Salaspilī, Ikšķilē (Ickesculle, Uexkull), Turaidā un citur katoļu garīdznieki. Tie sāka sludināt kristīgu ticību vietejiem latviešiem. Bet šo garīdznieku ilggadīgajai mierīgai sludinašanai nebija gaidīto panākumu, jo Baltijas iedzīvotāji bija labi apmierināti ar savu veco ticību, kura arī atzina to pašu vienīgo Dievu, tikai citādā veidā, nekā kristīgā ticība. Tādēļ katoļu garīdznieki sāka saukt uz Baltiju krustnešus, kā to turpmāku sīkāk redzēsim.

Katoļu baznīca un šie krustneši atrada toreiz Latviju sadalītu daudzās **patstāvīgās valstīs**, kuŗu vienīgā kopotāja ideja bija senā ticība. Latviešu valodas robežas bija tolaik daudz plašākas nekā tagad, tikpat uz igauņu, kā arī uz krievu un leišu pusi. Katru valsti pārvaldīja savi iedzimti valdnieki jeb **ķēniņi**. Zemgale bija viena tāda ķēniņa valsts, gan visstiprākā un bagātākā starp latviešu valstīm. Tagadejie lejaskurzemieņi jeb **kurši** sastādīja Kurzemes valsti, kuŗas galvas pilsēta bija Kuldīga. Tagadejā Augš Kurzemē (pie Daugavas augšteces) bija **sēļu** valsts. Latvija uz ziemeļiem no Daugavas arī sadalījās vairākās patstāvīgās valstīs, no kuŗām minamas Latgale, Tālava, Vidzeme (Idumeja) un citas. Šo valstju galvas pilsētas atradās pie lielākām upēm un satiksmes ceļiem. Tā, Latgales ķēniņš

dzīvoja Ģersikā pie Daugavas, Tālavas valdības centrs bija Bēveriņa (Valmiera) pie Gaujas u.t.t.

Par šiem krusta karu un katoļu baznīcas pirmajiem laikiem sniedz ziņas Latviešu Indriķis, to laiku aculiecinieks. Latviešu Indriķa kronika rakstīta ap 1225. gadu, kā **ziņojums pāvestam**. Indriķis bija bīskapa Alberta mācekļis un 1208. gadā, 23 gadu vecumā, tika iesvētīts par priesteri. Notikumus XII. gadusimteņa beigās viņš atstāsta vairāk pēc dzirdēšanas un nostāstiem. Viņa pirmās kronoloģiskās ziņas attiecas uz apmēram 1184. gadu. Pamatīgas ziņas iesākas **ar bīskapa Alberta laiku** un tad it sevišķi no 1205. gada, kad Latviešu Indriķis vareja jau būt notikumu aculiecinieks. Viņa laika grāmatas iesākums stāsta īsumā par katoļu baznīcas pirmajiem soļiem Baltijā un par krusta karu sākumu, kā **ari jau tūlīt par zemgaliešiem**, kuri ar katoļu baznīcu jau tūlīt nāca sakarā caur savu jūras ceļu, gan uzturedami draudzību un mieru ar Rīgas bīskapu, gan vesdami nīkņus karus.

II. Katoļu baznīcas nostiprinašanās Latvijā un viņas pirmie sakari ar zemgalešiem.

Zem nosaukuma “**lībieši**” dažkārt saprot sāmu (“Sāmi” ir latviešu valodā kopīgs apzīmejums priekš igauņiem, somiem, karuļiem, lapiem un citām šiem radniecīgām tautām. Šis apzīmejums sastopams jau mūsu teikās un pasakās) tautības ļaudis, kas kā kuģinieki un zvejnieki no ziemeļiem (daži pētnieki pieņem, ka sāmiskie lībieši atvesti iz Karulijas t.i. Austrumu Somijas, jo etnografiskā un valodnieciskā ziņā sāmiskie lībieši visuvairāk līdzinājas karuļiem) kā zemgaļu kara gūstekņi noņemti Daugavas un Gaujas lejas galos un dzīvojuši kopā ar iedzīmtajiem latviešiem-zemgalešiem. Sāmu bija samērīgi maz un tapēc arī vēlāk tie galīgi **pārlatviskojušies**. Sāmiskie lībieši kopā ar latviešiem dzīvoja visuvairāk tirdzniecības un zvejniecības vietās, gar upēm un jūrmalu: Ikšķilē, Salaspilī, Turaidā un Limbažu jūrmalā. Šo apgabalu iedzīvotāju lielākā daļa bija latvieši resp. zemgaleši, bet tā ka Latviešu Indriķis visus šos novadus kopā sauc par **Lībiju**, tad arī visus tās zemes iedzīvotājus dēvē par lībiešiem. Pareizāki tomēr būtu izšķirt **latviskos lībiešus** un sāmiskos lībiešus. No kam cēlies vārds Lībija, nav

zinams, bet domājams gan, ka tas ir sensenais vietejs latviešu nosaukums šīs agrākās Zemgales sastāvdaļas apzīmešanai. Sāmi jeb vēlākie sāmiskie lībieši mazpamazam bija noņemti Lībijā ne agrāk kā no VII. un VIII. gadusimteņa sākot. Sāmus te noņēma gar upēm un jūrmalu kā zvejniekus, jo šo amatu tie bija piekropuši ziemeļos, savā dzimtenē. Ar maisīto tautu, latviski-sāmiskajiem lībiešiem tad nu visupirms satikās katoļu baznīca. Pieminams, ka starp latviskajiem un sāmiskajiem lībiešiem satiksme bija mierīga, jādāmā, radniecīga; tāpat lībieši dzīvoja mierā ar latviešu ciltīm, bet gan karoja ar igauņiem.

Tā ka Lībija ir senā Zemgales daļa, apdzīvota no zemgaliešu cilts, un no šejienes patstāvīgā Zemgales valsts visupirms nāca sakaros ar katoļu baznīcu un līdz ar to uzsāka savus slavenos **brīvības karus**, tad apskatīsim īsumā iepriekšējos notikumus Lībijā, kuri izsauca tālākos notikumus visā Zemgales valstī.

Notikumi no 1184. līdz 1196. gadam. Latviešu Indriķis raksta: “Reiz dzīvoja Zegebergas klosterī, Holsteinas zemē, kāds godajams vīrs **Meinards**, cienijamiem sirmiņiem matiņiem, sv. Augustīna ordeņa priesteris. Viņš nāca **vienīgi Kristus un**

11.lpp.

dievārda sludināšanas dēļ (kā misionārs) **tirgotāju pavādībā uz Lībiju**. Jo būdami ar lībiešiem draudzībā, kristīgie tirgotāji mēdza bieži

pa Daugavu braukt uz Lībiju. Dabujis nu atļauju un dāvanas vēl klāt no Polockas ķēniņa Valdmiera, kam lībieši, pagāni būdami, maksāja meslus, minetais priesteris ķērās sirdīgi pie Dieva darba, sludinadams dievvārdu un taisidams Ikšķiles ciemā baznicu. Šai ciemā likās visupirms kristīties Kulevena tēvs Ilons un Alona tēvs Viesonis, kuriem sekoja citi.

Nākošajā ziemā izlaupija Lībiju leiši un aizveda daudz ļaužu gūstniecībā. Vairidamies no leišu negantībām, tas pats priesteris iebēdza līdz ar kristigajiem ikšķiliešiem mežā. Leišiem aizejot uz savu zemi, norāja minetais Meinards Ikšķiles lībiešu nesapratību, ka tiem neesot pašiem sava cietokšņa, un solīja rūpeties, ka viņi savu pili varetu uzcelt, ja ikšķilieši apsolītos palikt par pastāvīgiem Dieva bērniem. Tie bija ar mieru, apsolījās un ar zvērastu apliecināja, ka pieņemšot kristību. Nākošajā vasarā Meinards salīga tadēļ amatniekus un mūrniekus. Lībieši apsolīja tikmēr pa otram kārtam, ka patiesi pieņemšot krustu. Iekams iesāka Ikšķiles pili celt, kristījās daļa ļaužu, un pārejie solījās, lai gan liekulīgi, ka pēc pils pabeigšanas kristīšoties arī viņi. Mūri nu pacēlās no pamatiem. Pils piektā daļa nāca Meinarda īpašumā, jo šī daļa bija celta uz tās vietas, kur Meinards priekš baznīcas bija pircis. Pilij beidzot nākot gatavai, nokristītie lībieši atkrita, un kas vēl nebija no jauna atdzimuši, liedzās pieņemt

ticību. Tomēr Meinards neatstājās no iesāktā darba.”
- Vēlāk viņš ar ikšķiliešiem atkal samierinājās.

Tādā kārtā, caur dažādiem kompromisiem ar lībiešiem, katoļu ticība sāka nostiprināties Daugavas malā. Tālāk Latviešu Indriķis stāsta, ka ikšķiliešu kaimiņi zemgalieši (baldonieši), izdzirduši par ikšķiliešu kristīšanos, braukuši pār Daugavu ar kuģiem, lai jauncelto pili apkarotu, bet atraduši pie kristīgajiem stipru pretošanos. Redzams, Meinards starp lībiešiem bija pratis organizēt sev stipru piekritēju partiju. Raksturīgi, ka Meinards visupirms apmetās Ikšķilē, kur bija vienkāršs ciems, bez jebkādas pils vai cietokšņa. No tam redzams, ka iesākumā lībiešu valdnieki jeb kungi kristīgai ticībai nepiekrita, bet pēdējā sāka izplatīties visupirms pie vienkāršās zemnieku tautas zvejnieku ciemā Ikšķilē.

Latviešu-lībiešu pils jeb valdības centri tolaik atradās attālu no Ikšķiles: Dolē, Lielvārdē, uz Rīgas kalna un citās vietās

12.lpp.

uz Daugavas, kā arī uz Gaujas. Tagadējā Ikšķiles novada senču pils atradās pie Ogres ietekas Daugavā, Ogresgalā, uz tā sauktā Ķenckalna (ķencis - ķēniņš), kur, pēc uzglabājušiem lauju nostāstiem, senāk bijusi Rīga, kas nozīmē tik daudz, ka te bija senā Daugavas lībiešu galvenā pils. Uz Ķenckalna senču pils vieta vēl tagad novērojama. Vēlāk, kad katoļu

bīskapa vara Lībijā nostiprinājās, un bīskapa sēdeklis, caur kompromisu ar Turaidas ķēniņu (quasi rex) Kaupi (Kaupo, Kôpe; miris 1217), tika pārcelts uz Kaupim piederīgo Rīgas pili, Rīga palika par Lībijas un vēlāk par visas Latvijas galvaspilsētu. Senā Rīgas pils (tā sauktais “Vecais kalns”) atradās pie Rīgas jeb Rīdziņas upes (Daugavas attekas); starp šo atteku un Daugavu atradās tā saucamā Rīgas sala jeb tagadējā Iekšrīga. Vēl bīskapa Alberta laikā Rīga atradās Kaupja īpašumā. Ka agrāk Daugavas lībiešiem Ogresgalā ir bijis galvenais centrs, par to liecina arī Latviešu Indriķis, jo, pēc viņa ziņām, Ogresgalā sanāk uz sapulci visi Lībijas kungi, lai apspriestu kara gaitas (Ogresgalā kādā sapulcē starp lībiešu vadoniem izceļas ķildas un šķelšanās, pie kam divi no viņiem, Ķīrans un Lejans, kas piejēmuši kristību, tiek nonāveti, mirdami mocekļu nāvē).

Tā tad redzejām, ka kristīgā ticība caur Meinardu visupirms sāka izplatīties vienkāršās tautas starpā Ikšķiles ciemā. Vēlāk, kad Meinards tapa iecelts par pirmo Latvijas bīskapu un dabuja lielaku palīdzību no Romas, viņš vareja piesolīt stipru politisku palīdzību latviešu-lībiešu valdniekiem, kuri tolaik nejutās nodrošināti pret Polockas ķēniņu. Meinards tiem apsolīja politisku patstāvību zem Romas pāvesta virsvaldības. Tādā kārtā vietejie zemes valdnieki tika labprātīgi pievilkti pie kristīgas ticības.

Visupirms kristijās Turaidas Kaupis, kurš vēlāk Rīgu atdeva bīskapam, pēc tam Lielvārdes, Doles, Aizkraukles, Siguldas, visas Tālavas un Vidzemes latvieši, kā arī latgalieši jeb augšgalieši, - ar vienu vārdu sakot, visas latviešu zemes uz ziemeļiem no Daugavas, kuŗas līdz šim bija sakaros ar Polocku un pa daļai arī ar Pleskavu. Krieviem padevīgie Kokneses un Ģersikas valdnieki tiek no zemes padzīti līdz ar saviem piekritejiem. Tādā kārtā, t.i. pilnīgi miera ceļā nodibinājās tā sauktā Livonija jeb sv. Marijas valsts, kuŗa pēc savas izcelšanās un īpatnības bija skaidri latviska un vēl līdz XVI. gadusimtenim tika dokumentos saukta par “Latviju” (Lettonia-Lettland), ar kuŗu vārdu apzīmeja tagadejo Vidzemi kopā ar Latgali. Pie šīs Latvijas, kuŗa bija jaunās valsts kodols, XIII. gadusimtenī

13.lpp.

caur izdevīgiem kariem pievienojās arī Igaunija un Kurzeme līdz ar Zemgali, kuŗas tad visas nosauca ar kopīgu vārdu par **Livoniju**. Latvija (Lettonia) tad palika par Livonijas videjo un galveno provinci, par viņu min vēl visās XVI. gadusimteņa kronikās. Tādi bija tie vispārējie politiskie apstākļi, kuŗi, sākot ar XII. gadusimteņa beigām un XIII. gadusimteņa iesākumu, izsauca Livonijas jeb Sv. Marijas valsts nodibinašanos zem Rīgas bīskapa virsvaldības.

XIII. gadusimteņa iesākumā, kā redzējām, visas latviešu zemes uz ziemeļiem no Daugavas atradās zinamos sakaros ar Krieviju. Kuŗā laikā šīs zemes nāca pie Krievijas, tas nav skaidri zinams. Varbūt tas bija jau no Krievijas dibinašanas laikiem, t.i. IX. gadusimteņa, jo zinam, ka jau pirmā Krievijas valdnieka Ŗurika brālis Truvors no 862. gada valdīja Izborskā, netālu no Aluksnes, t. i. novadā, kuŗš tolaik bija apdzīvots no latviešiem. Šī pirmatneņā piederība pie Krievijas varetu attiekties it sevišķi uz latgaliešiem un īstajiem vidzemniekiem. Turpreti zemgaliešu ciltis Daugavas lejas galā (tagadeņā Rigas apriņķī) gan būs nākušas sakaros ar Krieviju tikai vēlākos gadusimteņos, jo redzam, ka vēl ap 1100. gadu zemgalieši ved ar polockiešiem niknus karus dēļ virsvaldības pār Daugavas lejas galu. Turpreti, laikmetā no 1000. līdz 1100. gg. zemgalieši (tāpat kā kuŗši) ved netrauceti plašu jūras tirdzniecību un arī karus ar Zviedriju un citām ārvalstīm, no kam slēdzams, ka Daugavas ieteka jūrā tad vēl atradās pilnīgi zemgaliešu varā. Ap XII. gadusimteņa beigām, kā redzeņām, krievi jau bija ieguvuši savā varā izeju iz Daugavas, un pie Polockas valsts atradās arī "lībieši". Zemgales satiksme ar ārzemem tad tapa stipri ierobeņžota. Īstā Zemgale tad aprobeņžojās vienīgi ar Lielupes un viņas pieteku apgabalu, no kura bija īpaša izeja uz Baltijas jūru

caur Zemgales Vārtiem (Lielupes ieteku jūrā jeb t. s. Buļupi). Tā ka Daugavas ieteka un Lielupes ieteka atrodas viena klāt pie otras, un pa daļai viņas ir kopīgas (caur galveno Lielupes noteku uz Daugavu), tad, saprotams, starp zemgaliešiem un polockiešiem valdīja pastāvīgi kari, jo tikpat pirmie apdraudeja Daugavas grīvu, kā otrie Zemgales Vārtus un kaiteja viens otra tirdzniecībai. (Pēc geologu domām, Lielupe visupirms bijusi tikai Daugavas pieteka. Kā radusies tiešā izeja uz jūru caur Buļupi jeb Zemgales Vārtiem, - dabiski vaj mākslīgi, nav droši noteicams. Tikai ievērojams, ka zemgaļi tiešam meklejuši Lielupes izeju tālāk no Daugavas grīvas, uz ko norāda aizsērējušais senlaiku kanālis uz jūru pie Slokas. Piezīmejams, ka senatnē Daugavas grīva atradās vairāk uz ziemeļiem, pie tagadejiem Vec-Āķiem, t. i. tālāk no Buļupes resp. Zemgales Vārtiem. Sensenā grīva tagad aizsērējusi). Zemgaliešiem pie tam bija zinamas

14.lpp.

priekšrocības, jo viņu zeme sniedzās tieši līdz pašai Daugavai (no Daugavas grīvas līdz Sērenei), kamēr polockieši vareja aizsargāt savu izeju uz jūru tikai netieši, ar latgaļu un lībiešu starpniecību. Aiz minētiem apstākļiem arī skaidri saprotams, ka pēc zemgalieši atradās pastāvīgā kara stāvoklī ar latgaliešiem un lībiešiem: Zemgale (tāpat kā Sēlija

un Kurzeme, t. i. visa Latvija uz dienvidiem no Daugavas) bija politiski patstāvīga valsts, kamēr Lībija, Vidzeme un Latgale bija tikai Krievijas sastāvdaļas, un ja zemgalieši kara ar krieviem, tad viņiem tikpat bija jākarā arī ar latgaliešiem un lībiešiem. Tāpēc arī redzam no Latviešu Indriķa kronikas, ka zemgalieši pastāvīgi uzbrūk gan Ikšķilei, gan Rīgai, gan arī taisa tālākas kara gaitas uz Vidzemi. Tādā kārtā, tagadējais mazais pretstats starp kurzemniekiem un vidzemniekiem cēlies vēl tajos senos laikos, kad zemgaļi un kurši, brīva tauta būdami, kara pret lībiešiem un latgaļiem resp. Polocku un Pleskavu. Tāī laikā leiši, kuři arī bija brīva tauta, atradās pastāvīgā draudzībā ar zemgaļiem. Starp leišiem un zemgaļiem kari nav bijuši, bet gan leiši iet netrauceti caur Zemgali karot uz Vidzemi, Igauniju un Latgali. Tapēc arī Latviešu Indriķis saka, ka latgaļi un lībieši bijuši itkā zemgaļu un leišu laupījuma tiesa. Ari Meinarda laikā, kā redzejām, leiši posta Lībiju, un Meinards var katoļu baznicu un bīskapa sēdekli Lībijā tapēc jo vieglāk nodibinat, ka apsola baznīcas palīdzību arī pret neticīgajiem zemgaļiem un leišiem.

Griezīsimies tagad atpakaļ pie Meinarda un paskatīsimies, kā viņš ar maziem iesākumiem, pateicoties tikai savām politiskām spējām, nostiprinājās Lībijā un kā izauga visa Rīgas bīskapa

vara. Pēc tam, kad Meinards bija palīdzējis uzcelt pili ikšķiliešiem, viņš iet pie salaspiliešiem, kuri arī no zemgaļiem un leišiem bija stipri apdraudeti, un dod tiem padomu uzcelt pili, pie kam Meinards dabū no pils vienu daļu, kā arī tiesību, celt tur baznīcu. Salaspils tika celta salā Daugavā, augšpus Doles, un šīs pils vieta vēl tagad redzama. Meinards bija pratis tapt ikšķiliešiem un salaspiliešiem par padoma devaju un garīgo vadoni. Pēc ikšķiliešiem likās kristīties arī daudzi salaspilieši, no kuriem seši pirmie bija Viliends, Uldenagons, Vadis, Valdekons, Garvēdars un

15.lpp.

Viesonis. Pēc vārdiem spriežot, Salaspils lībieši, tāpat kā ikšķilieši, bija latviešu tautības.

Taisot abas minētās pilis, priesteris **Meinards 1186. gadā tika** no Brēmenes arķibīskapa **iecelts par bīskapu** (Tapēc šo 1186. gadu var uzskatīt par Livonijas jeb Sv. Marijas valsts dibināšanas gadu). Bet lībieši bija viltīgi ļaudis. Tikko tie bija pili uztaisījuši, tie pajēma visu pili priekš sevis un Meinardam negribeja nekādas vēribas vairs piegriest. Tie vairs nekristījās, un daži no tiem, kas bija agrāk kristījušies, nomazgāja Daugavā savu kristietību, sūtitami to atpakaļ uz Vāczemi. Tāpat viņi Meinardu un viņa palīgu, mūku Teodoriku, sāka visādi kaitināt un gribēja Teodoriku pat ziedot saviem dieviem, jo

teica, ka viņš esot vainīgs pie tā gada neražas. Te nu Meinardam vajadzēja sajemt kopā visas savas diplomatiskās spējas un ieinteresēt lībiešus vairāk priekš baznīcas, Viņš ar dažādiem apsoliņumiem prata lībiešiem un viņu vadoņiem iedvest domas, ka vajaga izsaukt

no Rietumu Eiropas kādus krustnešu spēkus, kas būtu nevien atspāids baznīcai, bet stiprinātu arī paši lībiešu politisko patstāvību.

Pēc tam Daugavas lībieši un bīskaps sāka vest sarunas ar atbraukušajiem ārzemes tirgotājiem, lai pedejie sarunātu krustnešus no Dānijas, Zviedrijas, Vācijas un citām Rietumu Eiropas zemēm un, ja iespējams, lai atvestu līdzī vėl kādu bruņotu apmācītu karaspēku, kas varetu jaundibināmo baznīcas valstī stiprināt. Bet, kā liekas, viltīgie lībieši maz tīceja visiem Meinarda solījumiem, jo, tikko tirgotāji bija aizbraukuši, salaspīlieši jēmās bīskapu atkal kaitināt un apsveica to ar Jūdasa sveicienu (kā izsakas dievbijīgais Latviešu Indriķis): “Sveiks, Rabi! cik maksā Gotzemē vadmalā un sāls?”

Ar šiem vārdiem lībieši lika nomanīt, ka viņi tura uz Meinardu kādas aizdomas, itkā viņš kādos veikala vaj patmīlīgos nolūkos uz Lībīju būtu atbraucis. Tālāk dievbijīgais Latviešu Indriķis raksta: “Aiz rūgtuma pilnas sirds bīskaps nevarēja atturet asaras, aizgaja uz Ikšķīli un apmetās savā dzīvoklī. Solījuma

atgādinašanai viņš noteica dienu, kurā lai ļaudis pie viņa sapulcetos. To dienu ļaudis neievēroja un solījuma neizpildīja. Aprunājies ar savejiem, bīskaps nodomāja tapēc iet uz Igaunzemi, lai aizbrauktu uz Gotzemi ar tiem tirgotajiem, kas tur bija palikušies pa ziemu. Lībieši tikmēr sagatavojās, ceļā viņu nogalināt, bet turaidietis Anis viņu brīdināja neiet. Un tā daudzkārtīgi bīskapa nodomiem izjūkot, tas atgriezās uz Ikšķili, neiespēdams to zemi atstāt. Tapēc viņš

18.lpp.

sūtīja brāli Teodoriku no Turaidas slepeni kā vēstnesi uz Romu pie Svētā Tēva pēc padoma. Redzēdams, ka nevar no šīs zemes iziet, Teodoriks piemānīja lībiešus ar nevainīgu viltību, sēsdamies zirgam mugurā, apvilcīes priestera drēbes, ar grāmatu un svētītu ūdeni, itkā gribēdams apmeklet kādu vājnieku. Un noteikdams to par savas ceļošanas cēloni ikkatram, kas ceļā viņu izprasīja, viņš izbēdza no tās zemes un nonāca pie Svētā Tēva. Dzirdejis par kristīgo skaitu Latvijā, Svētais Tēvs bija taīs domās, ka viņi neesot atstājami, bet pamudinami **turēt ticību, kur tie piejēmuši paši no laba prāta**. Un Svētais Tēvs dāvināja visiem tiem grēku atlaišanu, kas uzjēmuši krustu, ietu uzmodināt šo pirmdraudzi (t. i. kas ietu krusta karā uz Latviju).

Godam pieminamais bīskaps Meinards iegūlās pa tam pēc daudzām grūtībām un sāpēm nāves gultā, aicināja pie sevis, manidams nāvi klātu esam, Lībijas un Turaidas kungus un apklaudinājās, vaj pēc viņa nāves tie atkal vēletos savu bīskapu. Viņi atteica, ka labprāt gribot jaunu bīskapu kā savu tēvu. Un pēc necik ilga laika bīskaps beidza savas dienas.”

No augšējām Latviešu Indriķa ziņām redzami katoļu baznīcas pirmie soļi Latvijā, bet no šām ziņām arī redzams, ka Latviešu Indriķis, uzsverot baznīcas grūto un apdraudeto stāvokli, ar nodomu meklē pēc iemesliem, kuri lai attaisnotu krusta karus uz Latviju. Vidzeme un Latgale gan, kā vēl vēlāk redzesim, piejēma katoļu ticību labprātīgi un par to mantoja politisku patstāvību, bet Zemgales, Kurzemes un Igaunijas pievienošanai bija vajadzīgi krusta kari.

No zemgaliešu toreizējā stāvokļa skatoties, var teikt, ka viņiem šis Meinarda laikmets, no 1184. līdz 1196. gadam izlikās un pagāja gaŗam gluži neievērojams. Viņi redzeja tikai to, ka uz Daugavu un uz Lielupi, kā agrākus laikus, katru gadu brauca daudz ārzemju tirgotāju: zviedri, dāņi, vācieši, angļi un citu tautu piederīgie, un ka pie Daugavas bija atnākuši arī katoļu priesteri. Tas viss. - Pie Ikšķiles starp lībiešiem un viņu kaimiņiem zemgaliešiem (baldoniešiem), kas dzīvoja Daugavas kreisajā krastā,

notika mazas sadursmes (kuŗām gan bija tikai vietejs raksturs), kas izskaidrojams tikpat ar zemgaļu politisko naidu pret lībiešiem un latgaļiem, kā arī ar ticības jūtām, jo zemgaļiem tas nebija pa prātam, ka turpat pie viņu zemes robežām cēlās kāds jauns apcietinājums, no kuŗa izplatījās naidīga kustība pret veco latviešu ticību. Taču tie šo apcietinājumu aizķer tikai gaŗam ejot,

17.lpp.

bez kādām lielām kuŗa gaitām. Jaunceltā Ikšķiles pils, kuŗas pamati redzami blakus tagadejai Ikšķiles baznīcai, ir bijusi neliela torņveidīga mūra ēka. Ikšķiles pils bija mazaka un vājaka par lībiešu senajām senču pilīm un valdības centriem un bija bez lielakas stratēģiskas nozīmes, kamdēļ arī zemgaļi tai sevišķas ievēribas nepiegrīza.

III. Pirmie krustneši Latvijā.

Lai gan pirmais Latvijas bīskaps Meinards no pāvesta dabuja atļauju sludināt krusta kuŗu pret katoļu baznīcas pretiniekiem Baltijā, tomēr pirmais krustnešus uz Ikšķili atveda tikai **otrais Latvijas bīskaps Bērtulis** (*Berthold von Hannover*), kuŗu ar pāvesta atļauju iecēla Brēmenes arķibīskaps. Bērtulis atnāca pirms bez krustnešiem uz Latviju un apmetās turpat Ikšķilē, bet kad lībieši manīja, ka bīskaps tiem

nekāda liela politiska atspaida nedod, tie pret viņu sāka izturēties nevērigi un ar nicinašanu, pārmesdami, ka “bīskaps un kristigie tikai dēļ savas nabadzības nākot uz Latviju.” Tad Bērtulis nogāja uz Vāczemi (t.i. Vakara zeme; pie senajiem latviešiem apzīmeja visu Rietumu Eiropu un nekādā ziņā nebija saistīta ar vācu tautību. Tikai vēlāk šis vārds sāka apzīmēt tagadejo vāciešu apdzīvoto zemi) un ar pāvesta atļauju sludināja krusta karu pret neticīgajiem Baltijā. 1298. gada pavasarī ar pirmo krustnešu pulciņu, kādiem pāris simts vīriem, Bērtulis atgriezās Daugavas grīvā, lai stiprinātu ar šiem vīriem Ikšķiles garnizonu. Bet lībieši pa bīskapa ilgo prombūšanas laiku bija uz bīskapa spēku zaudejuši katru uzticību un, bez tam, atvestais krustnešu pulciņš tiem izlikās pārāk mazs, lai tas tiem varetu kādu nopietnu pabalstu dot, un tapēc lībieši grib pavisam no bīskapa atkratīties. Šis bija tautu tikai sarīdījis pret stiprajiem kaimiņu pagāniem un Polockas krieviem, bet pats nopietnas palīdzības nevarēja sniegt. Lībieši negrib bīskapa uz Ikšķili laist un pie Rīgas pils (pie t. s. “Vecā kalna”) 24. jūlijā 1198. gadā apkauj visus krustnešus un līdz ar to nogalina bīskapu Bērtuli, kurū nodur ar šķēpu lībiešu kungs Imanta. Var redzēt, ka toreiz starp Daugavas lībiešiem pastāveja divas partijas: kristīgā un vecā kungu partija. Pēdejā bija jēmusi virsroku, jo, kā jau

teikts, bīskaps nekādas palīdzības lībiešiem nebija sniedzis. Pēc tāda bēdīga iznākuma ar bīskapu Bērtuli un pirmajiem krustnešiem kristigai partijai pavisam sašļūk dūša un

18.lpp.

vecā kungu partija grib iznīcināt visas saites ar pāvestu. Rudenī 1198. gadā padzen no Lībijas arī visus kristigos garīdzniekus. Tā bēdīgi izbeidzās bīskapa Bērtuļa dienas un pirmie krustneši Latvijā.

Zemgalieši gan arī dzirdeja par šiem lībiešu savstarpīgiem strīdiem un ķildām, bet tie, no sava stāvokļa skatoties, vareja tikai nopriecāties, ka viņu ienīstie lībieši tā savā starpā saķildojušies, un līdz ar to svešās ticības priesteri, kā arī konkurences tirgotāji bija dabujuši pērienu.

IV. Alberts - trešais Latvijas bīskaps un bīskapa sēdekļa pārceļšana uz Rīgu. Cīņa dēļ Zemgales Vārtiem.

1198. gadā par trešo Latvijas bīskapu pāvests apstiprināja Brēmenes prāvestu Albertu, to vīru, kurš galīgi nostiprināja katoļu baznīcu Latvijā, kurā tad tas pilnīgi pārvērtās par Sv. Marijas valsti zem pāvesta virsvardības. Bīskaps Alberts uzsāka arī pirmos karus ar zemgaliešiem. Alberts uz Latviju

bez krustnešiem nemaz nenāk, jo pārzin labi lībiešu politisko stāvokli un vēlēšanās. Uz viņa priekšlikumu pāvests izsludina krusta karus uz Baltiju, līdzīgi krusta kariem uz Palestīnu. Tāpat kā Palestīna bija Jezus zeme, tā Latvija tika apdāvināta ar sevišķām privilēģijām un iecelta **Sv. Marijas zemes** godā. Tad tikai vasarā 1200. gadā Alberts ar krustnešiem uz 23 kuģiem brauc uz Ikšķili. Pēc kuģu skaita spriežot, viņam vareja būt līdz 1000 krustnešu. Lībieši šoreiz liekas būt iepriecināti un manto lielaku pārliecību, ka pāvests tiem tiešam grib nopietni palīdzēt. Tie bīskapu uzņem ar mieru. Rudenī bīskaps Alberts ar krustnešiem brauc atpakaļ uz Vācemi, bet pirms tam noslēdz līgumu jeb kompromisu ar veco lībiešu kungu partiju. Starp lībiešu valdniekiem atrodas viens, kurš ar sirdi un dvēseli pieķeras - Turaidas ķēniņš Kaupis. Alberts rīkojas vislielākā saderībā un draudzībā ar Kaupi, un pēdejs dāvina bīskapam savu Rīgas pili līdz ar apkārtejo pilsētīņu, kurp Alberts pārceļ no Ikšķiles bīskapa sēdekli. Tādā kārtā Alberts pieturas pie pretejas politikas, nekā viņa priekšgājēji. Meinards un Bērtulis bija meklejuši atbalstu vairak vienkāršajā tautā, kamēr Alberts mēģināja visupirms saprasties ar tās zemes kungiem. Pēdejie, protams, ielaižas tikai ar to norunu, ka pāvests viņiem sūta kādus lielakus palīga spēkus. Priesteri Teodoriku bīskaps

19.lpp.

atkal sūta uz Romu pie pāvesta pēc atļaujas, sludināt jaunu krusta kaŗu uz Baltiju, jo šāda sevišķa atļauja bija vajadzīga katram krusta kaŗu gājienam. Teodoriks atļauju arī dabuja un izskaidroja Romā sīkak kaŗa plānu, pēc kuŗa visupirms apkaŗojami Zemgales Vārti. Tādā kārtā Zemgales ostai (Mintavai-Jelgavai) būtu nogriesta katra tirdznieciska satiksme ar ārzemēm, un **Rīga tad varetu uzplaukt par tirdzniecības pilsētu**. Par to Latviešu Indriķis raksta: “Uz šī brāļa Teodorika uzstāšanos un lūgšanām Svētais Romas Tēvs aizliedza pie baznīcas lāstu soda apmeklet zemgaliešu ostu visiem, kas brauktu uz Latviju tirgošanās dēļ. Vēlāk, tam piekrisdami, arī tirgotāji paši pēc kopīga nosprieduma uzlika šai ostai aizliegumu, tā ka katram būtu laupama manta un dzīvība, kas turpmāk iedrošinātos šo ostu apmeklet tirgošanās dēļ.

Kad tapēc divus gadus pēc tam daži tirgotāji gribeja laust savu apsoliĵumu, visi citi tirgotāji viņus no sākuma gauži lūdza, neiet uz Zemgali, bet kad tie tomēr neievēroja Svētā Tēva likuma un nicināja tirgotāju kopīgo spriedumu, tad tiem braucot uz kuģiem pa Daugavu lejup, spiedās tie citi viņiem ar saviem kuģiem virsū, redzot viņu pārgalvību. Sajēmuši un nomocijuši beidzot divus vīrus, viņi piesprieda tos citus griesties atpakaļ.”

Līdz ar to tika apkaŗoti ari Zemgales Vārti, pa kuŗiem tirgotajos nelaida Zemgalē iekšā uz Mintavu (Jelgavu). Tādā kārtā bīskaps Alberts spēra savus pirmos naidigos soļus pret zemgalieŗiem, gribedams kaitēt viņu ārzemes tirdzniecībai un līdz ar to veicināt savas galvas pilsētas Rīgas uzplaukšanu.

Rīga nu uzmetās par nopietnu konkurentu Mintavai.

1201, gada pavasarī bīskaps Alberts ar krustneŗu pulciņu atkal atgrieŗas Latvijā un ar Kaupja un lībieŗu palīdzību sāk ierīkot Rīgā tirdzniecības ostu. Œi pirmā Rīgas osta atradās pie Rīgas upītes (Rīgas upītes jeb Rīdziņas vietu tagad ieņem Rīdziņas iela). Līdz tam laikam Rīga bija tikai pils un zvejnieku miests, jo tirdzniecības vieta te nebija izdevīga pārak neauglīgās apkārtnes dēļ. Līdz ar pāvesta aizliegumu, kristīgiem tirgotājiem braukt uz Zemgales ostu Mintavu, Rīgā pa Lielupi un Daugavu pienāca ari Zemgales preces, kuras tad Rīgā pārlādeja un veda uz ārzemem. Vecā Rīgas ostas pilsēta bija itin maza un iejēma platību starp tagadejām Rīdziņas, Grēcinieku, Kungu un Karļa ielām. Œai pat laikā bīskaps **ierīkoja ari Sv. Nikolaja klosteri Daugavas grīvā** uz salas, iepretim Lielupes ietekai Daugavā, kuŗa vieta vēl tagad redzama vecajā Daugavas

20.lpp.

grīvā, kas iet uz tagadejiem Vec-Āķiem. Šis klosteris palika arī par cietoksni, par pirmo aizsargu Rigai no jūras puses.

Kad Rīgas osta tādā kārtā bija ierīkota un nostiprināta, atnāca uz Rīgu leišu un kuršu pilnvarnieki un noslēdza ar bīskapu mieru jeb tirdzniecības līgumu; arī leišiem tagad vajadzēja izvest un ievest preces caur Rīgas ostu. Pavasarī 1202. gadā bīskaps ar lielāko daļu krustnešu aizbrauca uz Vāczemi un atstāja Rīgā par savu vietnieku Teodoriku, kurš tad dibina Latvijā pastāvīgu kaŗeivju sabiedrību jeb korporāciju, tā saukto **zobenbrāļu ordeni**. Šis jaunais kaŗeivju ordenis bija itkā bīskapa miesassargu pulks un viņa galvas pilsētas apsargataji. Ordenī iestājās tikpat kristīgie lībieši un latvieši, kā arī daži ārzemnieki, kas kā krustneši uz Rīgu bija nākuši.

Latviešu Indriķis raksta:

“Brālis Teodoriks iecēla tāi laikā dažus kaŗeivju jātnieku brāļus, vairot ticīgo skaitu un uzturēt viņu drošību starp pagāniem. Sētais Tēvs Inocents III. deva viņiem tempļiešu ordeņa likumus un zobenu ar krustu, nēsājamus par zīmi uz drēbēm, un nolika tos zem bīskapa. Tas bija tā sauktais zobenbrāļu ordenis.” Ordenī uzjēma tikai augstāko, t.i. kungu un bajāru (seno muižnieku) kārtu piederīgos.

Vienkāršie karēivji un kara kalpi netika ordenī uzņemti, lai gan atradās pastāvīgā ordeņa rīcībā. Ordenis bija tas pats, kas mūsu laikos pastāvīgais karaspēks, un zobenbrāļi līdzinājās tagadejiem virsniekiem.

Tālak Latviešu Indriķis raksta: “Pēc tam nāca zemgalieši, kas negribeja ar lībiešiem miera, un nodedzināja Salaspils baznicu ar visu ciemu.” Ap Salaspili un Ikšķili zemgalieši cauroja ilgaku laiku un izpostīja apkārtejo apgabalu. Pēc tam Teodoriks noslēdza ar zemgaļiem mieru un “apstiprināja mieru uz pagānu, t. i. zemgaliešu vīzi.” Acīmredzot, Teodoriks, bīdamies no tālkiem zemgaļu uzbrukumiem, deva atkal kristīgajiem tirgotājiem atļauju braukt uz Zemgali, jo tas bija galvenais iemesls, kamdēļ zemgaļi sāka karu. Zemgales Vārti toreiz vēl bija svabadi un atradās pašu zemgaļu rokās. Tie tirgotāji, kas Rīgas bīskapam neklausīja, turpu arvienu brauca bez pārtraukuma, jo te tirgošanās bija plašāka, nekā Rīgā.

Pēc tam Latviešu Indriķis raksta: “Zemgaļi palika par lībiešu un kristīgo draugiem.” - Vēl Rīgas bīskapa vara bija par

21.lpp.

mazu, lai varetu pret Zemgales Vārtiem un Zemgales ostu ko nopietnaku uzsākt. Vienkāršiem aizliegumiem tirgotāji nelabprāt gribeja klausīt un ar

varu arī Zemgales Vārtus bija grūti iejemt, jo tie bija stipri apsargāti caur Babites pili. Šī senā zemgaļu pils atradās starp Babites ezeru un Lielupi, netālu no Zemgales Vārtiem. Kā pretspēku Babites pilij bīskaps, kā jau redzējam, uzcēla Daugavas Grīvas pili un klosteri, kurī apsargāja Daugavas izeju no zemgaliešu uzbrukumiem. Tādā kārtā starp bīskapu un Zemgali valdīja “bruņotais miers”, kurš pastāvēja vairākus gadus.

Nākošajos 1203. un 1204. gados Turaidas **ķēniņš Kaupis**, galvenais kristīgās baznīcas un bīskapa patrons Lībijā, Teodorika pavadībā brauc uz Romu pie pāvesta Inocenta III. Kaupis oficiāli nodod jaundibināto Sv. Marijas valsti pāvesta īpašumā un virsvaldībā: pāvesta vietnieks - Rīgas bīskaps tagad formāli skaitās par jaunās valsts pārvaldnieku. Kaupi Romā uzņem ar lielu godu un Svētais Tēvs pats ar to ir ļoti laipns. Kaupis un pāvests izmainas dāvanām. Jāpiezīmē, ka Kaupis bija netikai Turaidas, bet arī visas Lībijas ķēniņš (ķēniņa Kaupja tiešie pēcnācēji ir tagadējie kunigaiši un baroni Līveni) un virsvaldnieks pār visiem lībiešu kungiem, tā tad arī pār Daugavas lībiešiem. Pēc uzglabājušamies tradīcijām Kaupja meita, kurā iepriekš bijusi vaidelote un kristībā dabūjusi vārdu Madaļa, cēlusi pirmo baznīcu tagadējā Madlienas draudzē, kur pie baznīcas atrodas senais svētkalns; Madliena atrodas

Daugavas lībiešu-latviešu apgabalā. Tas arī ir pierādījums, ka senos laikos šis apgabals piedereja pie Lībijas, kuras galvas pilsēta bija Turaida. Pieminams, ka Kaupis visos dokumentos tiek saukts par ķēniņu (rex) un bez viņa Lībijā netop minēti neviens cits ķēniņš. Vēlāk ķēniņa vara pārgāja uz Rīgas bīskapu. Līdz 1205. gadam valda miers Sv. Marijas valstī. Zemgales valsts nāk tālākā satiksmē ar Rīgas bīskapu, kurš ar to bija noslēdzis “bruņotu” mieru un draudzību, sākot ar 1205. gadu, un šoreiz sava ķēniņa Viestarta drošā un apzinīgā vadībā.

22.lpp.

III. VIESTARTS, ZEMGALES ĶĒNIŅŠ.

I. Viestarts ar zemgaliešiem sakauj leišus pie Ikšķiles.

Ķēniņš Viestarts iestājas vēstures gaitā kā kara vadonis un uzvaretājs. Viņš ir visas Zemgales patvaldnieks, un Latviešu Indriķis nosauc viņu par ķēniņu un arī par Zemgales dzimtvaldnieku (Vesthardus major natu de Semigallia). Rīmju kronists runā arvienu par ķēniņu (Konic Vester). No tam redzams, ka Zemgalē bija sava iedzimta valdnieku cilts, kurā ķēniņa vara pārgāja no auguma

uz augumu. Vaj Viestarts tikai 1205. gadā iesāka valdit, nav zinams, bet ap šo laiku viņš jau vareja būt pusmūža vīrs, jo 1219. gadā viņam ir pieaudzis māsas dēls (Narimunds?), kuŗš krīt pie Mežotnes, un pēc 1230. gada kronikas Viestarta vairs nepiemin, no kam var spriest, ka viņš ap to laiku miris. Tā tad ķēniņš Viestarts bija Lībijas ķēniņa Kaupja, bīskapa Alberta un Latviešu Indriķa laika biedrs. Viestarts jau savās jaunības dienās vareja noskatities visā tai gaitā, kad no 1184. gada sākot katoļu baznīca sāka izplatīties pie Daugavas. Kad Latvijas bīskapa sēdeklis bija pārcelts uz Rīgu un pēc tam zemgalieši noslēguši ar bīskapu mieru un tirdzniecības līgumu, tad **Viestarts** arī turejās **ar bīskapu draudzībā** un tālak, kā to tūlīt redzēsim, mekleja arī vēl kara sabiedrību. Šīs sabiedrības dēļ Viestarts pat lauž zemgaliešu senseno draudzību ar leišiem un nelaiž pēdejos vairs karot Lībijā. Tādā kārtā Viestarts palika bīskapam un katoļu baznīcai labvēlīgs un ļāva pēdejai nostiprināties Rīgā. Viestarts itkā bija ielaidīgs politiskā kompromisā ar baznīcu. Par Viestarta un bīskapa Alberta pirmajiem kopīgiem politiskiem soļiem stāsta atkal Latviešu Indriķis:

“Bīskapa Alberta septītajā un ta Kunga 1205. gadā ap gavenū laiku, kad šejienes tautas visuvairak mēdz sarīkot savus karus, izgāja kādi 2000 leišu kareivji

zirgos karā pret igauņiem. Kad nu leiši pa Daugavu uz leju gar pilsētu (Rīgu) gāja, iegriezās tur kāds viņu virsaitis, **Svelgate** vārdā, bagats un ļoti varens kungs, līdz ar saviem pavadoņiem. Starp citiem pilsoņiem, kuŗi leišiem no pilsetas ar mieru pretī izgāja, pasniedza viņam kāds pilsonis, Mārtiņš vārdā, malku miestīņa. To izdzēris, Svelgate gāja aizejošam karaspēkam pakaļ un uzrunāja šādi savus karā vīrus:”

23.lpp.

“Vaj jūs redzejāt, kā rīdziniekiem rokas trīseja, kad pasniedza mums miestīņu? Viņi gan laikam no valodām sadzirdejuši mūsu atnākšanu un tapēc, pārjemti no bailēm, nav vēl nostājušies drebet. Šimbrīžam, lai vēl atliekam pilsētas izpostišanu, bet kad būsīm aizsnieguši apgabalus, uz kuŗiem dodamies (t.i. Igaunu zemi), tad sagūstījuši un izdeldejuši ienaidniekus, iznīcināsim šo pilsētu. **Jo šīs pilsētas pīšļu tikko pietiks mūsu ļaužu dūrēm.**”

Nedaudzas dienas vēlāk nāca uz Rīgu Zemgales ķēniņš Viestarts, sadzirdejis leišus ejam karā ceļu, un pārmeta rīdziniekiem, ka viņi atļaujot ienaidniekam iet mierā caur savām robežām, jo izzinājuši vietas apstākļus, tie varetu vēlāk iznīcināt pilsētu līdz ar visiem iedzīvotājiem. Bet rīdzinieki negribeja aiz sava mazā skaita iesākt karu, iekams bīskaps nebija

atnācis no Vāczemes. Tad tas pats Viestarts, kā jau kara kārīgs vīrs, aizdeva viņiem patikšanu kauties, apsolidams tiem jo daudz zemgaliešu palīgā un prasīja dot viņam karaprātīgus vīrus, kas piedalītos karā un saprastu kauties. Dzirdedami viņa pastāvību, rīdzinieki sacīja, ka gribot piekrist viņa padomam, bet tomēr tikai tad, ja apsolutu no katras Zemgales pils pa vienam galviniekam, kurus viņi izlasītos. Ar tādu atbildi Viestarts palika mierā un atgriezās uz savu zemi (t. i. Tērveti). Un viņš pajēma norunātos galviniekus, sapulcināja lielu karaspēku un nāca uz Rīgu.

Un bīskapa kara saime ar zobenbrāļiem un Ikšķīles pārvaldnieku Konradu (No šī Konrada, iedzimta lībiešu bajāra, cēlušās vēl tagad Baltijā pastāvošās baronu Ikšķilu (arī Gildenbantu) un Meiendorfu dzimtas) līdz ar kādiem citiem, kurus varēja pieciest mājās neesošus, aizgāja pie ķēniņa un gaidīja ar zemgaliešiem uz kādas paaugstinātas vietas leišus nākam atpakaļ (no Igaunū zemes).

Pa tam izsūtīja uz Turaidu krietnus izlūkus, kuri lai izzinātu ceļu, pa kuru nāk leišu karaspēks, un tad to paziņotu. Un Zemgales ķēniņš lika savākt Rīgā pārtikas vielas un pievest tās karaspēkam, kas tālu ceļu bija nācis. Un leiši atgriezās no kara ar daudz igauņu vanģiniekiem un ar neskaitami lielu pulku sagūstītu lopu un zirgu un ienākuši Lībijā, gāja no

ciema uz ciemu un iegriezās pēdīgi ķēniņa Kaupja cietoksnī (Turaidā), kur pārguleja pa nakti, palaisdamies uz mieru ar lībiešiem. Bet zemgaliešu un rīdzinieku izlūki bija leišu gājienu pamatīgi izzinājuši un atgriesdamies pateica to kaŗaspēkam (pie Ikšķiles). Un otrajā dienā

24.lpp.

atnāca citi izlūki, kas teica, ka leišu kaŗaspēks nākot taisnā ceļā pār Ropažiem uz Ikšķili. Par tādu ziņu priecajās viss kaŗaspēks un sataisijās, sacensdamies uz kauju. Nākdami nu ar visu laupījumu un vaņģiniekiem, leiši iekārtoja savu kaŗaspēku divās daļās, nostādīja vaņģiniekus vidū un dēļ dziļā sniega gāja pa vienu ceļu cits pakaļ citam. Bet tikko priekšējie nomanija no atrastām pēdām, ka sveši vīri jau gājuši papriekšu, viņi, apstājās, bīdamies slepena uzbrukuma, un gaidīja pienākam pēdejo kaŗaspēka daļu ar vaņģiniekiem un tad sapulcejās ķīlī. Kad zemgalieši un rīdzinieki redzeja leišu lielo pulku, tad viņi sataisijās un nostājās kādā drošā vietā. Nu kristīgie griezās pie Ikšķiles Konrada un viņu drošināja uzsākt kauju ar Kristus ienaidniekiem; jo labak esot Kristus dēļ iet godam nāvē, nekā savai ticībai par kaunu negodīgi bēgt.”. Tad kristīgie sadūšojās palikt pie zemgaliešiem. Ikšķiliešu un rīdzinieku bailes arī bija saprotamas, jo neizdevības gadījumā leiši būtu visupirms izpostījuši Ikšķiles un

Rigas novadus. Pēc tam ķēniņš Viestarts uzsāk izšķirošu uzbrukumu un **ātrā laikā pilnīgi sakāva leišus, pie kam pēdejiem uz vietas krita 1200 vīru.**

Kronists tālak stāsta:

“Kāds no bīskapa ļaudim, Teodoriks vārdā, atrada Svelgati, kurš bija izlielijies iznīcināt Rigas pilsētu un redzēdams viņu ievainotu sēžam uz ragavām viņš to nodūra no sāniem ar šķēpu. Daži kara kalpi, redzēdami viņu vēl nāvē raustamies, nogrieza viņam galvu, uzkrāva to uz savām ragavām, kuŗas vienīgi ar leišu galvām bija piekrāvuši. Tika nokauti arī daži no savanģotajiem igauņiem. Un tā kristigie, piebiedrojušies zemgaliešiem, ieguva pilnigu uzvaru pār abām tautām, leišiem un igauņiem. Sakāvuši leišus un igauņus, zemgalieši ar rīdziniekiem pajēma visu leišu kara laupījumu un sadabuja neapzinami daudz laupījuma, tik zirgus un lopus, kā drēbes un ieročus, un ar Dieva žēlastību atgriezās visi vesali un neaizskarti katrs savā zemē, teikdami un slavedami Dievu, kas viņu pirmajam kopīgajam darbam bija licis izdoties.

Kāds priesteris, Jānis vārdā, kurš tai laikā tika turets Lietavā vanģniecībā, stāstīja, ka dēļ savu vīru nāves kādā ciemā pakārušās 50 leišu sievas, jo tām bijusi tāda ticība, ka dzīvošot ar saviem vīriem viņā saulē citu dzīvi.”

Ši bija zemgaliešiem pirmā nīšanās ar leišiem, un kā no citiem ta laika apstākļiem vērojams, pie visa ta bija vainīgs Rīgas bīskaps

25.lpp.

Alberts, kuŗš ar savu gudro politiku tureja visulielako draudzību ar Viestartu, pēdejo uzmundrinot aizstāvet Rīgas baznicu. Bīskapa spēki bija vēl ļoti vāji, un Ikšķiles kaujā no bīskapa kaŗaspēka piedalijās labi ja pāris simtu vīru. Turpreti Viestarta apsardzībā Rīgas bīskaps vareja būt drošs. Pie Ikšķiles Viestarts ar zemgaliešiem nevien sakāva, bet gluži iznīcinaja leišu kaŗaspēku. Ar briesmigām uzvaras zīmēm, 1200 nokauto leišu galvām, un ar bagatu laupijumu atgriezās zemgalieši savā zemē.

II. Viestarta kaŗš ar lībiešiem. Zemgalieši iekaro Turaidu.

No Ikšķiles kaujas dienas bīskaps Alberts, ceredams uz Viestarta lielo spēku, noslēdz ar zemgaliešiem pastāvīgu draudzību. Zemgales ķēniņš Viestarts paliek par bīskapa un Rīgas pilsētas galveno patronu, apsargataju. Bīskapa Alberta paša vara nebija daudz lielaka, kā priekš 20 gadiem bīskapa Meinarda spēks; krustnešu pienāca nedaudz - labi ja 200 vīru gadā, un tapēc visa bīskapa politika vareja dibinaties tikai uz sabiedrību ar

stipriem kaimiņiem. Bet tā ka zemgalieši līdz tam bija bijuši lībiešu nāvīgi ienaidnieki, tad lībieši jem šādu bīskapa draudzešanos ar zemgaliešiem stipri par ļaunu. Ši rūgšana pie lībiešiem paliek arvienu stipraka, un pēdīgi 1205./1206. gadā lībieši padzen no Turaidas savu kristīgo ķēniņu Kaupi, kā nodevaju. Ari visi Kaupja radi un lībiešu kungi ir pret Kaupi, kuŗam atstāj tikai Rigas novadu. Kaupis apmetas savā Rigas pilī uz “Vecā kalna”. Pēdīgi lībiešu kungi stājas sarunās ar Polockas (krievu zemes) ķēniņu, lai galīgi aizdzītu bīskapu ar visiem garīdzniekiem un kristīgajiem no Lībijas. Savā apdraudētā stāvoklī bīskaps Alberts griežas vasarā 1206. gadā pie Zemgales ķēniņa Viestarta un arī šoreiz atrod pie pēdejā atbalstu.

Latviešu Indriķis raksta:

“Rīdzinieki lūdza zemgaliešus palīgā, atriebties ienaidniekam, atgādinājuši visu ļaunu, ko viņiem padarijuši pagāni un turaidieši, un dēļ laustā miera. Bet zemgaliešiem bija pastāvīgs naids uz turaidiešiem, un viņi priecājās un nāca sava ķēniņa Viestarta vadībā uz Rīgu ar kādiem trīs tūkstošiem bruņotu karavīru. Un

26.lpp.

nogājuši līdz Gaujai viņi dalīja savu karāspēku un deva pusi Kaupim, kas bija šīs karāspēka daļas vadonis, jo pārnācis no Romas, viņš bija palicis

gaužam uzticīgs un aiz turaidiešu vājašanām bija nācis uz Rīgu un palicis tur gandrīz visu gadu. Ta otra karaspēka daļa gāja uz Dabreļa (Siguldas) pili. Un Kaupis gāja ar savu karaspēku uz Turaidas cietoksni, kur atradās viņa pagānu radi un draugi. Un ieraudzījuši negaidot un piepeši karaspēku nākam, tie izbijās, un mazums vien sakāpa apcietinājumos cietoksni aizstāvēt. Lielākā daļa no viņiem izbēdza pakalpusē no cietokšņa un mekleja patverties mežos un kalnajos. Bet kristīgie, sirdīgi apkarējuši cietoksni, uzkāpa beidzot vīrišķi augšā, un pārspējuši ienaidniekus un aizdzinuši no apcietinājumiem, viņi iejēma cietoksni ... Pajēmuši tad bagatas mantas un daudz laupījuma, viņi aizdedzināja daudzas cietokšņa ēkas. Bet redzēdami uzkāpjām uguni un dūmus no Kaupja cietokšņa, Dabreļa cietokšņa (Siguldas) lībieši sagatavojās otrpus Gaujas savā cietoksnī, bīdamies, ka viņiem un viņu cietoksnim nenotiek tāpat: un tie sagaidīja ienaidniekus, sakāpuši apcietinājumos, un turejās, tiem nākot, sirdīgi pretim. Jo tos iestiprināja viņu kungs Dabrelis un aizdeva tiem sirdību, kā reiz vīlistiešiem, sacīdams: “Turaities, vīlistieši, sirdīgi un kaujaties, ka nekalpojiet žīdiem.” Bet zemgalieši un krustneši apkaŗoja cietoksni visu dienu, bet to neiejēma. Cietoksnis bija stiprs un neiejemams un viņi no ta atkāpās un, izlaupijuši visu apgabalu, atgriezās uz

savu zemi. Tad viņi nāca ar visu karaspēku pie Rīgas un rīdziniekiem deva daļu no laupījuma. Un bīskaps, Dievu teikdams, svētīja zemgāļus un tie ar prieku gāja uz savu zemi.”

Krustnešu šai zemgāļu - lībiešu karā nebija vairāk par 100-150 vīru un Lībijas uzvarēšana piekrīt vienīgi zemgāļiem. Tika apkarota visa ta Lībijas daļa, kas atradās ap Gauju. Pēc šīs uzvaras Kaupis iemanto atkal visas savas valdīšanas tiesības pār Lībiju un apmetas savā vecajā galvas pilsētā Turaidā. Bīskapu viņš arī turpmāk pabalsta un apsargā. Arī lielvārdieši un aizkraukļieši no jauna atzīst Kaupja virsvaldību. Tādā kārtā nu Rīgas bīskaps bija pilnīgi nodrošinājies, palaisdamies uz Viestarta un Kaupja spēku un draudzību.

27.lpp.

III. Viestarts karā Lietuvā un viņa jauna uzvara pār leišiem.

Caur priekšējām divām uzvarām Viestarts bija galīgi nostiprinājies Rīgas bīskapa stāvokli un bija galvenais katoļu baznīcas atbalsts, lai gan pats paliek vecajā latviešu ticībā. Nākošajos 1207. un 1208.

gados pieņem labprātīgi kristīgu ticību **sēli**, kuri tādā kārtā atzīst pāvesta virsvaldību. Tāpat pieņem krustu visi atlikušies lībieši un tāpat visi latgalieši, līdz pat Polockas robežām. **Ar latgaliešiem bīskapam nekad nekādas sadursmes nebija un tie bija bīskapam arvienu vispadevigākās avis.** Te jāatzīst pilnīgi bīskapa Alberta ārkārtīgās politiskās spējas, ka viņš spēja tik īsā laikā pievilkt miera ceļā tādas lielas ciltis, kā sēļus un latgaliešus, apsolidams pēdejiem neatkarību no Polockas. Kokneses pili latgalieši atdod bīskapam, kur pēdeja ierīko savu vasaras rezidenci. Kā bīskapa vasaras pils Koknese paliek līdz pat XVI. gadusimtenā vidum. Taču pie zemgaliešiem vecā latviešu ticība un tāpat brīvības mīlestība bija par daudz stipras, un tapēc zemgalieši, draudzībā ar bīskapu būdami, tomēr nekristas un neatzīst pāvesta virsvaldības.

Ķēniņš Viestarts bija nodomājis izplatīt savu varu tālāk uz Lietavas pusi. Tapēc 1208. gada vasarā un rudenī viņš sarīko lielu kara gaitu pret leišiem, uz ko arī Rīgas bīskaps piedāvā savu palīdzību. Viņa palīdzība gan nebija liela, bet viņa no jauna apstiprināja ķēniņa Viestarta un bīskapa Alberta draudzību, kā arī Zemgales un Sv. Marijas valsts politisku vienprātību.

Šis sabiedrības galīgais nolūks bija, ka Sv. Marijas valsts nostiprinātos uz ziemeļiem no Daugavas, bet

par to Viestarts gribeja Zemgalei pievienot lielako daļu no Lietavas. Lietava tolaik nebija apvienojusies un sastāveja no daudzām atsevišķām valstiņām, tā ka Viestartam vareja būt it labas izredzes uz savas varas paplašinašanu. Viņš vareja mierīgi karot Lietuvā, zinadams, ka Zemgales ziemeļu robežas pie Daugavas nodrošinatsa.

Par saderibas zīmi bīskaps Alberts sūtija ķēniņam Viestartam piecdesmit izmekletus jātniekus no savas kara saimes, kā ari dažus zobenbrāļus un Idumejas (Vidzeme; Idumeja ir visupirmais apzīmejums tagadejam Valmieras apriņķim) priesteri Danielu, kas lai

28.lpp.

pedalitos kara gaitā uz Lietuvu. Viestarts to sajem it laipni.

- “Un sūtidami pa visām savām robežām, zemgalieši sakrāja lielu karaspēku, un nogājuši Lietavas tuvumā viņi duseja nakti un dusedami izprasija savus dievus pēc nākotnes, un izlūdzās no viņiem labvēlibu un izmekleja, vaj vēstis par viņu atnākšanu aizskrējušas priekšā, un vaj leiši sapulcejušies ar viņiem karot. Uzminejums bija tāds, ka vēstis izgājušas un ka leiši gatavi uz karu... Bet zemgalieši palaidās uz savu lielo karaspēku. Lai gan stiprs lietus visu pārplūdināja, tomēr viņi sirdīgi iebruka Lietuvā un izdalija karaspēku pa novadiem, bet atrada visus ciemus

tukšus un visus vīrus aizbēgušus līdz ar sievām un bērniem. Pajēmuši laupījumu, zemgaļi salasījās atkal kopā un sagatavojās neko neuzkavedamies iet atpakaļ. Bet leiši lidoja kaŗaspēkam visapkārt uz saviem ātrajiem zirgiem un jādija pēc sava ieraduma šurpu un turpu, te bēgdami, te atkal no malas uzbrukdami, un ievainoja dažus ar saviem šķēpiem un savām lingām.“

Šai kaŗa gājienā nu **bīskapa vīriem atgadijās nelaime**. Tie bija turejušies atsevišķi, tapa ielenkti no saniknotiem leišiem un pa lielakai daļai apkauti, bet daži krita leišu vanģniecībā. Kad zemgaļi bija atgriezušies savā zemē, leiši sapulcejās pie Zemgales robežām lielā pulkā. Bet zemgaļi tiem no jauna uzbruka un apkāva gandrīz visus, pakaļ dzīdamies.

No iegūtā kaŗa laupījuma Viestarts nosūtīja uz Rīgu bīskapam kādas dāvanas, par draudzības zīmi. Bet bīskaps bija ļoti noskumis par tiem saviem vīriem, kuri leišu kaŗā bija krituši un jēma to Viestartam stipri ļaunā, ka zemgaļi viņus nebija pienācīgi apsargājuši pret leišu kaŗa viltībām. Šie kritušie bīskapa vīri bija izmekleti visievērojamākie no zobenbrāļiem un ievērojamākām Rīgas lībiešu ģimenēm, tie bija itkā bīskapa draudzības galvinieki zemgaļiem. Tapēc Rīgas noskumšana bija liela.

Dievbijīgais Latviešu Indriķis, kurš kā priesteris bija bīskapa Alberta pastāvīgs pavadonis un labi

varēja novērot Rīgas lībiešu gara stāvokli, raksta par šo lietu:

“Dzirdedama par savejo nelaimi karā pret leišiem, pilsēta noskuma: un rīdzinieku kokle pārvērtās noskumšanā un viņu dziesmas gaudās. Un piesaukdami debesis, visi vecakie un prātīgākie vīri nosprieda, ka turpmāk nekad vairs nepieder pašauties uz pagānu stipro pulku, ne arī ar pagāniem kopā turpmāk būtu jakaujas pret citiem pagāniem, bet ka jauzticas tikai Dievam un

29.lpp.

kristīgajiem lībiešiem un latgaliešiem un jaapkaŗo pagāni vienīgi paŗu spēkiem. Tā arī notika. Jo tāi pašā gadā tapa Svētās Jaunavas kaŗogs no lībieŗiem un latgalieŗiem un ar Dieva palīgu, kas vienīgi pārvarejis visas valstis, nonests uz Igaunŗu zemi un tā joprojam pie visiem apkāŗtejiem igauņiem un visām apkāŗtejām tautām.”

IV. Zemgalieŗu pirmais kaŗŗ ar Rīgas bīskapu.

Caur savu politisko izveicību bīskaps Alberts bija apvienojis Lībiju un Latgali par vienu Sv. Marijas valsti un bija nodroŗinājis jaunās valsts dienvidus robeŗas caur draudzību ar Zemgales ķēniņŗ Viestartu. Pēc tam Alberts vareja brīvi rīkoties pret

igauņiem, kuŗi desmit gadu sīvā cīņā top no latgaliešiem un lībiešiem galīgi pārvareti. Tādā kārtā visa igauņu zeme tiek pievienota pie Latvijas jeb Sv. Marijas valsts. Kad nu bīskaps tādā kārtā bija nostiprinājies visās zemēs uz ziemeļiem no Daugavas, viņš piegrieza atkal uzmanību Zemgalei, **ar kuŗu līdz šim bija turejis nepārtrauktu draudzību 20 gadus.** Bīskaps šoreiz miera ceļā liek Viestartam priekšā, iestāties Sv. Marijas valstī un atzīt pāvesta virsvaldību, jo tādā kārtā notiktu visas Latvijas galīga apvienošana un līdz ar to nostiprinašana. Bet Viestarts uz šo priekšlikumu negrib ieiet, bet vēlas labak uzturet Zemgales pilnīgu neatkarību, jo galvenais, kas zemgaliešus no Latvijas apvienošanas atbaidīja, bija svešā ticība, kuŗa caur to tiktu uzspiesta. Bet viena daļa Zemgales kungu un bajāru bija citādās domās. Tie bija mežotnieši jeb tagadējā Bauskas novada zemgalieši. Šie sagāja visuvairak robežās ar Sv. Marijas valsti: austrumos ar sēļiem, kuŗi arī bija atzinuši bīskapa virsvaldību, un ziemeļos pie Daugavas ar Lībiju. Bez tam Mežotnes jeb Bauskas novads bija visuvairak apdraudets no leišu uzbrukumiem, un tapēc mežotnieši svērās vairak uz Latvijas apvienošanu, lai arī caur to pa daļai ciestu Zemgales patstāvība. Bez tam Rīgas bīskaps bija piesolījis Mežotnes kungiem dažadas privileģijas un priekšrocības,

kamēr **Viestarts bija ļoti bargs un stingrs patvaldnieks**, kuŗš muižniekiem neļāva daudz vaļas un stingri stāveja arī par vienkāršo zemnieku un ļaužu interesēm. Visi šie apstākļi kopā rada **mežotniešu atkrišanu no Viestarta**,

30.lpp.

kuŗu, saprotams, veicināja arī vēl bīskapa nauda. Šis bija pirmais gadījums pie zemgaliešiem, kur viņiem zuda vienprātība, un tas liecināja arī par tiem nopietnajiem iemesliem, kādi šo šķelšanos izsauca: pirmkārt, Latvijas apvienošanās, kuŗa vareja saistīt dažu labi domajošu cilvēku, un, otrkārt, **zemgaliešu muižniecības privilēģiju pavairošanās, kas vareja pievilkt vairak muižniecību pie Rīgas bīskapa**. Rīgas bīskaps, pēc ārzemju parauga, bija ievērojami paplašinājis Latgales, Sēlijas un Lībijas iedzimtās muižniecības (resp. kungu un bajāru) tiesības, un, itin dabīgi, pēc tādiem pat labumiem vareja sākt kārot arī Zemgales muižniecība. Līdz tam laikam Latvijā gan pastāveja pilnīga zemes privātīpašuma kārtība (alodialkārtība) tikpat pie muižnieku kā pie zemnieku kārtām, bet katra kārta bija par sevi brīva (latvieši bija brīva tauta sabiedriskā ziņā), nebija nekādas dzimtbūšanas, nedz pārliedzības vienkāršo ļaužu atkarības no muižniekiem. Visas kārtas vienādā mērā bija padotas valsts likumiem un katrai bija savi pienākumi tieši pret

valsti. Tādā kārtā, toreizejā latviešu valsts un sabiedriskā kārtība atgādina tagadejo XX. gadusimteņa Eiropas kārtību. Rietumu Eiropā, turpretim, tāi laikā, t. i. XIII. gadusimtenī, sāka jau attīstīties dzimtbūšana un ļaužu likumīgā atkarība no muižniekiem. Muižnieki tur sajēma savas zemes uz lēņu tiesībām (valdišanas tiesībām) no zemes virsvaldniekiem (ķēniņiem, bīskapiem u. t. t.), un par to nodrošināja valdniekiem zinamas nodevas un zinamu karaspēku kara gadījumā. Pār sava novada ļaudim tādi lēņu muižnieki dabuja drīz vien neaprobežotu kungu tiesības un varu, jo no feodalās valsts stāvokļa tādas varas muižniekiem vajadzēja, lai varetu piedzīt nodevas un izrīkot kareivjus. Tādā kārtā Rietumu Eiropā zemes valdnieki nevaldīja pār tautu tieši, bet caur muižniecības starpniecību.

Tādu kārtību ievēda arī bīskaps Alberts Latvijā. **Senā latviešu muižniecība labprāt pārmainīja savu agrako zemes privatīpašuma valdišanas kārtību (alodialkārtību) pret lēņu kārtību**, lai tikai varetu dabūt lielaku varu pār ļaudim, un līdz ar to, saprotams, arī pār to zemi, kas zemniekiem piedereja. Privatīpašums pats par sevi lielus labumus toreiz nedevis, jo muižnieks tikai caur saviem personīgiem pūliņiem un kārtīgu saimniekošanu vāreja no zemes labumus gūt. Turpretim, atzīdami

zemes valdnieku par visas zemes īpašnieku un sajemdami no pēdejā zemi lietošanā,

31.lpp.

līdz ar to nodrošinot valsts ienākumus un apsardzību, muižnieki dabuja mazpamazam tiesību izmantot bez sevišķas atlīdzības ļaužu darba spēku arī priekš savu muižu apstrādašanas. Tā muižnieki ar laiku tapa par faktiskajiem zemes valdniekiem jeb kungiem. Šāda valsts un līdz ar to agrarkārtība, saprotams, stāveja daudz zemāk par senseno latviešu brīvo šķiru un zemes privatīpašuma kārtību, viņa bija zemakas sabiedriskas kulturas pazīme un nebija savienojama arī ar racionalu lauksaimniecību. Bet muižnieku (bajāru) šķirai tas bija izdevīgi un viņa labprāt uz to iegāja. Toreizejie politiskie apstākļi to arī pielaida.

Zemgales **kēniņš Viestarts nu bija stingrs vecvecās latviešu valsts un sabiedriskās kārtības aizstāvis** un negribeja muižniecības varas paplašināt pēc Rietumu Eiropas parauga. Tapēc arī no viņa atkrīt daļa muižnieku un pievienojas bīskapam. Viestarts, saprotams, ar stipru roku jemas atkritušos muižniekus nomierinat, bet līdz ar to nāk galīgā sadursmē ar Rīgas bīskapu un Sv. Marijas valsti un no šī laika sākas īstie **zemgaliešu kari par patstāvību**. Šie kari tika vesti tikpat par Zemgales valsts patstāvību, kā arī par latviešu senseno valsts

un sabiedrisko iekārtu, par latviešu īpatnejo augsto sabiedrisko kulturu.

Notikumus, sākot ar 1219. gadu, kad sākās īstie zemgaliešu kari par patstāvību, apraksta Latviešu Indriķis. Mežotniešu sakari ar bīskapu Albertu un atkrišana no Viestarta norisinājās nevien aiz Zemgales muižniecības sabiedriskām simpatijām pret bīskapu un Sv. Marijas valsti, bet arī aiz leišu uzbrukumiem, kuri tai laikā atradās karā ar zemgaliešiem, un pret kuriem Sv. Marijas valsts (Latvijas) palīdzība Mežotnes zemgaliešiem vareja noderēt. Caur Viestarta vareno spiedienu uz Lietuvu, pēdējā sajuta apvienošanās vajadzību, un no ta laika arī patiesi leišu valstiņas sāka pamazam apvienoties zem saviem lielkungiem. Tādā kārtā Lietava palika tikpat priekš Zemgales, kā arī Sv. Marijas valsts (Latvijas) arvienu draudīgāka.

Notikumu gaita 1219. gadā bija šāda, pēc Latviešu Indriķa ziņām. Mežotnes zemgalieši (t. i. mežotniešu bajāri) sūtīja uz Rīgu pie bīskapa Alberta vēstnešus, uzaicinādami bīskapu piedalīties karā pret leišiem. Un bīskaps sacīja: “Ja gribiet likties kristīties un pieņemt Kristus mācību, tad iešu pie jums un būšu ar jums brālīgā sabiedrībā.” Un vēstneši atbildeja: “Likties

kristities gan nedrīkstam dēļ citu zemgaliešu un leišu negantības, bet vien tad, kad sūtisi pie mums uz mūsu pilsētu savu kaŗaspēku un gribesi ar mums kopā tureties pret viņu uzmākšanos; palikdami tad pie mums, tavi priesteri var izdarīt kristības sakramentu un mācīt Kristus likumu.” Un bīskapam līdz ar Rīgas lībiešiem patika mežotniešu valoda un viņš sūtīja tiem līdzī savus pilnvarniekus, lai dabutu visu Mežotnes bajāru piekrišanu. Tad nāca atkal mežotniešu vēstneši uz Rīgu un apstiprināja līgumu. Tad sacēlās beidzot bīskaps ar saviem ļaudīm (lībiešiem un latgaliešiem) līdz ar Saksijas lielkungu un ar dažiem citiem svētceļotajiem un nogāja uz Zemgali. Un apmeties visā mierā blakus Mežotnes cietoksnim, viņš lūdza pie sevis Mežotnes novada bajārus. Turedami līgumu, kā solījušies, tie nāca pie bīskapa un sajēmuši evaņģēliuma mācību, likās nokristities kādī trīs simti, neieskaitot viņu sievas un bērņus. Tad bīskaps atstāja pie viņiem Mežotnes cietoksnī savus vīrus (lībiešus un latgaliešus) līdz ar dažiem svētceļotajiem, un citus viņš sūtīja uz Rīgu, lai atvestu ar kuģi dažas vajadzīgas mantas. Bet pats viņš atgriezās līdz ar tiem citiem uz Rīgu.

Kad nu Zemgales ķēniņš Viestarts Tērvetē dzirdeja, ka mežotniešu bajāri likušies kristities, **viņš lauza miera derību ar savu līdzšinejo draugu, Rīgas bīskapu**, un saziņoja pa visām savām

robežām karaspēku un nāca pie Mežotnes un kāvās ar atkritejiem mežotniešiem vienu dienu. Un viņš lika sanest lielas koku un malkas kaudzes ap cietokšņa sienām un pielikt uguni, bet cietoksnis vēl turejās. Karošana no abām pusēm bija varena. Un Viestarta māsas dēls tika ar bultu nokauts. To redzēdams, Viestarts ļoti noskuma. Un Viestarts dzirdeja, ka citi Rīgas lībieši nākot ar kuģi pa Lielupi uz augšu. Tiem viņš sūtīja steigšus preti savus vīrus, kas tos sastapa kādā šaurā vietā, kur upe nebija dziļa, sagrāba no tiem kādus trīsdesmit vīrus un nokāva tos un tie citi atgriezās bēgšus uz Rīgu. Dzirdedami nu par savejo nokaušanu, tie rīdzinieki, kas bija Mežotnes cietoksnī, izbēdza no cietokšņa un nogāja uz Rīgu, jo viņi sāka manīt zemgaliešu un leišu viltību un negantību. Jo Viestarts prasīja mežotniešu pilnīgu padošanos un visu rīdzinieku aizdzīšanu. Mežotnieši, redzēdami Viestarta stipro prātu, galīgi padevās un Viestarts lika tiem mežotniešu bajāriem, kas bija kristījušies, pāriet atkal atpakaļ vecajā ticībā. Pēc tam Viestarts, redzēdams bīskapa Alberta viltību,

33.lpp.

galīgi pārmaina savu politiku un noslēdz **kaŗa sabiedrību ar leišiem**. Šī sabiedrība bija visupirmā kārtā vērsta pret bīskapu un Sv. Marijas valsti. Tad Viestarts sasauca Mežotnē lielu kaŗa padomi, kuŗa

nolēma nekavejoši uzsākt ar bīskapu karu. Visupirms zemgalieši jo stipri nocietināja Mežotnes cietoksni un pēc tam nekavejoši **iebruka Lībijā**, iedami pār Daugavu pie Salaspils. Zemgalieši galīgi izpostīja Ikšķiles un Salaspils novadus, līdz pat Rigai un ar bagatu laupījums atgriezās mājās. Tā bēdīgi šoreiz izbeidzās bīskapa Alberta Zemgales saskaldišanas plāns. Nu bīskaps rīkojās uz jaunu karu ar Viestartu. Par to raksta Latviešu Indriķis:

“Un bīskaps, dzirdejis par savejo apkaušanu un par visām tām negantībām, kuŗas zemgalieši nodarijuši, sūtīja pa visām lībiešu un latgaliešu zemēm, ka tie turetots gatavi, atriebties pagāniem.”

Sapulcinājis lielu lībiešu un latgaliešu karaspēku, bīskaps Alberts jau nākošā 1200. gada gavenā sākumā uzņēma kara gaitu pret Zemgali, un visupirms pret mežotniešiem, kuŗi bija atkal padevušies Viestartam un atkrituši no kristības. Par kara iemeslu bīskaps teica, ka mežotnieši lauзуši savu viņam agrak doto vārdu. Bez tam, starp Mežotnes bajāriem bija bīskapam daudz draugu un piekriteju, kuŗi tikai to gaidīja, lai bīskaps atnāktu ar kādu stiprāku spēku. Uz šo mežotniešu nodevību bīskaps arī visuvairak paļāvās. Šo kara gaitu Latviešu Indriķis apraksta sekoši:

“Pēc Ziemas Svētkiem (1219. g.) sanāca Rigas valsts (t. i. Lībijas un Latgales) kungi kopā un

pieteica kara gaitu tai atkritigajai ciltij, kas bija sapulcejusies Mežotnē. Nosvētījuši Sv. Jaunavas Šķīstīšanās dienu (2. febr.), tie sasauca no Lībijas un Latgales lielu karaspēku. Priekšgalā stājās pats cienijamais Rīgas bīskaps, līdz ar Saksijas lielkungu un svētceļotājiem un ar zobenbrāļiem. Un jēmuši 8000 kara vīrus, tie nogāja uz Salaspili, nesdami līdz lielu kara mašīnu un citas mazakas un citus cietokšņa aplenkšanas rīkus. Un gājuši visu nakti un sakārtojuši pie Misas upes karaspēku, viņi nonāca pie cietokšņa un apmetās tajā pilsētā, kas tur klātu bija, sajēmās laupījumu un apsēda cietoksni (tagadējā Bauskas pilskalnā) un apkaŗoja to daudzas dienas. Daŗiem taisot kara torni, citi uzcēla patereles (šķēpu metamās un akmeņu un ugunsrodu svieŗamās maŗinas), citi rīkoŗās ar stopiem (ŗāva dzelzs lodes līdz 300 soļu tālumā un 200 soļu tālumā cauri bruņām), citi taisija eŗus un sāka cietokŗņa valni un sienas aizrakt no apakŗsas; citi pildija ar sanesto malku grāvi ap cietoksni un uztūma tur

34.lpp.

vīrsū kara torni, un citi raka tur pa apakŗšu. Daudzi zemgalieŗi cietoksnī tika ievainoti ar akmeņu sviedieniem, daudzi ar bultām, un daudzi tapa nokauti no kara torņa ar lībieŗu un latgalieŗu ŗķēpiem. Bet dumpigie meŗotnieki tomēr neatstāŗās karot preti. Beidzot uzcēla lielako maŗīnu un sāka

cietoksnī sviest lielus akmeņus, kas ārdīja dažas apcietinājumu koka daļas un nosita ļaudis. Un cietokšņa ļaudis nogāja no augšējiem apcietinājumiem drošākās vietās, bet tā apkaŗojuŗies tie lika priekŗā noslēgt pamieru, kuru arī noslēdza. No cietokŗņa nokāpa Medis un Gailis (ievērojamākie Meŗotnes bajāri, cietokŗņa pārvāldnieki; no viņiem cēluŗās tagadējās Zemgales muiŗnieku ciltis Medemi un Hāni, kuŗi pieder pie zemes iedzimtājiem muiŗniekiem) līdz ar citiem bajāriem zemē. Tiem lika priekŗā, lai nodod cietokŗni ar visu, kas iekŗā, ar labu, paturedami savu dzīvību un īpaŗumu. Tāda miera viņi nepieŗēma un atgriezās cietokŗnī, un kaŗošana kļuva vēl stiprāka. Visas kaŗa maŗinas jēma lietoŗanā. Kaŗēivji aplika bruņas un uzkāpa ar Saksijas lielkungu uz vaļņa un gribeja iejemt apcietinājumu augŗmalu, bet zemgālieŗi atsita viņus atpakaļ. Pēc tam sakŗāva daudz malkas, pielika uguni un apkaŗoja meŗotniekus visadā kārtā.”

Meŗotnes bajāri ved ar bīskapu vairakkārt sarunas, griedami izkaulet labākus noteikumus. Rādas, ka paŗā cietokŗņa vadībā bija divas partijas: Viestartam uzticīga kaŗa partija, un otra, kuŗa jau agrāk bīskapam bija devusi solījumus un bija jau senāk vairakkārt sūtījusi priekŗstāvjus uz Rīgu dēļ sarunu veŗšanas. Beidzot tomēr nodeveju partija jēma virsroku un **nodeva cietokŗni bīskapam**. Cietokŗnis

bija citadi vēl gluži vesals un vareja vēl ilgi tureties. Apm. 200 zemgaliēšu bajāru nokāpj no cietokšņa pie bīskapa. Tad bīskapa ļaudis izdara kādu neģēlīgu darbu. Neskatoties uz to, ka pilnīgs miers noslēgts, tie sagrabj un **nokauj visus tos zemgaliēšu (mežotniešu) bajārus**, kuri agrāk bija bijuši uzticīgi Viestartam un bija vēlējušies karu, skaitā vairāk kā simtu. Vēlāk bīskapa ļaudis aizbildinājās ar to, ka minētie zemgaliēšu augstmaņi neesot gribejuši miera turet, bet esot veduši slepenas sarunas ar leišiem, kurus Viestarts bija sūtījis Mežotnei palīgā. Bet tā bija tikai izruna. Leiši gan bija nākuši Mežotnei palīgā, bet bija nokavejušies un galu galā arī netureja sava Viesturam dotā solījuma. Kāds no Aizkraukles bajāriem, Vijvaldis vārdā, nogāja pie atnākušā leišu karaspēka, vest ar leišiem sarunas. Bet tie (leiši)

35.lpp.

sacija: “Esam no zemgaliēšiem (t.i. Viestarta) dabujuši algu, lai nāktu apskatīt jūsu karaspēku; to izdarijuši, atgriezāties uz savu zemi, negribdami ar jums laust miera.”

Tādā kārtā leiši, lai gan no Viestarta bija algoti, izrādījās viltīgi un neuzticīgi. Iespējams, ka bīskaps šoreiz leišu vadoņus nopirka ar kādu naudas sumu. - Ar leišiem šoreiz Viestarts bija pārskatījis. Mežotnieši pēc tam noslēdz galīgu līgumu ar

bīskapu, atzīdami pēdejā virsvaldību, t. i. oficiāli pievienodamies pie Sv. Marijas valsts.

Lībiešu un latgāliešu karaspēks, sajēmis bagātu laupījumu, aiziet uz Rīgu, bet mežotnieši patur savu cietoksni kā bīskapa apakšnieki. Tādā kārtā bīskaps bija Zemgalē panācis visai svarīgu ieguvumu, pievienodams savai valstij Zemgales austrumu stūri, kurš sagāja robežās ar jau agrāk pievienoto Sēliju.

Bet cik no tālākiem vēsturiskajiem notikumiem redzams, tad mežotnieki tomēr vēl atzina arī Viestarta virsvaldību, t. i. skaitījās par piederīgiem pie Zemgales valsts. Mežotne arī turpmāk skaitas pie Zemgales, tikai viņa atzīst arī Rīgas bīskapa virstiesības tapēc, ka bija piejēmusi kristību. Kādā kārtā šīs Viestarta un bīskapa valdīšanas tiesības tika saskaņotas, vaj caur sevišķu savstarpīgu nolīgumu vaj kā citādi, tas nav zināms. Bet bīskaps pielika nākošajos gados visas pūles, lai ievilktu Viestartu miera ceļā Sv. Marijas valstī kā sabiedrotu. Tāpat viņš sūtīja uz Zemgali priesterus, kuriem gan panākumu nebija.

V. Kēniņš Viestarts pie pāvesta sūtņa. Zemgalieši un kurši izposta Daugavas Grīvas cietoksni.

1225. gadā atbrauca Latvijā ar lielu pavadonību pāvesta legats jeb ārkārtīgais sūtņis, **Modenas bīskaps Viļums** (Vilhelms), lai sajemtu jaunnodibinājušos Sv. Marijas valsti katoļu baznīcas īpašumā. Pie legata nāca uz Rīgu vaj sūtija priekšstāvjus visu apkārtejo valstju valdnieki. Tikai Zemgales kēniņš Viestarts no iesākuma negribeja nākt un Rīgā ieradās tikai tad, kad legats viņu uz to sevišķi ielūdza. Latviešu Indriķis raksta:

“Nāca uz Rīgu arī Zemgales kēniņš Viestarts. Bīskaps viņu ar **daudziem izskaidrojumiem un garām sarunām** ieaicināja uz Jēzus Kristus ticību. Bet savas neticības cietsirdībā,

36.lpp.

nesaprasdams pestīšanas vārda un nepiejemdams kristības, bet apsolidams to varbūt turpmaku, Viestarts tikai atļāva legata kunga priesteram iet viņam līdzī.”

Tā bez panākuma priekš baznīcas beidzās šis Viestarta pēdejs mierīgais ceļojums uz Rīgu. Viestarts jau par daudz bija izmanījis bīskapa Alberta varaskāribu, jo bīskaps gribeja tapt par vienīgo kungu arī Zemgalē.

Pēc tam ar 1227. gadu izbeidzas Latviešu Indriķa kronika jeb laika grāmata un nākošās ziņas sniedz **rīmju kronika** (rakstīta pantos un atskaņās) un dažas citas īsas mazakas kronikas. Rīmju kronika rakstīta ap 1296. gadu un stāsta par notikumiem līdz 1290. gadam. Par notikumiem XIII. gadsimtenā pirmajā pusē arī šī kronika ir īsa, jo rīmju kronists nav bijis pats šo laiku aculiecinieks. Viņš vispārīgi nav tik izveicīgs un pamatīgs vēsturnieks, kā **Latviešu Indriķis**, kurš ir pārakais no visiem XIII. gadsimtenā vēsturniekiem.

No mazakām kronikām tā sauktā Daugavas Grīvas klostera kronika nu īsi stāsta, ka 1228. gadā sabiedrotie **zemgalieši un kurši ieņem un izpostā Daugavas Grīvas cietoksni** un klosteri, kurš pārvaldīja kuģniecību Daugavas grīvā un apsargāja Rīgas un visas Augšzemes tirdzniecību. Tā sauktā Vartberga kronika (Chronicon Livoniae Hermanni de Wartberge) stāsta par šo notikumu drusku plašāki un raksta:

“Ta Kunga 1228. gada vasarā, 18. augustā, piektdienā kurši un zemgalieši iejēma Daugavas Grīvas pili un mūkus dažādā negantā kārtā nonāveja.”. Tad tālāku raksta Vartberga kronika, ka **Kurzeme tai laikā vēl bija patstāvīga ķēniņa valsts**, kurā vēl nebija nākusi tuvākos sakāros ar Rīgas bīskapu un kur kristīga ticība vēl nemaz nebija

izplatījusies. Viestarts pēc tam, kad bija pārrāvis visas sabiedrības saites ar Rīgas bīskapu un nebija varejis vienoties ar pāvesta sūtni, Modenas bīskapu Viļumu, noslēdz dabīgo sabiedrību ar Kurzemes ķēniņu, jo arī Kurzemi sāka Rīgas bīskaps apdraudēt.

Kurši piedereja pie tās pašas latviešu tautības, kā zemgaļi, un tāpēc šī sabiedrība saucama vārda pilnā ziņā par dabīgu. Šai jaunajai sabiedrībai bija arī nopietni panākumi. Bīskapa karaspēks tiek pilnīgi sakauts un Daugavas Grīvas cietoksnis līdz pamatiem nopostīts. Visa Rīgas pastāvēšana nu bija apdraudeta un tirdzniecība ar ārzemēm pārtraukta, jo Viestarts tagad pārvaldīja Daugavas ieteku jūrā. Arī Mežotne atkrīt no bīskapa un turpmāk paliek pie Zemgales. Tādā grūtā stāvoklī bīskaps sakopo it visus

37.lpp.

savas valsts spēkus no visām lībiešu un latgaliešu zemēm, kā arī no Tālavas (arī Vidzemes) un uzsāk ar Viestartu cīņu, no kurās iznākuma bija tagad atkarīga Sv. Marijas valsts pastāvēšana. Rīmjū kronista ziņas par šiem kariem ir īsas un neskaidas. Bīskaps par savu nedrošo stāvokli bija ziņojis pāvestam, un pēdejs sūtīja uz Rīgu krietnu krustnešu pulku, kurš arī laimīgi izlauzās caur Daugavas grīvu un tad kopā ar bīskapa latgaliešiem

un libiešiem sāka karot pie Zemgales robežām. Kara spēks, pēc kronista ziņām, bija liels. Bet Viestarts jau bija sagatavojies un nāca ar zemgalešu kara spēku rīdziniekiem preti. Kronists iztēlo zemgalešu ķēniņa spēku lielu un lepnu, un sevišķi vēl piemin, ka zemgalešu bultas bijušas ievērojamas un pārakas nekā bīskapa kara spēkam, proti, tās bijušas lietas no viena gabala un tapēc ļoti stipras, kamēr parastās bultas bija no diviem atsevišķiem gabaliem - kāta un asā gala. Tā tad zemgalešu ieroču māksla un apbruņojums bija teicami. Abi kara spēki **karoja** viens pret otru **3 nedēļas ar lielu sirdību**. **Notika vairakas kaujas**, pie kam kritušo skaits no abām pusēm kopā vareja būt apm. 4000 vīru (zemgalešiem bija kritušo 1600). Beidzot bīskapa kara spēks apgura un atkāpās uz Rīgu, nevarēdams iespieties Zemgalē.

Vienīgais šī kara gājiena panākums bija, ka Daugavas grīva tika atsvabināta, lai gan arī turpmāk zemgaleši pastāvīgi apdraudeja Daugavas izeju jūrā, jo arvienu uzbruka pa Lielupi no Zemgales Vārtu puses un tā padarīja kuģošānu no jūras līdz Rīgai visai nedrošu. Bez tam bija nedroša arī satiksme pa Daugavu uz augšu līdz pat Aizkrauklei un Sērenei, jo tiktālu sniedzās Zemgales robežas uz Daugavas kreisā krasta. Ja tagad apskatām seno bīskapa piļu drupas gar Daugavu, cik tālu sniedzās Zemgales

robežas, tad redzam, ka visas šīs pils: Daugavas Grīva, Salaspils, Ikšķile, Lielvārde, Aizkraukle un Koknese, tāpat kā Rīga, atrodas uz Daugavas labā jeb ziemeļu krasta. Visas viņas ir celtas no Rīgas bīskapa vēl Zemgales patstāvības laikos, un viņu galvenais mērķis bija - Rīgas bīskapa valsts aizsardzība pret zemgaliešu un leišu uzbrukumiem. Uz Zemgales krasta nav celta neviena pils, tapēc ka tāī laikā bīskapa vara pāri par Daugavu nevienā vietā nespējās. Pils bez tam nodrošināja satiksmi pa Daugavu. Uz Daugavas kreisā jeb dienvidu krasta gan atradās vairākas zemgaļu pils, sākot no Ķekavas līdz Sērenei un Altienei, par kurām ir aizrādījumi kronikās un kuru pilskalni vēl tagad redzami. Šo Zemgales piļu rindu noslēdza Babites pils pie Lielupes ietekas jūrā. Bet

38.lpp.

vēlākajos karos šīs pils tika izpostītas, un kad pēc 50-60 gadiem, t.i. XIII. gadsimtenā beigās, Zemgale tika iekarota un pie Sv. Marijas valsts pievienota, tad šās pils no jauna vairs neuztaisīja, jo pēc viņām tad vairs nebija nekādas vajadzības, tā ka abi Daugavas krasti tad piedereja pie vienas valsts.

Nākošajā 1230. gadā Viestarts taisa laimīgu **kaŗa gājienu pret bīskapu**. Viņš sapulcina lielu kaŗaspēku Zemgales austrumos (kā liekas, Meŗotnē) un dodas negaidot uz **Aizkraukli**, kur pāriet pār

Daugavu, sakauj bīskapa spēkus un izposta visu apkārtejo lībiešu un latgaliešu zemi. Viņš tur netrauceti kaŗo ilgaku laiku un sajem bagatu laupijumu pilnas rokas. Viņam patika šī kaŗa gaita, kā izsakas kronists. Par pilskungu Aizkrauklē tāī laikā bija kāds **Markvarts** (Marquart von Burbach). No Aizkraukles aizbēdzis, viņš sūtija visapkārt pie latgaliešiem un lībiešiem un sapulcināja tos, cik vareja, ka varetu aizstāveties. Kad zemgalieši ar visu laupijumu un lielu pulku vanģinieku bija pārgājuši pār Daugavu Zemgalē, arī Markvarts ar savu pulku pārgāja kādā vietā pār Daugavu. Viestarta kaŗaspēkam klusu pa mežiem pakaļ iedami, viņi kādā vietā uzdūrās uz nelielu zemgaliešu pakaļpulku, kuŗa apsardzībā atradās daļa savanģoto latgaliešu un lībiešu. Tad Markvarts, redzedams izdevigu laiku uzbrukumam, griezās pie savejiem ar sekošu uzrunu (pēc kronista vārdiem, kuŗš vispārīgi stipri idealizē notikumus par labu bīskapa ļaudīm t. i. savejiem):

“Pieminiet, brašie varoņi, ka te jūsu priekšā stāv saistita jūsu miesa un asinis. Lai šai pašā brīdī tad pametam savu dzīvību un atsvabinam vīrus un sievas.” Izcēlās nikns kautiņš, kuŗā krīt apm. 1000 vīru (no tiem 500 zemgaliešu) un daļa vanģinieku izbēg. Bet pa tam Viestarts nāk savejiem palīgā un sakauj Markvarta pulku, pašu viņu ievainodams. Daļai no tiem tomēr izdodas izbēgt pār Daugavu.

Pēc tam Viestarts atlaiž daļu karaspēka, un apcietinas kādā pilī (laikam **Sērenē**), kur arī pats kādu laiku paliek, lai aizsargātu Zemgali pret varbūtejiem iebrukumiem. Pēc šiem notikumiem, t.i. **pēc 1230. gada, Viestarta vārds vairs kronikās netop minets**, no kam spriežams, ka viņš ap to laiku miris. **Viņš valdīja Zemgalē vairāk kā 30 gadus** un prata ar stipru roku uzturēt Zemgales neatkarību pret visu ārejo ienaidnieku uzņēmšanos, lai gan šie ienaidnieki, īpaši Rīgas bīskaps, bija ļoti stipri tapuši un tika pabalstīti ar naudu un karaspēku no toreizējā Eiropas virsvaldnieka - pāvesta. Par to

39.lpp.

zemgalieši vareja pateikties sava ķēniņa īstajam valdnieka garam, kurš uzturēja tautu vienprātībā un vecajās kareiviskajās spējās. Viestarts atstāja Zemgali saviem pēcnācejiem tikpat plašu, kā to bija saņēmis no saviem priekšgājējiem, un vēl paplašināja to uz Lietavas pusi; tikpat bija apsargata un uzturēta visa Zemgales robeža ziemeļos gar Daugavu, kā arī Zemgales vārti. Viņš mira kā uzvaretājs. Savas gudribas un politisko spēju pēc viņš bija cienījis pie visiem apkārtejiem valdniekiem. Vienīgā politiskā kļūda, no Zemgales patstāvības viedokļa skatoties, viņam pieskaitāma tā, ka viņš atļāva Rīgas bīskapam netraucēti nostiprināties un organizēt Sv. Marijas valsti, kurā vēlāk paliek pašai Zemgalei ļoti bīstama.

Vesalus 20 gadus viņš tura vislielako draudzību un pabalsta bīskapu Albertu visos viņa politiskajos centienos. Sv. Marijas valsts vareja attīstīties un uzplaukt vienīgi pateicoties Viestarta un tāpat Lībijas ķēniņa Kaupja labvēlībai. Viestarts reizēm pat ieročiem rokā aizstāv bīskapa tiesības. Viņa acis atvērās tikai tad, kad nāca gaismā pirmā mežotniešu nodevība - tad viņš sāka manīt, ka bīskaps, kuŗš pa tam ar Kaupja un latgaliešu palīdzību bija iekarojis Igaunu zemi, sāka kārot arī pēc Zemgales. Vienīgā tiešā neizdevība Viestartam bija ar Mežotnes nodevību, bet vēlāk viņam izdodas Mežotni atkal pilnīgi iegūt un Mežotnes bajāru centienus galīgi apspiest.

Tā Zemgale palika pati par sevi stipra, un, kā stiprakā no visām latviešu valstīm, vareja arī visilgāk uzglabāt savu patstāvību. Bet redzam, ka ar citām latviešu valstīm: Latgali, Lībiju, Sēliju, Vidzemi, Tālavu, Kurzemi u.t.t. Zemgalei nav nekādu pastāvīgu sakaru, sabiedrībai ar Kurzemi ir arī tikai gadījuma raksturs. Ar dažām latviešu valstīm, kā Lībiju un Latgali, zemgalieši pat atrodas arvienu naidā. Tikai pateicoties šim Latvijas valstju vienības un vienprātības trūkumam, vareja nostiprināties Rīgā katoļu bīskaps un apvienot Latviju uz jauniem pamatiem, kuŗi vēlāk, vēsturisku apstākļu dēļ, arī neizrādījās laimīgi, jo zinām, ka bīskapa valsts ar

laiku dabuja nelabvēlīgu virzienu un pēc pāris gadusimteniem izbeidzās. XIII. gadusimtenī krīvu krīva vara, kuŗa arī vareja būt apvienojošs spēks, Latvijā maz bija nomanama, un pie tam viņai bija nozīme tikai miera laikos, kamēr kaŗos ta maz vareja palīdzet. Tā Latvijai toreiz trūka savu īpatneju apvienojošu spēku, un katra valsts par sevi cīnījās par savu patstāvību. Viestarts ir slavenākais no šiem latvieši patstāvības cīnitajiem.

40.lpp.

IV. ZEMGALIEŠU UN LEIŠU LIELĀ UZVARA PĀR RIGAS BĪSKAPU UN ZOBENBRĀĻU ORDEŅA IZNĪCINAŠANA. ZEMGALEI 20 MIERA GADI.

~~~~~

I. Kurzemes ķēniņš Lameķins piejem kristīgu ticību un strīdi Sv. Marijas valstī.

Jau 17. janvarī 1229. gadā bija miris bīskaps Alberts, Sv. Marijas valsts tiešais nodibinātājs. Šī valsts toreiz aptvēra visu tagadejo Vidzemi un Latgali, izņemot tikai galejos Malienas un Latgales novadus, kuri tāī laikā vēl nebija galīgi atrauti no Polockas un Pleskavas valstīm (latvieši toreiz dzīvoja

līdz pašai Pleskavai un Polockai). Tāpat Igauniju latvieši bija iekarojuši. Sv. Marijas valstij bija divas galvenās provinces: Latvija (Latgale, Lībija un Vidzeme kopā) un Igaunija, pie kam valdošā tauta bija latvieši (tamdēļ arī latviešu (lataviešu) vārds, kas visupirms apzīmeja tikai latgaliešus, vēlāk pārgāja arī uz citām radniecīgām ciltīm: lībiešiem, kuršiem, zemgaliešiem, sēļiem u. t. t. Latviešu tauta dabu savu tagadejo vārdu līdz ar bīskapa valsts attīstīšanos.). Šī katoliskā latviešu valsts bija jau ļoti spēcīga. Šim augošajam spēkam vajadzēja arvienu tālak izplatīties, līdz kamēr tas aptvēra vismaz visus latviešus. Bet pēc Alberta nāves šāda Latvijas jeb Sv. Marijas valsts izplēšanās kustība uz laiku apstājās, jo izcēlās Sv. Marijas valstī šķelšanās un nemieri.

Rīgas bīskapa kapituls (augsto garīdznieku padome) pēc Alberta nāves ievēleja par Rīgas bīskapu Daugavas Grīvas klostera prāvestu Nikolaju (Nikolaus von Nauen, latīņu: Nicolaus de Nauen, Nicolaus Canonicus Rigensis), bet Brēmenes arhibīskaps, zem kuŗa formālā ziņā stāveja Rīgas bīskaps, gribeja iecelt par bīskapu savu kanoniku Albertu Suerbēru. Gāja sūdzības pie pāvesta un tas iecēla kardinalu Ati par legatu jeb ārkārtīgu sūtni šī strīdus izšķiršanai. Kardinals nenāca pats personīgi uz Rīgu, bet sūtīja uz Rīgu savā vietā savu biktstēvu, mūku **Balduinu no Alnas** (Balduīns, Baldwin von

Alna, Baudoin d'Aulne), strīdu izmeklet un izšķirt. Balduins ieradās Rīgā rudenī 1230. gadā. Še nu Rīgā pie Balduina, kā pie pāvesta pilnvarnieka, decembrī 1230. gadā un janvāra iesākumā 1231. gadā atnāk no **Kuldigas Kurzemes ķēniņš Lameķins** līdz ar kuršu bajāru priekšstāvjiem, kurus

41.lpp.

Balduins sevišķi uz Rīgu bija ielūdzis. Še nu Balduins izrādas par ļoti izveicīgu politiķi. Viņam izdodas Lameķinu pierunāt, iestāties Sv. Marijas valstī un pieņemt kristīgu ticību. Kurzeme patur pilnīgu pašvaldību, kā arī savas vecās tiesības un likumus, tikai atzīst pāvesta virsvaldību un pāvesta iecelamo **Kurzemes bīskapu**. Par to pāvests nodrošina no savas puses Kurzemei aizsardzību pret ārejiem ienaidniekiem. Šī Kurzemes un Lameķina mierīgā (caur līgumu) pievienošanās pie Sv. Marijas valsts notika tādā pat kārtā, kā tas priekš 30 gadiem bija ar Lībiju. Sevišķi Kurzemes bajāri pastāveja uz pievienošanos pie bīskapa, un kuršus vispārīgi pie tam vadīja tālāki politiski aprēķini: āreja nodrošinašanās un Latvijas apvienošanās. Saprotais, caur tādu izšķirošu soli, patstāvīgas Zemgales stāvoklis paliek nedrošs, jo uz kuršiem tagad vairs nevarēja cerēt, kā uz sabiedrotiem. Zemgale tagad paliek vienīgā no visām latviešu valstīm, kas paturejusi savu pilnīgu patstāvību un veco ticību.

Zemgaliešiem tagad nekas cits neatliek, kā sabiedroties ciešak ar leišiem, kuŗi ari vēl bija neatkarīgi.

Noslēdzis ar Lameķinu svarīgo politisko līgumu, Balduins pats gribeja palikt par Kurzemes bīskapu, tādā kārtā, ka Kurzemes bīskaps nestāvetu vis zem Rīgas bīskapa, bet gan tieši zem pāvesta. Caur to nu Sv. Marijas valstī būtu divi patstāvīgi valdnieki. Ari kuršiem un Lameķinam tas bija ļoti paprātam, ka tie nebūtu padoti Rīgas bīskapam, kuŗš visās lietās deva priekšroku saviem lībiešiem un latgaliešiem.

Bīskapa sēdekli kurši ierīkoja Piltē pie Ventas, vienā no labākajām Kurzemes pilīm. Šī vieta bija stipra un īsti izdevīga, jo bija no jūras ar kuģiem sasniedzama. Lameķins palika valdīt savā vecvecajā galvas pilsētā Kuldīgā.

Tas nepatika Rīgas bīskapam Nikolajam, ka Balduins rīkojās tik patstāvīgi un sāka jau sajemt savu pienācīgo desmito tiesu no Kurzemes.

Nikolajs visadi rīkojās pret Balduinu, kuŗu no sākuma aizstāveja pāvests un bija iecēlis par patstāvīgu Kurzemes bīskapu. Abas puses gāja ar garām sūdzībām uz Romu un galu galā Nikolajs uzvareja, jo viņam izdevās pierādīt, ka nedrīkst Sv. Marijas valsti saskaldīt divās daļās. Pāvests atcēla Balduinu no legata amata un par legatu priekš strīdus izmeklēšanas sūtīja atkal Modenas bīskapu **Vilumu,**

kuŗš jau 1226. gadā bija Latvijā. Modenas Viļums lietu galīgi izšķīra par labu Rīgas bīskapam Nikolajam,

42.lpp.

kuŗu arī apstiprināja amatā, un bīskaps Balduins atstāja 1234. gadā Kurzemi, kuŗa tika padota zem Rīgas bīskapa un deva pēdejam desmito tiesu.

Dēļ šādām iekšējām jukām Sv. Marijas valstī kuŗa darbi dažus gadus kluseja. Bet pēc lietas noskaidrošanās, 1235. gadā, bīskaps Nikolajs uzsāka tūlīt jaunu kuŗu pret zemgaliešiem un šo sabiedrotiem leišiem. Šoreiz bīskaps jutās itin stiprs, jo kuŗši tam bija piebiedrojušies un arī pāvests bija atsūtījis kādu krustnešu pulku.

II. Kuŗš Lietuvā 1235. gadā. Latgalieši un lībieši negrib kuŗot pret zemgaliešiem un leišiem.

Kā jau teikts, Sv. Marijas valstī bija apvienotas Lībija, Latgale, Vidzeme (Tālava), Sēlija un Igaunija un viņai bija pieslējušies arī kuŗši jeb tagadējie lejaskurzemnieki. Vareja sagaidīt, ka galu galā to darīs arī zemgalieši, jo mežotnieši jau agrāk par to bija izsacījušies un arī tagad iejēma nogaidošu stāvokli. Bija noticis tas, ko no paša sākuma vēlejš

latgalieši un lībieši, piesliedamies Rigas bīskapam. Priekš šī mērķa viņi bija nesuši milzīgus upurus, veduši no 1208. līdz 1230. gadam nemitīgus karus, bija uzvarejuši igauņus, un nebija kautrejušies uzbrukt pat saviem tautiešiem zemgaliešiem. Latvija jeb Sv. Marijas valsts bija tāds stiprs spēks, kas pārspēja visas toreizejās kaimiņu valstis, ja tikai to prastu pareizi valdīt un vadīt. Leiši vēl nebija galīgi apvienojušies un krievi bija krituši zem smagā tatāru jūga. Leiši vairs neuzdrošinājās uzbrukt un vienīgie kara darbi vareja būt pret Pleskavas un Polockas valstīm, lai no tām atrautu pēdejos latviešus (tagadejos Pleskavas, Ostrovas, Sebežas, Drisas un Polockas apriņķus).

Ari maza atpūta pēc nemitīgajiem kariem bija vajadzīga latgaliešiem un lībiešiem.

Bīskapa Nikolaja nodomiem uz karu pret zemgaliešiem un leišiem latgalieši un lībieši šoreiz nepiekrita. To izsaka kronika un liek saprast visi tālākie notikumi. Bet varaskārigais bīskaps, redzams, negribeja ievērot šo pamatoto uzskatu, jo viņam

43.lpp.

bija liels plāns - caur Lietuvu izlaisties cauri līdz Prūsijai, kur pašulaik tā sauktais teitoņu (vācu) ordenis karoja ar prūšiem (senie prūši bija latviešu ciltsradi un runāja līdzīgu valodu ar latviešiem un

leišiem. Prūsijā tolaik vācieši vēl nedzīvoja). Bet bīskaps Nikolajs nebija pietiekoši apskaitījis zemgalešu un leišu spēku, un šis nelaimīgais plāns noveda pie visas viņa armijas un zobenbrāļu ordeņa iznīcinašanas, bet Zemgalei deva turpmākos ilgos miera gadus.

Ievērojot latgalešu un lībiešu domas, pirmo kara gaitu bīskaps Nikolajs uzsāka ne tieši pret Zemgali, bet **pret leišiem** 1235. gadā. Šis pirmais uzbrukums bija bīskapam laimīgs un viņu pamudināja uz tālākiem, plašākiem soļiem.

Bīskapa kara spēks visupirms gāja pie Aizkraukles pār Daugavu un tad caur Taurkalna mežiem nokļuva Lietuvā, jo šie Lietavas robežas vistuvāk pienāk pie Daugavas. Par šo karagaitu rīmju kronists stāsta apm. šādi, ne bez zināmas lielības. - Bīskapa kara spēks iegāja Nalses novadā un atrada tur priekšā lielu pagānu (leišu) kara spēku. Visur tie nāca pretim bezgala lielā skaitā, lielidamies un troksni celdami, tomēr uz savu pašu nāvi. Bīskapa kara virsnieks runāja uz savejiem "Pieminiet tagad, brašie varoņi, kamlabad esam šurpu nākuši, un lai vēl šodien to pieredzam. Ja negribiet ar kaunu pāriet mājās, tad neļaujieties iebaidīties. Mums jāizcērtas cauri ar Dieva un savu ieroču palīgu." Tad sauca viss kara spēks: "Lai vārdi paliek pie malas! Mums pirmiem cīņa jāuzsāk ar šķēpiem un zobeniem." Un

tie visi kāroja kauties, gluži kā izsalkuši vanagi. Visi kāvās varonīgi, lai gan latgaliešiem nebija nekāda prieka kauties. Bet igauņi bija uz kaušanos visuvairak kāri.

Šai kaujā **nocirta divus tūkstošus leišu**, kas palika uz kaŗalauka; tie citi lai diezgan bija kāvušies un aizbēga, kā kuŗš varedams. Tādu algu Dievs tur deva savejiem. Kristigie visi priecajās un griezās atpakaļ uz mājām. Dievam gana nākas liela pateikšana. Divdesmitpiecisimts zirgu tie pagāniem atjēma un pārgāja majās cēlā prātā. Tā Dievs žēligi tiem palīdzēja. -

Šai leišu kaŗā bija ap 4000 kritušu, tā tad kaŗš bija ievērojams. Kronists skaidri izsakas, ka latgaliešiem šis kaŗš nebija paprātam, bet ja nu reiz tas bija iesākts, tad viņi to turpināja arī laimīgi līdz galam. Tikai ar to nosacījumu latvieši arī bija piedalījušies, ka kaŗš nebija vis pret zemgaliešiem, bet pret leišiem.

44.lpp.

Ši uzvara pār leišiem bīskapu tā iejūsmināja, ka viņš nākošajā 1236. gadā izrīko jaunu kaŗu un šoreiz pret zemgaliešiem un leišiem. Bet bīskapa latgalieši šim kaŗam nepiekrita, un kā tas no krievu kronikām redzams, 1236. gada kaŗā tie piedalījās visai mazā mērā. Šoreiz bīskapa kaŗaspēks sastāveja no krustnešiem, igauņiem un tikai padoļai no lībiešiem

un latgaliešiem. Tā tad karaspēkam trūka pašas serdes un stipruma, un tapēc arī šis karagājieni beidzās priekš bīskapa ļoti nelaimīgi - ar visa viņa karaspēka un zobenbrāļu ordeņa pilnīgu iznīcināšanu (zobenbrāļu ordenis bija bīskapa pastāvīgais karaspēks, kamēr pārejā, lielākā daļa tika iesaukta tikai kara laikā un tapa izrīkota un vadīta no bajāriem (muižniekiem).

III. Lielā kauja pie Saules un zobenbrāļu ordeņa gals.

Par laimīgo leišu karu bīskaps Nikolajs ziņoja pāvestam, un tas uzdeva legātam Modenas Viļumam sludināt visā Rietumu Eiropā ārkārtīgu krustskaŗu pret zemgaliešiem un leišiem. Visiem deva grēku atļāšanu, kas vien gribēja ceļot uz Latviju, Sv. Marijas valsts robežas papļāšināt.

Tapēc arī 1236. gada pavasarī ieradās Rīgā tikdaudz krustnešu, kā vēl nekad līdz šim, vairāki tūkstoši. Sanāca visi igāuņi, daļa lībiešu un vidzemnieku, sapulcejās viss ordeņa pastāvīgais karaspēks un atnāca neliels pulks kuršu, kā to ziņo kronists Vartbergs; arī no Pleskavas atnāca palīgi. Salasijās daudz tūkstošu liels karaspēks, vislielākais, kādu jebkad Rīgas bīskaps bija uzstādījis, un ar to

1236. gada septembrī uzsāka lielu kara gaitu uz Zemgali un Lietuvu. Bet nonācis Zemgalē pie Saules (jeb Rādenes, tagadējā Bauskas apriņķī), šis varenais karaspēks, kurš bija sapulcināts no visas Eiropas, tika gluži iznīcināts. Zemgalieši un leiši to pārspēja un līdz ar to aptureja Sv. Marijas valsts augšanu uz pāris desmit gadiem.

Rīmju kronists atstāsta notikumus un nīkno Saules kauju īsumā šādi:

- Krustnešu bija daudz uz Rīgu nākuši, dzirdedami visu, kas šai zemē izdarīts, un tie daudzkārt lūdza un negribeja no tam atlaisties, lai vasarā tiktu sarīkota kara gaita. Sevišķi visi

45.lpp.

ārzemes ievērojamākie bruņinieki par to uzstājās. Bet bīskapa kara vadonis (mestrs, meister) sacīja: “Jums no turienes (t. i. Zemgales un Leišiem) būs ciršus jaizcērtas, to jums apgalvoju.” Tādu runu visi dzirdeja. “Dēļ tam jau esam šurpu nākuši,” tā visi tūdaļ atteica, lai nabagais vaj bagatais. Tad mestrs sacīja: “Esam te Dieva dēļ, kas lai jūs pasarga. Labprāt iesim jums līdzī, kad kauties jums tāda vajadzība. Dodiet tikai mums mazuliet laika, tad jūs drīzumā novedīšu tāī vietā, kur mums visiem diezgan pietiks.” Viņš aizsūtīja uz Krievu zemi pēc palīga, kas arī tūdaļ atnāca; nāca arī igauņi mīlā prātā ar dažu lielu pulku. Krustneši par to priecājās

un lasijās kopā. Ar lielu, brašu karaspēku tad gāja pa klajumiem un pāri dažai labai upei un izcieta lielas grūtības, līdz kamēr nonāca tāi zemē. Tur tie dzīvoja laupidami un dedzinadami ar dažu pulku pēc sirds patikšanas un siroja šurpu turpu pa zemi, līgsmi visapkārt postidami. Tad tie griezās uz Sauli pa purviem un pa siliem. Ak vaimanas par lielo nelaimi, ka jebkad uz šo gaitu domājuši! Tie nonāca pie kādas upes (Mēmeles) un tur ieraudzīja ienaidnieka karaspēku. Tad dažu labu, kas Rigā bija lielījies kauties, maz redzeja uz to steidzami. Mestrs piejāja pie brašakajiem bruņiniekiem un runāja: “Tagad laiks kauties, tur stāv viss mūsu gods. Nogāzīsim tikai šos pirmos gar zemi, tad varesim atkal līgsmi jāt uz mājām.” “Te negribam kauties,” sacīja daži varoņi, “jo kāpjot no zirgiem, mums jākaujas kājām.” Bet mestrs teica: “Tad galvu līdz ar zirgiem te gribat pamest” un isteica tā jau iepriekš, kas pēc notika. Pagāni steigšus pienāca klātu. Kad kristīgie otru rītu agri domāja aizjāt projam, tad viņiem ar pagāniem bija jākaujas gribot negribot. Kā vārguļi viņi purvā turejās pretim, un tos apkāva kā bābas. Man žēl daža laba varoņa, ko tur nokāva bez pretimturešanās; daudzus no tiem arī redzeja tik izmisušus, ka bēgšus bēga atpakaļ uz mājām. Tos zemgalieši apkāva nožēlojamā kārtā, lai nabagus vai bagatus. Mestrs un zobenbrāļi tomēr turejās kā

varoņi, līdz kamēr tiem nogalināja zirgus. Tad viņi kājām stājās savai nelaimei pretim un iekams tos pārvareja, tie nocirta gar zemi vēl dažu vīru. Labais mestrs **Volkvins** (Folkvîns, Volkewîn, Volkwîn, Volkewin) drošināja cik varedams savus brāļus; bet **četrdesmit astoņi no tiem** dabuja galu. Tos dzenāja dažu labu gabalu, līdz pagāni viņus pēdīgi ar kokiem nogalināja. Lai Dievs viņu dvēseles glabā; tie godam aizgājuši un līdz ar tiem ļoti daudzi krustneši. Lai Dievs tiem visiem žēlīgs un ar savu grūto nāvi tos atpestī no visas nelaimes. Tā dabuja galu mestrs Volkvins un viņa brāļi. -

46.lpp.

Tā žēlojas rīmjū kronists, kuŗš pēc sava amata arī bija ordeņa brālis.

Pleskavas ta laika kronists par šo lielo kauju raksta īsi šādi:

“6745. (Ta Kunga 1236.) gads. Notika zīmes pie saules augusta mēneša 3. dienā. Taī pašā gadā lielā spēkā no aizjūras atnāca Rigā krustneši un salasijās kopā ir rīdzinieki, ir visa igauņu zeme un arī pleskavieši no sevis sūtīja palīgu un gāja uz bezdievīgo Lietuvu. Bet no bezdievigajiem pagāniem viņi tika sakauti un mājās atgriezās tikai katrs desmitais.”

Kronists Vartbergs savukārt raksta:

“Pēc daudzām varenām un laimīgām kaujām ar neticigajiem mestrs Volkvins uzjēma kara gaitu pret pagāniem, bet tie viņu nokāva līdz ar daudziem kungiem, piecdesmit ordeņa brāļiem un daudz ticīgo ļaužu Saules zemē (terrae Sauleorum) sv. mocekļa Mauricija dienā (22. sept. 1236. gadā). Kad šai kaujā bija krituši arī Kurzemes garidzniecība un atgriestie, kā arī (Kurzemes) bīskaps Engelberts, kurši atkal atgriezās atpakaļ agrākajā neticības stāvoklī.”

Kritušo skaitu Saules kaujā skaita uz **10 000 vīru**. Kas bija zemgaļu vadonis šai kaujā, nav zināms, jo kronisti nav atzīmejuši Viestarta pēcnāceju vārdus. Leišus šai kaujā vadījis lielkungs Ringauds.

Pie Vartberga pēdejās ziņas jāpiezīmē, ka Kurzemē bija iecelts jauns bīskapa vietnieks jeb vikars. Šis bīskaps (**Engelberts**) bija uz šo Zemgales karu atvedis līdzīgu pulku kuršu. Saprotams, pēc Saules kaujas, kad Rīgas bīskapa vara likās pavisam satricināta, Kurzemes saites ar bīskapu paliek vājākas, un kurši negrib nīsties ar stiprajiem zemgaliešiem un leišiem.

IV. Notikumi pēc Saules kaujas.

Saules kaujas pirmās svarīgākās sekas bija tās, ka Kurzemes saites ar Sv. Marijas valsti tika stipri vājinātas. Ķēniņš Lameķins valdīja gandrīz patstāvīgi un Kurzemei tik drīz jauns bīskaps netika iecelts.

Tālāk, zobenbrāļu ordenis beidza savu gaitu, jo Saules kaujā zemgaļi bija iznīcinājuši visus ordeņa brāļus, izņemot kādus četrus. Atlikušie sūtīja vēstnešus uz Vāczemi, pie tā sauktā teitoņu

47.lpp.

ordeņa, lai viņus uzņemtu minētā ordenī. Caur pāvesta pavēli tas arī notika 1237. gada pavasarī, un **teitoņu ordenis stājās zobenbrāļu vietā**. Pie Rīgas bīskapa sastāveja 54 teitoņu ordeņa brāļi, kā bīskapa karaspēka vadoņi un iekārtotāji.

Teitoņu ordenis bija no pāvesta visupirms dibināts priekš Palestīnas iekarošanas, bet kad ordenim tur neveicās, tad viņš pārcēlās uz Prūsiju un sāka apkarot senos prūšus, kuri vēl nebija kristījušies. Teitoņu ordenis tad bija Prūsijas bīskapam pastāvīgs karaspēks. Caur teitoņa ordeņa pārvešanu uz Latviju nu notika Latvijas un Prūsijas pastāvīgā karaspēka apvienošanās. Latvijas un Prūsijas bīskapi tagad arvienu rīkojās pēc kopīgi izstrādāta kara plana.

Nākošajos pāris gados Sv. Marijas valsts (Latvija) jau atpūtās no trieciena, ko bija dabūjusi Saules

kaujā, un Rīgas bīskaps tad sāka domāt uz valsts tīlaku izplatīšanu un šoreiz, pēc latviešu vēlešanās, uz Pleskavas pusi. Uzsāktā kara gaita beidzās ar lieliskiem panākumiem: latvieši iekaroja lielako daļu Pleskavas valsts un pašu Pleskavas cietoksni. Šos lielos notikumus rīmjū kronists apraksta šādi:

“Mestrs veda pret krieviem daudz varoņu, drošus, izlasitus vīrus. Ari dāņu ķēniņa ļaudis no Rēveles atnāca palīgā ievērojamā pulkā. Viss karaspēks tad jautrā prātā gāju az krievu zemi, kur tam labi klājās. Karaspēks nonāca pie Izborskas (Izborska atradās tai Latvijai daļā, kuŗa no vissenakiem laikiem piedereja pie Pleskavas valsts. Vispirmos laikos Izborska bija Pleskavas valsts galvas pilsēta), gāja ar joni virsū un **iejēma Izborsku**. Aizstāvetajus vaj nu sagūstīja vaj apkāva. To dzirdejuši, sacēlās uz karu pleskavieši un atskrēja pie Izborskas dažās labās spožās bruņās, un bruņu cepures tiem mirdzeja kā glāze. Iesāka kauju un pleskaviešus nikni sakāva; 800 no viņiem krita uz vietas un atlikušie bēga atpakaļ uz Pleskavu. Karaspēks sekoja pleskaviešiem pār Mudes (Mude ir vecvecāis latviskāis nosaukums tagadejai Veļikājas upei) upi un ielēna Pleskavu. Kad karaspēks gatavojās Pleskavu ar joni iejemt, tad pleskavieši sūtīja sūtņus un padevās.”

Latviešu sensenā ilgošanās bija piepildīta; ari **Pleskava**, ar kuŗu latviešus saistīja stipras tradīcijas,

bija **iekarōta** un tādā kārtā nāca atkarībā no Sv. Marijas valsts. Tas notika 1240. gada rudenī. Bet tas ilgi nepastāveja un ta bija ordeņa mestra vaina, jo tam trūka saprātīgas taktikas priekš jaunās zemes aizstāvešanas,

48.lpp.

Pleskavā pameta tikai mazu latviešu garnizonu, jo domāja, ka krievi uz tālaku pretošanos nedomās. 1242. g. sākumā negaidot atnāca pie Pleskavas liels novgorodiešu karaspēks sava ķēniņa Aleksandra Ņevska vadībā un aizdzina tos dažus simtus latviešu karavīru, kuri mierā pilsētu pārvaldīja. Rīmju kronists par šo neizdevību tā žēlojas:

“Būtu Pleskavu pareizi apsargājuši, tad viss būtu labi bijis līdz pat pasaules galam. Kas uzvarejis kādu brangu zemi un tāi neieliek diezgan spēka, tas lai vēlaku velti nežēlojas, ka viņam izgājis nelāgi.”

Vispārīgi jemot, ceturtais Rīgas bīskaps Nikolajs nebija tik apdāvināts un izveicīgs valdnieks un taktiķis, kā viņa priekšgājējs Alberts. Caur neizveicību viņš pazaudeja Pleskavu, kuru arī vēlāk vairs neizdevās pievienot pie Latvijas.

Kad Pleskava bija atkal pazaudeta, tad Rīgas bīskaps tūlīt nedomāja par tās atkaŗošanu, bet iepriekš griezās pie kuršiem, lai tos no jauna stiprak saistītu pie Sv. Marijas valsts. Tas jo vairak tadēļ bija vajadzīgs, lai Latviju ciešak saistītu ar Prūsiju,

kur tolaik arī nostiprinājās katoļu baznīcas vara. Kurzeme atradās taisni vidū starp Rīgu un Prūsiju. Bīskaps piedraudeja kuršiem ar karu un sapulcināja lielu karaspēku no latgaliešiem un lībiešiem. Visi stāvēja stingri par to, ka Kurzeme pilnīgi jāapvieno ar Sv. Marijas valsti. Kurši, apsvērdami savu politisko stāvokli, 1242. gadā noslēdza jaunu līgumu ar Rīgas bīskapu, atzīdami viņa virskundzību, un šoreiz atļauj apmesties Kurzemē arī bīskapa pastāvīgajam karaspēkam jeb ordenim. Bīskapa rīcībā atdod Kuldīgas un Embutes pilis. Embutei 1244. gadā uzbruka leišu ķēniņš Mintauts (Mindaugas) un karoja te ilgāku laiku. Kad tomēr atnāca embutiešiem palīgā no Kuldīgas kuršu karaspēks, tad Mintautam pēc asas kaujas bija jāatkāpjas. Tā nu atkal visa Kurzeme bija pievienota un nodrošināta pie Sv. Marijas valsts. Bet jāņem vērā, ka šī pievienošanās notika atkal pilnīgi miera ceļā, caur kuršu īpašu līgumu ar bīskapu. Kurši patureja visas savas brīvības, tiesības un zemes īpašumus.

Nākošajos gados Sv. Marijas valsts jau tiktālu nostiprinājās, ka Rīgas bīskaps atkal varen sākt domāt par Zemgales pievienošanu. Uz to viņu jo vairāk pamudināja tas, ka leišu ķēniņš Mintauts, zemgaļu draugs, bija iepīts grūtā karā pret krieviem un tapēc zemgaliešiem nevarēja nākt palīgā.

Ar 1250. gadu bīskaps nāca jaunās sakarās ar Zemgali

49.lpp.

V. ZEMGALIEŠU SATIKSME AR SV. MARIJAS VALSTI UN UZVARAS LĪDZ 1272. GADAM.

I. Zemgale pievienojas Sv. Marijas valstij 1250. gadā un atkal atkrīt 1259. gadā.

Kad Kurzeme bija labprātīgi galīgi pievienojusies pie Sv. Marijas valsts, tad Rīgas bīskaps sāka bruņoties pret Zemgali, kurā vienīgā no latviešu valstīm vēl bija patstāvīga. 1250. gadā bīskaps piedraudeja Zemgalei ar karu. Zinādami, ka no leišu ķēniņa Mintauta, kurš bija no krieviem apdraudēts un pats jau piejēmis katoļu ticību, palīdzība nav sagaidāma, zemgalieši apjēmas labāk pieslēties Sv. Marijas valstij, nekā uzsākt asiņainu karu pret visu pārējo Latviju. Zemgale apsolījās dot baznīcai parasto desmito tiesu un Rīgas bīskaps pieņem vēl **Zemgales bīskapa** titulu. Zemgalieši palika tāpat kā līdz šim, zem saviem iedzimtiem valdniekiem un pie savām vecām tiesībām un brīvībām, paturdami visus savus īpašumus. Tā nu galīgi visa Latvija likās būt apvienota zem viena Rīgas bīskapa.

Zemgaliešu solis politiskajā ziņā bija gluži pareizs. Viņu sabiedrotā leišu ķēniņa Mintauta stāvoklis dēļ daudzajiem ārejiem un iekšējiem ienaidniekiem bija palicis tik nelāgs, ka arī viņš bija piespiests saderēt mieru ar Sv. Marijas valsti un likties kristīties, lai tikai novērstu Lietuvai draudošās briesmas. Bet pēc tam Mintauta stāvoklis uzlabojās. Zemaiši, kuri bija visdūšīgākā no leišu ciltīm un nebija kristības piejēmuši, uz savu galvu, neklausidami Mintauta, uzsāka karu pret Sv. Marijas valsti un ar tādām sekām, ka 1259. gada vasarā pie Skodas sakāva un gandrīz gluži iznīcināja Rīgas bīskapa un kuršu lielo karaspēku.

Zemgalieši nu atkal redzēja sev aiz muguras drošus kara biedrus un nedeva vairs bīskapam desmitās tiesas. Kristības arī zemgaļi vēl nebija piejēmuši, izņemot daļu no bajāriem. Rudenī 1259. gadā, tūlīt pēc Skodas kaujas, **zemgaļi padzina priesterus un soģus** un savienojās ar zemaišiem. Cik no apstākļiem noskārstams, tad Zemgalē tajā laikā pastāvēja divas partijas: viena vēlejš palikt pie bīskapa, bet otra jeb neatkarības partija gribeja

50.lpp.

labak savienību ar leišiem. Pēdejā partija jēma virsroku. Rīmju kronists šos notikumus apraksta šādi:

- Neilgi pēc tam (Skodas kaujas) zemgalieši nāca uz ļaunu nodomu, ko viņi arī tiešam izdarīja, Viņi atkrita (no bīskapa), bet pie tam gluži godīgā veidā. Bīskapa soģiem viņi atstāja visu viņu mantu. Bija tur kāds no viņu kungiem, **Žabis** vārdā; tas zemgaliešiem deva padomu, lai nevienam soģim neatņem mantas, bet ļauj tiem aiziet projam sveikiem un vesaliem. Tā zemgalieši atteicās no sabiedrības ar kristigajiem. Zemgalieši priecājās par Žabja padomu un izsūtīja vēstnešus pa visu zemi, kur soģi atradās. Tad soģi sanāca steigdamies un tiem visiem paziņoja, lai iet ārā no zemes un to ievēro, ka nekad lai nenāk vairs atpakaļ. Soģi tūdaļ aizgāja uz Rīgu un stāstīja bīskapam, kas noticies. -

Zemgale nu atkal bija brīva valsts, un patvaldīgā ķēniņa vara Zemgalē tika atjaunota. Tas notika 1259. gada rudenī.

II. Zemgaliešu uzvara pie Tērvetes un kauja pie Durbes.

Rīgas bīskaps nevarēja apmierināties ar Zemgales atkrišanu, Jau no 1250. gada viņš skaitījās par Zemgales virsvaldnieku un bagatā zeme deva Sv. Marijas valstij lielus ienākumus. Pēc līguma ar zemgaliešiem, visi zemes cietokšņi un pilis bija

palikuši pašu rīcībā un pārvaldībā, tikai pilīs uzņemti ari bīskapa soģi. **Zemgaļi ielika bīskapa soģus ari Jāniškē, Žagarē un citās tagadejās Kauņas guberņas vietās**, no kam spriežams, ka Šaulu un Paneviezes apriņķi tolaik vēl piedereja pie Zemgales. Bet tādā kārtā visa bīskapa vara tomēr bija ļoti nedroša un redzejām, ka izdevīgā brīdī zemgaļi bīskapa soģus atkal padzina. Bīskaps tagad nodomaja Zemgalē ciešak nostiprinaties un iegūt tur pilis un cietokšņus, kas atrastos tiešu viņa paša pārvaldībā un īpašumā.

Saziņā ar savu piekriteju partiju Zemgalē, bīskaps taisa uz Zemgaļi lielu kara gājienu. Sapulcejās liels karaspēks no latgaliešiem, lībiešiem, kuršiem un citām ciltim. Pajēma līdzi ari daudz materiala jauna cietokšņa celšanai Zemgalē. Kara gaita sākās 1260. gada ziemā. **Tērvetes** apkārtnē notiek kauja ar zemgaļiem, kuŗi uzbrukumu atsit. Pēc tam bīskapa karaspēks

51.lpp.

atkāpjas uz Dobi (Auces apgabalā) un te uz kāda kalna ceļ apcietinajumu. Nevienas zemgaļu pils karaspēks nevarēja iejemt, bet apmierinajās ar zemes izlaupišanu.

Rīmju kronists par šo kara gaitu raksta:

- Nonākuši klajumā pie Tērvetes, viņi (t. i. rīdzinieki) tur priecīgi uzcēla teltis. Bet zemgalieši

nebaidījās, un kā braši varoņi aizstāveja savu cietoksni un savus vārtus, kamēr vien kristigie bija apmetušies tur priekšā. Tad taisīja stiprus bīdamos torņus un dzina tos pilij klātu. Pat droša sirds vareja par to nobīties, ar acīm to visu redzot, par ko man nu jastāsta, kā patiesīgi bijis. Torņus steigšus iebīdīja pils grāvī un tūdaļ bruka virsū ar lielu spēku, zemgaliešiem par lielu nepatikšanu. Tad cīnījās tur visu dienu, šķēpus daudzkārt izmainīdamies, un tur nošāva diezgan daudz zemgaliešu, kurus steigšus aiznesa projam. Izkāvušies, kristigie tomēr atkāpās; bet zemgalieši no cietokšņa spiedās pakāļ, kristigajiem bruktin uzbrukdami, un tie šāvās ar bultām un sviedās ar šķēpiem - kristigie turpu, pagāni šurpu. Zemgalieši stipri apcietinājās savos cietokšņos. Kristigo karaspēks saposās, līdz ko gaisma rādījās, un atkāpās uz kādu citu vietu. Tur tie cēla pili un nosauca to par **Dobi** (nav samainama ar stipro Dobeles cietoksni, kurš atradās zemgaļu varā), Tērveti pamesdami. Kristigie priecājās par uzcelto apcietinājumu un ielika tanī tik daudz ļaužu, cik bija aizstāvešanai vajadzīgs, un atstāja tur arī pārtikas krājumus, un stopus un bultas. Karaspēks tad atgriezās uz Rīgu. -

Še jāpiezīmē, ka šis bīskapa apcietinājums vairak nekas nebija, kā kalns ar visapkārt uz mestu zemes

valni, un iekšpus vaļņa ar koka ēkām, kur dzīvoja latgaliešu un lībiešu garnizons.

Tad tālak rīmju kronists raksta:

- Leiši, kurus dēvē par zemaišiem (zemgaļu sabiedrotie), tūdaļ lepni atnāca pie Dobes, gluži kā bulta, no stopa izšauta. Tie atnāca lielā pulkā, ar bruņām sudraba krāsā un ar lielu spēku. Tiem bija dažs drošs varonis, par postu tiem, kas bija Dobes pilī. Tad leiši bruka pilij ar joni virsū, bet kristigie nebija laiski, pacienat savus viesus, kas tur bija atnākuši, arvienu jo labaki. Dažs labs vīrs tur guleja gar zemi, kas pilij bija skriešus skrējis virsū, visiem kopus uz reizi uzbrūkot. Tos diezgan pacienāja, ka tos nokautus aiznesa projam. Pagāni tad griezās atpakaļ uz savu zemi, maz labumus redzejuši. Savus nokautos tie pajēma līdzī un tiem bija dažs labs slimis vīrs, kas tā bija ievainots,

52.lpp.

ka vairs neatveseļojās. Tā tiem veicās pie Dobes! - Saprotams, te rīmju kronists visu pārspīle savejiem par labu.

Zemaiši gan neka daudz nepanāca, bet tomēr arī bīskapa garnizons bija no zemgaļiem piespiests **atstāt Dobi**. Kurši pa tam bija atkrituši no bīskapa un 13. jūlijā 1260. gadā kopā ar zemaišiem lielā, asinainā **kaujā pie Durbes** iznīcināja lielu bīskapa karaspēku; krita visi krustneši un neskaitams

daudzums cita karaspēka, kā arī 150 ordeņa brāļi. Kritušo lielajā Durbes kaujā skaita uz 20 000 vīru. Sv. Marijas valsts spēki atkal lieliski bija vājināti. Bīskapa garnizons tagad pameta Dobi un bēgšus aizbēdza uz Rīgu. Dobi pajēma zemgaļi. - Pieņem, ka šīs Dobes pils vieta ir tagadējais Dobes kalns Auces apgabalā.

Zemgalei pēc tam bija miers līdz 1265. gadam un viņa nostiprinājās visās savās vecajās robežās.

III. Zemgaļieši uzvara 1265. gadā. Rīdzinieki iekaro Zemgales ostu Mintavu 1266. gadā.

Pēc Durbes kaujas Sv. Marijas valsts nākošajos gados bija iepīta pastāvīgos karos ar kuršiem un leišiem. Leišu ķēniņš Mintauts atkrita no kristīgas ticības un sabiedrības ar katoļu baznīcu un pat sarīkoja 1262. gadā kara gaitu uz Latviju. Bet tad atkal notika svarīgs pārgrozījums. Pret Mintautu sarīkoja sazvērestību daži leišu kungi ar Daumantu (Daumantas, Nalsenes kunigaitis) un Trainaiti (sardzes vadoni) priekšgalā un slepkavīgi nonāvēja Mintautu 1263. gadā. Tas bija smags trieciens Lietuvai un Zemgalei. Saniknotā tauta aizdzina Daumantu (Довмонт; viņš nonāca uz Pleskavu, kur kristījās un palika Pleskavā par ķēniņu), bet

dūšigajam un izveicigajam Mintautam tik drīzi neradās cienīgs pēcnācejs. Lietavā izcēlās jukas. Sv. Marijas valsts nu bija brīva no bīstama ienaidnieka un sāka atkal domāt uz Zemgales atdabūšanu.

Rīgā tolaik valdīja jau **piektais Latvijas bīskaps Alberts Suerbērs**, kurš no pāvesta bija ticis paaugstināts par **arķibīskapu**. Rīga tādā kārtā tika no pāvesta pacelta par visas **Baltijas metropoli**, un zem Rīgas arķibīskapa tika nolikti visi bīskapi Latvijā, Igaunijā, Prūsijā un Lietavā. 1265. gadā liels arķibīskapa karaspēks iebruka Zemgalē. Bet šo karaspēku zemgalieši gluži sakāva.

53.lpp.

Visupirms šis karaspēks postīja apgabalā starp Rīgu un Mintavu un ap Lielupi un no iesākuma atrada mazu pretestību. Zemgaļi ielaida ienaidnieku karaspēku diezgan dziļi savos mežos un pēc tam sāka darīt ienaidniekiem visadas grūtības, gan ievīlinādami tos purvos, gan aizsprostodami tikpat lielos kā mazos ceļus ar koku aizcirtumiem. Šie aizcirtumi bija dažkārt ļoti plaši. Ciesdams lielas grūtības, Zemgales mežos, arķibīskapa karaspēks taisījās atkal atgriesties uz Rīgu. Bet te izrādījās, ka zemgaļi bija aizsprostojuši ceļu atpakaļ un zemgaļu karaspēks bija aizgājis rīdziniekiem aiz muguras. Pie kāda izcirtuma izcēlās nikna kauja, pie kam **rīdzinieki tika pilnīgi sakauti**. Kritušo šai kaujā

bija vairak par 1000 vīru un divreiz tik daudz ievainotu. Zemgaļi apkāva arī daudz ordeņa brāļu. Sakautais un izklīdinātais arķibīskapa karaspēks pa mežiem bēga uz Rīgu, vajats no saniknotajiem zemgaliešiem. Daudzi dabuja galu mežos un purvos. Rīgā atnāca tikai maza daļa, tie paši pa lielakai daļai ievainoti.

Šī kauja, kā arī nākošā, par kurā būs runa, notika mežos netālu no Mintavas (tagadējās Jelgavas), uz ziemeļiem no Lielupes.

Redzot, ka klajā kaujā zemgalieši nav uzvarami, Rīgas arķibīskaps izgudroja jaunu kara plānu, proti: **iekarot visupirms Zemgales Vārtus** un tad Zemgales ostu (Mintavu). Tādā kārtā Lielupe līdz Mintavai būtu viņa rokās, un karaspēku varetu netraucēti sūtīt pa ūdeņa ceļu līdz Mintavai, kur karaspēks varetu pastāvīgi nostiprināties. No jauna arķibīskaps sapulcināja varenu karaspēku, kuram piebiedrojās arī lieli krustnešu pulki, kas 1266. gada pavasari uz Rīgu bija nākuši. Ziņas par šo kara gaitu ir ļoti īsas un neskaidras. Bet domājams, ka Mintavai uzbruka no divām pusēm - ar kuģiem pa Lielupi un tāpat arī ar karaspēku no Rīgas puses. Šai kara gaitā liekas būt nopostīta zemgaļu pils **Babite** (Balat), kurā apsargāja arī Zemgales Vārtus pie jūras. Zemgaļi tāda ātra un stipra uzbrukuma nebija gaidījuši pēc savas nesenās uzvaras un tapēc nebija

pienācīgi sagatavojušies. Rīdzinieki **ieņem Mintavu** un apcietinas Mintavas pilī, kuŗa atradās turpat uz salas Lielupē, kur tagad Jelgavas pils. Mintavas iekarošana un nostiprinašanās šajā pilī bija vislielākais panākums priekš tālākas Zemgales iekarošanas. Zemgales ārejā tirdzniecība tika gandrīz galīgi pārtraukta un bija tagad iespējama vienīgi caur šauro jūras strēmeli tagadejā Tukuma apgabalā. Tādā kārtā 1266. gads ir ļoti ievērojams Zemgales vēsturē. No šī laika iesākas Zemgales sistematiska

54.lpp.

apkaŗošana un iekarošana, kuŗa tiek izdarīta no jauna centra - no Mintavas, kas bija tuvu klāt pie pašas Zemgales sirds. Šī iekarošana gan velkas vairak kā 20 gadus, bet Zemgale tagad ir daudz vieglak apkaŗojama, kā senak no tālās Rīgas, no kuŗienes bija grūti kaŗaspēku uz Zemgali nosūtīt. Tagad līdz Mintavai sūtīja kaŗeivjus pa ūdeņa ceļu. Bet pirmajā laikā gan ienaidnieks nevarēja nekur dziļak Zemgalē iespiesties.

IV. Zemgaliešu uzvara 1266. gadā.

Drīz pēc tam un vēl tāī pašā 1266. gadā, kad rīdzinieki bija nostiprinājušies zemgaliešu ostā un pilī Mintavā, Rīgas arķibīskaps nolēma jaunu kaŗa

gaitu pret zemgaliešiem, lai tos reiz piespiestu pie miera. Bet šoreiz Sv. Marijas valsts karaspēks tika gluži sakauts. Kronists raksta:

- Mestrs Konrads ar lielu karaspēku gāja uz Zemgali un tur nonācis, viņš ar saviem ļaudim saņēmās laupījumu un nodarīja pa to zemi posta bez gala, lieliski dedzinādami. Karaspēks nodedzināja zemgaliešu ciemus un viņu labību; par to zemgalieši dusmot dusmojās. Tad mestrs Konrads ar saviem ļaudim jo priecīgs griezās uz Mintavu atpakaļ; tas bija labi. Mestrs jāja ar priekšpulku karaspēkam papriekšu, lai sataisītu ceļus, tiklab tiltus kā laipas, un viņš sacīja: “Tagad jāšu projam ar jūsu prātu un ziņu, pajemdam tos, kas man palīgam derīgi, un sataisīšu tiltus, kas salauzīti. Nāktu jums virsū zemgaliešu karaspēks, tad turieties pretim un tūdaļ pūšat manu tauri, kas norunāta ziņu dot; tad nākšu jums palīgā. Vēstneši nav sūtami. Bet jājiet pamazam un nesteidzoties.”

Mestrs jāja ar priekšpulku projam pa kādu plašu silu un prāts tam nesās ar darbu pasteigties; bet viss viņa karaspēks tam nāca nopakaļš. Atjājis no savejiem nost, viņš dzirdeja zemgaliešus ar dusmām nākam cauri silam un tie ar dažu labu brašu varoni iespiedās starp mestru un viņa karaspēku, un aplenca pēdejo. Karaspēks jēmās turetiet pretim, bet mestrs ar savu pulku nevarēja iet palīgā, jo ceļš tam bija

aizsprostots. Un ar sirdssāpēm viņš bēdza projam ar savu pulku; un kas tāī brīdī bija pie viņa, tie ari deva padomu, lai labak sveikā bēg atpakaļ uz Mintavu un tur sagaida ziņu, kā karaspēkam gājis, vairs atpakaļ
55.lpp.

negriežoties. Viņš paklausīja, bet tas viņam tomēr bija žēl, un ar lieliem sirdsēstiem viņš noskumis bēga uz Mintavu. Nu jums darišu zināmu, kā tam karaspēkam veicās, kas palika silā. Viņu nelaimi nevaru visu izsacīt, nedz aprakstīt. Tam apkāva visus zirgus; bet palikuši bez zirgiem, tie izmīsuši jēmās turetīs pretīm. Pagānu spēks tomēr bija par lielu. Karaspēks izbījās un sāka bēgt pa silu projām. Bet ko lai vairak saku. Tur nokāva desmit brāļu un tiem bija jābēg pa mežiem, zaudejušiem daudz brašu varoņu. Kam nāve bija lemta, tie guleja nokauti. Daži no tiem izbēga un nonāca Mintavā, mestram Konradam par prieku, un tas steigšus gāja atpakaļ uz Rīgu. Tā beidzās šī gaita. Kas tanī dabujuši galu, lai to dvēselēm Dievs palīdz visās briesmās. -

Pēc šiem smagiem zaudejumiem arķibīskaps atstāj Mintavu savam liktenim un to atkal ieņem zemgaļi un tura vairakus gadus.

Pēc šīs uzvaras Zemgalei bija miers vesalus sešus gadus, līdz 1272. gadam. Zemgale atkal bija atjaunota vecajās robežās, līdz pat Daugavai. Tikai Lielupes izeja uz jūru bija aizsprostota. Šinī laikā

Zemgalē valdīja **ķēniņš Nameitis**, kuŗš ar stipru roku no Tērvetes vadīja pēdejos zemgalieŗu kuŗus par patstāvību. Pēc ķēniņa Viestarta nāves Nameitis ir ievērojamākā personība patstāvīgās Zemgales vēsturē.

VI. ZEMGALI IEKARO 1272. GADĀ, BET VIŅA NO JAUNA ATKRĪT. NOTĪKUMI LĪDZ 1286. GADAM.

I. Kuŗa gaitas pret Zemgali 1272. gadā.

Lai gan zemgalieŗi 1265. un 1266. gados paŗu spēkiem bija ieguvuŗi lielas uzvaras un viņiem uz daŗiem gadiem bija miers, taču ŗis miers nevarēja būt paliekams, jo Sv. Marijas valsts nu reiz bija nodomajusi galīgi piesavinaties Zemgali un viņas spēks bija tik liels, ka varēja to izdarīt; tikai atseviŗķi gadījumi ŗo nodomu varēja novilcināt. Tā ŗai laikā pret Sv. Marijas valsti iesāka uzbrukumus pleskavieŗi ar naugardieŗiem zem ķēniņa Daumanta 56.lpp.

vadības un tapēc tie bija jasavalda. Vasarā 1268. gadā 18 000 jātņieku liels Latvijas kuŗaspēks devās pret Pleskavu, iejēma atkal **Izborsku**, nodedzināja Pleskavas pilsētu un ielenca cietoksni. Tur vēl pie ŗi

kaŗaspēka atnāca 9000 vīru kuŗos pa Mētras upi un Peipus ezaru no Igaunū zemes, tā ka kaŗaspēks bija 27 000 vīru liels. Tik lielu spēku toreiz vareja uzstādit Sv. Marijas valsts. Pleskavieši lūdz mieru un ar Naugardas lielkunga starpniecību tādu noslēdza. 1270. gada iesākumā rīdzinieki jau sarīkoja kaŗagaitu pret Zemgali, bet piepeši iebruka Vidzemē leiši ar lielu spēku un aizdrāzās līdz Sāmusalai. Kaŗa gaitu pret zemgaliešiem tapēc atlika un griezās pret leišiem. Tomēr leiši arķibīskapa kaŗaspēku 16. febr. 1270. gadā uz ledus starp Sāmusalu un Vidzemi neganti sakāva. Pēc šī trieciena atpūtusies, Sv. Marijas valsts no jauna sāka posties pret Zemgali visiem saviem spēkiem. Lai ordeni Latvijā it sevišķi uzmodinātu uz kaŗa darbiem, tad Rīgas arķibīskaps un viņa kapituls (padome) piesolīja ordenim nodot valdišanā Žaŗares un Auces novadus, ja Zemgale un Tērvete tiek iekaŗotas. Ordenis tad arī visiem spēkiem rīkojās. Ar lieliem Sv. Marijas valsts kaŗapulkiem 1272. gada pirmajā pusē izdārija trīs kaŗa gāŗienus uz Zemgali: ziemā pret **Tērveti**, pavasarī pret **Meŗotni** (Bausku) un vasarā pret **Raktes** (Žaŗares) cietoksni. Šīs lielās kaŗa gaitas rīmju kronists apraksta īsumā šādi:

- Latvijā par mestru bija kāds brašs brālis, tikušu padomu. Tas bija brālis Valteris (Walter v. Nortecken). Zemgaliešiem viņš tūdaļ parādīja savas

dusmas, kā man nu sakams. Kādu dienu pie viņa sanāca karāpulki, iepriekš pa visu zemi saziņoti. Ari no Rēveles atnāca kāds dižans pulks. Kopā sanācis, karāspēks dabuja zinat mestra prātu un tūdaļ izgāja uz Zemgali. Pie Tērvetes nokļuvis, mestrs jēmās pats iet pirmais valnim virsū, un karāspēks tam gāja pakāļ bez ziņas daudz. Tad **iejēma Tērveti** un cirta tur dažam labam vīram, ka tas aizmirsā dzīvot. Karāspēkam cietoksnis palika rokās un to ar visu apgādāja, kas cietoksnim piederās. Mestrs ar saviem pulkiem tad atgriezās atpakaļ uz Rīgu un domāja uz citu kādu gaitu pret Mežotni. Pa nākamām Lieldienām viņš pa otru reizi apziņoja visu zemi un sanāca karāspēks no visas Latvijas un arī krustneši. Tad viņš ar kuģiem izbrauca uz **Mežotni**. Nonākot tāī zemē, cietoksnis tūdaļ padevās, visiem kristigajiem par prieku, un karāspēks aizveda no turienes laupījumu, un ko vien laba atrāsdams, to visu patureja. Visi priecīgi atkal pārnāca mājās. Bet ne ilgam

57.lpp.

tā palika. Uz Zemgali atkal izsūtija kādu karāspēku. Pie Tērvetes nonācis, tas pajēma līdzi brašus zemgaliešus un steigšus aizsteidzās uz **Rakti** (Žagari). Cietoksni šāī gaitā iejēma un nodedzināja; bet ko vien tur atrāda, to visu pajēma līdzi. To izdarījis, karāspēks gāja atpakaļ uz Rīgu. Tad pēc

tam zemgalieši atkal steigtin steidzās pie kristīgās ticības, no sirds nožēlodami, ko agrāk darijuši. Tie atļāva jemt nodokļus un solījās ar kristigajiem dzīvot mierā. Tad tie joprojam maksāja desmito tiesu un dzīvoja mierā, par ko tie visi priecājās. -

Tā stāsta kronists.

Lielais pārspēks zemgaliešus spieda palikt par arķibīskapa apakšniekiem. No leišiem nebija iespējams dabūt palīga, jo pēc Mintauta nāves kārtība tur nebija nodibinājusies. Zemgales valsts galvas pilsētas Tērvetes cietoksnī arķibīskaps ielika savu vidzemnieku garnizonu, jo zemgaliešiem pašiem vēl lāga neuzticejās, un 7 gadus Zemgale skaitījās par Sv. Marijas valsts pavaldi un Zemgales ķēniņš par Rīgas arķibīskapa vasali (pavaldnieku).

Salīdzinot ar tagadejiem laikiem nodokļi, kurus zemgalieši deva Rīgas arķibīskapam, nebija nekādi lieli. Tūlīt pēc Rakes (Žagares) iekarošanas 6. jūlijā 1272. gadā arķibīskaps Alberts (Alberts II Zauerbērs (Albert Suerbeer, Adalbertus Westphalus (Saurbier)) no Ķelnes)) noteica un nolīga ar zemgaliešiem šo nodokļu lielumu, par ko uzglabājies dokuments. Zemgaliešiem, tikpat bajāriem (muižniekiem), kā zemniekiem no katra darba zirga jeb no arkla bija jādod pūrs rudzu un pūrs miežu; jādod par gadu 4 klaušu dienas; jādod strādnieki pie cietokšņu un ceļu taisīšanas, un - galvenais - jāiet

līdz Sv. Marijas valsts kara gaitās. Tomēr šīs kļaušanas nepatika lepņajiem un pie patstāvības pieradušajiem zemgaliešiem, kuri redzeja un bija novērojuši, ka ievestā ārzemju kārtība kultūras un labierīcības ziņā bija tālu pakāļ senajai latviešu iekārtai. Tikai Romas ticība kā dzelžos tureja kopā visu Rietumu Eiropu un arvienu jaunus pulkus kritušo vietā sūtīja uz Latviju, lai te nodibinātu un uzturētu Romas varu. Šie krustnešu bari gan Latvijā nepalika, bet totiesu latgalieši un lībieši stipri aizstāveja jauno kārtību.

II. Lielā kauja pie Aizkraukles 1279. gadā.

Drīz arī caur sevišķu gadījumu sīta Zemgalei atsvabinašanas stunda, kaut gan uz īsu laiku. Lietuvā pa tam bija ieguvis valdību spēcīgais ķēniņš Traidenis. Viņš 1278. gada vasarā bija uzbrucis 58.lpp.

latgaliešu garnizonam Naujienē (Daugavpilī), šai vecajā latgaliešu cietoksnī pie Daugavas. Šo gadījumu par iemeslu izlietodama, Sv. Marijas valsts (Latvija) posās uz lielu kara gaitu pret Lietuvu. Sapulcejās karaspēks no visas Latvijas zem arķibīskapa vasaļa Indriķa Brangūla ((Henricus de Wrangel); iedzimta latviešu muižnieka; no ša cēlusies

tagadejā muižnieku cilts Vrangeli) un no visas Igaunu zemes zem dāņu ķēniņa vietnieka Eilarta (Eilart Hoberg) vadības, kamēr krustnešus vadīja ordeņa mestrs. Bija jānāk arī kuršiem un zemgaliešiem. Kronists raksta: “Tur bruņu cepures redzeja spīguļojam un bruņas mirdzam kā glāzi; karaspēks bija liels un varens un to redzeja lepni ejam **uz Ķernavu** (Kernavė, vācu: Kernowen; Lietavas galvas pilsēta tajā laikā). Ķēniņa Traidenis zemi tad visai izlaupīja un izdedzināja, sajēmās lielu laupījumu un tad griezās atpakaļ.” Bet tad pie **Aizkraukles**, laikam gan vēl Zemgales daļā (pie Sērenes), Traidenis ar leišiem un zemgaliešiem šo karaspēku panāca un iznīcināja. - Zemgalieši bija atkrituši no Sv. Marijas valsts un gāja kopā ar leišiem.

Kronists tā apraksta šo nikno kauju:

- Leišu karaspēks tomēr sanāca kopā un žigli kaut ko sadomāja. Tas bija varens un stiprs un gaitās netaupījās; prāts tam nesās steigties kristīgajiem pakaļ, un tas vēl auga augdams, lai agri vai vēl. Kristīgo karaspēks bija apmeties kādā vietā gluži kā gaitai piederis; jo tam jau pie laika bija nācis zināms, ka pagāņu pulki tam steigšus nāk pakaļ. Bet no kristīgo pulka jau daļa latgaliešu bija aizgājuši uz mājām, kas vairs nenāca kauties. Pagāņu karaspēks tomēr steidzās pa vienam šurpu. Ar tiem nu būtu

vajadzejis kauties, bet nokavejās par ilgu, vilcinadamies uz abām pusēm. Kad pagāniem tad nu likās laiks un tiem pienāca klāt viņu lielais karaspēks, tad tie gāzās kristigajiem virsū. Tad abās pusēs jēmās kauties, un tur cirta tik dziļi, ka asinis teceja pa sniegu. Tad redzeja negantā nāvē gāžamies dažu labu nešaubīgu varoni, brašu un kā izlasītu, un tā no abām pusēm, tiklab no kristigajiem, kā pagāniem. Sniegs palika sarkans no asinīm.

Rēveliešu (dāņu) karapulks no sākuma vienu spārnu pagānu spieda atpakaļ. Eilarts dzinās pagāniem pakaļ, daudzus no tiem apkaudams. Kristīgo pārejais spēks kāvās, kā vīriem piederās, tas tiesa. Tomēr tam palika par grūtu; pagāni sajēmās, jo ļaužu tiem bija daudz. Tad jēmās drasot tiklab kristīgie, kā pagāni,

59.lpp.

cirsdamies un durdamies, un asinis sarkaniem strautiem tiem teceja ārā pa tērauda bruņu locekļiem. Kristīgie bija briesmās. Jau mūsu mīlās Jaunavas Marijas karogu bez žēlastības nocirta gar zemi. To tureja kāds varonis, Jānis vārdā, un tam apakšā viņš dabuja galu. Kad jau visi bija apkauti, mestrs tomēr neizsamisa, kautgan ciedams negantas mokas, jo tiem bija ienaidnieku par daudz, un tas bija sūrs, rūgts trācis visiem par postu. Pa tam zengaliešus redzeja aizejam ar visiem viņu ļaudīm

un tie kristigajiem nepameta no savejiem neviena vīra, kristigajiem par postu. Pagāni tad bruktin bruka virsū ar savu spēku. Sv. Marijas karogs guleja gar zemi, un tas kristigajiem bija liels sitiens. Mestrs Ernests (Ernst von Rassburg, Ernestus von Rassburch) tika nokauts, un viņam līdzās tāi tracī palika septiņdesmit viens ordeņa brālis. Bet pārvarejis vienu pulku pagānu, kā jau dzirdējāt, un tiem izdzinies pakal, Eilarts steidzās pie kaŗaspēka atpakal. No kristigajiem kāda daļa steigšus pieskrēja viņa pulkam klātu, un viņš tūdaļ ar tiem drāzās virsū pagānu kaŗaspēkam. Pagāni stājās pretim. Tad Eilartam atpakalējot nošāva viņa zirgu un ari viņu pašu nonāveja. Tikai mazums ar lielām briesmām izcirtās cauri pagānu spēkam. Bet nu stāstišu tālak. Ziema bija tik salta, ka dažs labs vīrs nosala, tiklab no kristigajiem kā no pagāniem, un no abiem salā beidzās dažs labs nešaubigs varonis, drošs un izlasits. Bet šī grāmata lai vēsta tiklab draugiem kā ienaidniekiem, ka šo kauju izkāvās no visas tiesas un netaupidamies pēc tā Kunga piedzimšanas tūkstots divi simti un septiņdesmit devitajā gadā, gaveņa vidū (5. martā), ne agrā dienas laikā, jau pievakarē. -

Kā uzvaras algu zemgalieši nu atkal ieguva patstāvību. Zemgales ķēniņš Nameitis vairs neatzina arķibīskapa virsvaldības, bet valdija patstāvīgi, sabiedribā ar leišiem.

III. Zemgalieši atkaŗo Tērveti 1279. gada vasarā.

Lai uzvaras alga būtu pilnīga, tad vajadzēja atkal iegūt atpakaļ Zemgales galvas pilsētu Tērveti. Tas arī izdevās un to izdarīja ķēniņš Nameitis. Viņš ar stipru kaŗaspēku **uzbruka Tērvetei**, ielenca cietoksni un pēc daŗu dienu aplenkšanas to arī **iejēma**. Rīdzinieku garnizons, nespēdams pretoties, aizdedzināja pilsētu,

60.lpp.

izdarīja uzbrukumu, mēģināja izlausties, bet to vaj nu apkāva, vaj sagūstīja. Daŗus virsniekus, kuŗi bija nodarījuši kautkādas pārestības, sodīja bargi. Kronists šādi jo dzīvi apraksta un attēlo šo ievērojamo zemgaļu uzvaru:

- Kas pa tam Zemgalē notikās, to jums pa daļai izstāstīšu. Mestru Ernestu un daŗu labu vīru nokaujot ar zobena asmeni, zemgalieši palika dzīvi, un tie no kaujas aizdrāzās projam sveiki, vesali. Tas notika gavēņa laikā. Tad nākamajā zāles laikā zemgalieši uz to sanāca vienos prātos, ka Tērvete slepeni iejemama. Tas viss notika kādu dienu, kas uz to bija nolikta. Pilsētā neviens nepalika sveiks, kas vien gribeja būt kristīga vārda, to saķēra vaj nokāva. Bet tur bija kāds neģēlis, Bērtulis (Berthold, stopa

strēlnieks) vārdā, to zemgalieši ieredzeja, jo tas bija strēlnieku meistars un tiem pēc daudz ko nodereja. To viņi pameta dzīvu, ja varbūt tas gribētu pāriet pie viņiem, un viņš ar prieku to darija. Brašie brāļi tomēr pa tam ar vīra prātu apsargāja tos ieročus, kas bija cietoksnī, gribdami tos paturet sev par aizsargašanos. Pa tam steigšus atsteidzās stiprs zemgaļu karaspēks, **Nameiša sūtits**, kas bija visu viņu ķēniņš. Nevaru visu lāga izteikt, kādu godu un cienīšanu līdz tam brāļi viņam bija devuši. Bet viņš tiem atmaksāja ar viltību, tomēr savam dzimumam ne par prieku. Drīz pēc tam viņu ļauno darbu palika par daudz, ka **tie mira aiz pašu vainas**, to patiesi pelnījuši (ordeņa brāļi, kā vēlaku redzesim, nodevīgi un slepkavīgi apkāva zemgaliešu kungus). Nameitis arī atstāja to zemi, kā pēc gana dzirdēsiet. Bet nu pametišu šīs valodas un uzsākšu atkal pa otru reizi. - Kad zemgalieši bija atnākuši, tie pajēma savus šķēpus, zobenus un priekšturamas bruņas, jo prāts tiem nesās uzbrukt cietoksnim ar savu spēku. No kristigajiem kādu daļu apkāvuši, zemgalieši uz tiem citiem bija vēl jo nagantaki. Bet tie, kas bija cietoksnī, gana uz visu sapratās, kā piederās brašiem varoņiem. Cik mazums arī nebūdami, viņi turejās pretim, gan šaudami ar bultām, gan ar mašinām akmeņus sviesdami, tā uzbrucejus mīlot apmīlodami, un kas vien tiem pienāca tuvaku, to viņi

vaļā nepalaida. Sakāpuši uz vaļņiem tie aizstāveja grāvi un vārtus. Ķēniņš Nameitis tomēr neatlaidās un lika šaut saviem strēlniekiem. Brāļiem nebija zinams, ka neuzticīgais Bērtulis no kristīgajiem atkāpies. Tie palika jo pādroši. Bet zemgaļi un Bērtulis nelaiskojās; un īsā brīdī ievainoja dažu labu, tā ka tas aizmirsa pretim

61.lpp.

tureties. Tie citi tad sargajās totiesu vairak, taču sviesdami un šaudami un tā turedamies vēl līdz ceturtajai dienai. Bet taisnību sakot, viņu pulks cietoksni aizsargat padaļai bija par mazu. Pēdīgi tie savā starpā vienojās par dzīvību nebēdat un no cietokšņa aizbēgt. Kāds brašs varonis ierunaja aizdedzinat sudmalas, kas atradās kādu gabaliņu no cietokšņa, un brāļi uz labu laimi turpu steigšus aiznesa uguni (dzirnavu vieta vēl tagad redzama Tērvetes pilskalna ziemeļu galā). Cietoksnim un pilsētai jau degot, to pamanija kāda zemgaļu sieva, kāda ordenī iestājusies māsa. Gribedama glābt savu dzīvību un izbēgt no nāves, ta steigšus lēca pāri plankām, bet iekrita divu dēļu starpā un tur sadega. Brāļi, atdarijuši vārtus, atrada priekšā stāvam savus ienaidniekus, dusmu pilnus. Ķēniņš Nameitis tūdaļ uzrunaja savejos: “Brašie varoņi, ejiet nu droši virsū kristīgo pulkam!” Un to viņš runaja no tiesas. Un zemgalieši priecajās, ka tā viņiem nonācies un ka

pilsēta deg viņu priekšā. Tad viņi uzbruka un brāļus spaidīt spaidīja. Brāļi diesgan turejās, līdz pēdīgi viņus apkāva, vaj saķēra. Tā cīņa beidzās, un tā notika zemgaliešu prāts. Drīz pēc tam viņu kungi notureja sapulci, sastājušies plašā aplokā. Tur vidū bija jāiet kādam brālim, un viņus redzeja stāvam visapkārt; to tad ar zobeniem ciršus sacirta. Kādu daļu no brāļiem aizsūtīja uz leišiem. Bet cietoksni viņi tūdaļ atkal nocietināja un dzīvoja, kaŗodami kā pirmak.

Ķēniņš Nameitis nu atkal vareja apmesties savas valsts galvas pilsētas cietoksnī. Ar leišiem bija noslēgta cieša draudzība un sabiedrība.

IV. Uzbrukums Dobelei 1279. gada rudenī.

Bija sagaidams, ka arķibīskaps necietīs Tērvetes atkrišanu. Tomēr dēļ lielajiem zaudejumiem pie Aizkraukles un Tērvetes Sv. Marijas valsts kaŗapulki bija vājināti un tapēc uz lielu kaŗa gaitu tos vēl nebija iespējams sakārtot, bet zemgaliešus nodomāja traucēt ar mazakiem uzbrukumiem un tādus uzdeva izdarīt Kurzemes soģim jeb pārvaldniekam no Kuldigas. Rudenī 1279. gadā šis soģis sapulcināja kādu 1000 vīru lielu kuršu pulku un slepeni no rīta agri uzbruka Dobelei. Bet pilsētas

62.lpp.

sargi bija modrigi un dobelnieki atsita uzbrukumu. Paziņoja par uzbrukumu arī tūlit ķēniņam Nameitim Tērvetē; tas atgāja ar tērvetiešiem (Terweiten), sakāva kuršus, dzinās tiem pakal, panāca un sakāva otru reizi pie Babites ezara. Pats Kurzemes soģis tik tikko nezaudeja dzīvības. Par šīm kaujām rīmju kronists raksta:

- Notikās, ka Kuldigas soģis vedinājās iet gaitās un steigšus apziņoja kuršus. Pajēmis arī kādus ordeņa brāļus, viņš izgāja uz Dobeli gaitās un izvadāja dažu labu drasotāju, gan jāšus gan kājam, pa negantiem ceļiem un bieziem mežiem. Izkļuvušiem cauri aizcirtumiem, kas bija cirsti uz zemes (Kurzemes un Zemgales) robežām, viņš pārtiku lika pamest turpat un pajēma no ļaudim kādu pulku un vienu brāli. Tad prāts viņam nesās uz Dobeli, un viņa kaŗaspēks tam gāja nopakaļš. Bet nosteidzies pie pilsētas vārtiem, viņš atrada tur priekšā brašus varoņus. Tie stājās klajumā pretim, un viņš ar tiem cīnijās. Taču zemgaļu pulks bija par lielu, un tie nedomāja atkāpties, viņam par lielu nepatīkšanu. Tomēr tas droši jāja virsū; tad dobelnieki sagāja vārtos. Bet kuršu vīrestība noveda viņus par tālu; daudzkārt viņi piejāja pie vārtiem, tālu priekšā kuršu pulkam. Pēdīgi izskrēja no pilsētas ārā kāds zemgaļu bruņinieks un kāvas ar soģi un sasita soģim bruņu

cepuri, ka tas nokrita pīšļos. Tomēr pie soģa bija kāds brālis; tas tūdaļ no zirga nokāpa zālē un palīdzēja soģim, un pieskrēja arī kuršu pulks un izglāba savu soģi. Tad tie nogāja vārtu priekšā un svaidījās ar šķēpiem līdz pat pusdienai. Daudzi pie tam dabuja galu. Abas puses turejās. Pēdīgi uztaisija nestavas, zirgiem nesamas, priekš ievainotiem. Karaspēks tad sapulcejās kā piederās, ar sargu pulku nopakaļš, un tā tie griezās atpakaļ uz Kurzemi. Atnāca ķēniņš Nameitis no Tērvetes, vesdams līdzī dažu labu brašu vīru, kuŗu skaitu jums nevaru pasacīt. Tad žigli viņš sadomāja kuršiem dzīties pakaļ, un prāts tam nesās steigtin steigties. Kas bija Dobelē, no tiem viņš izlasīja brašākos un aizgāja nekavedamies. Tie dzinās brāļiem pakaļ, skriešus skriedami un maz ko atpūsdamies, līdz panāca pakāļējos sargus. -

Kā jau teikts, Nameitis panāca kuršus pie Babites un tos galīgi sakāva.

Sevišķi raksturīgs notikums pie šī uzbrukuma ir divkauja starp Kuldīgas soģi un Dobeles zemgaļu bruņinieku (varoni). Še izrādījās zemgaļu varoņa kara māksla. Pēc bruņinieku parašām, uzvarētais piederēja uzvaretajam, vismaz bruņas un

63.lpp.

ieroči, bet, preti divkauju noteikumiem, soģi izglāba piesteidzies karaspēks.

Lai izlabotu pirmo neveiksmi, tad Kuldigas soģis sarīkoja tāī pašā rudenī otru karagaitu pret Dobeli. Šoreiz tam labak izdevās. Dobelnieki dēļ pirmās uzvaras bija palikuši pārdroši un neuzmanigaki un negaidīja ienaidnieka. No rīta agri, vēl tumsā, kuršu karaspēks slepeni pielīda pie pilsētas, sakāpa pār sētu pilsētā un izlaupīja un nodedzināja pilsētu. Kronists raksta:

- Soģis tad tā gāja ar savu pulku, ka tos ātraki nepamanīja, kā kad jau bija pie kalna un sakāpuši pilsētā. Tur tie modināja dažu labu guletaju, ka tas pēc vairs ne sauktin neatsaucās un tie nokāva vaj saķēra pirmajā burzā kādus trīssimts cilvēkus, tiklab sievas kā vīrus. Kas pilī neiebēdza, visi nāca kristigajiem rokās, un viņu pilsētu tie nodedzināja, tur sajēmušies daudz laupījuma. Kara pulku tad sapulceja, kā piederas, un griezās atpakaļ uz Kuldigu, priecīgu prātu, jo pilsētā tie bija sajēmušies laupījuma pilnas rokas. Bet zemgaliešiem bija ļoti žēl, ka no Kurzemes tik bieži jāja pie viņiem uz Dobeli. -

Kurši gan nodedzināja Dobeles pilsētu, tomēr pili nevarēja iejemt. Zemgalieši bija cietuši pie Dobeles zaudejumus, bet viņi par to nodomāja atmaksat.

V. Kēniņš Nameitis grib iejemt Rīgu un sagūsta ordeņa maršalu.

Zemgales kēniņš Nameitis redzeja un saprata, ka cīņa iet par dzīvību un nāvi un tapēc viņš sadomāja dot Sv. Marijas valstij lielu, negaidītu spērienu, kas būtu apdraudejis pat šīs valsts pastāvēšanu. Kā kurši slepeni bija uzbrukuši Dobelei un nodedzinājuši pilsētu, tā Nameitis slepeni un piepeši gribeja uzbrukt Rīgai un to iejemt un izpostīt. Plāns bija pārdrošs un būtu arī izdevies, ja caur nodevību tas nebūtu nācis zinams Rīgā. Kāds nodevejs bija paziņojis Nameiša nodomu ordeņa brāļiem un no turienes to paziņoja uz Rīgu arķibīskapam. Rīdzinieki sapulcināja karaspēku no visas Latvijas un sagaidīja Nameiti. Kad Nameitis ar lielu zemgaliešu karaspēku rīta krēslā pienāca pie Rīgas, tad viņu tur sagaidīja arķibīskapa pulki, gatavi kauties. No Rīgas ieņemšanas tagad grūti bija domāt, kadēļ arī Nameitis tāī pašā dienā

64.lpp.

griezās atpakaļ uz Tērveti. Pats viņš ar jātnieku pulku sargāja karaspēka muguru un pie tam viņam izdevās sagūstīt ordeņa maršalu, kurš ar saviem jātniekiem zemgaliešiem uzbruka. Rīmju kronists šo atgadījumu atstāsta plaši, no kam pievedisim sekošo:

- Nameitis, Zemgales ķēniņš, sadomāja atriebties par zemgaliešu likstām un jāja uz Daugavas pusi, pajēmis līdzī brašus daronus, apbruņotus pa zemes paradumam. Šī gaita nāca kristīgajiem zināma, tie tūdaļ sūtīja vēstnešus uz Rīgu, un to pavēstīja maršalam Ģertam (Gerhard von Katzenellenbogen). Dzirdedams, ka Nameitis taisas nākt, maršals priecājās par tādu brīdinašanu, tad viņš aizsūtīja pie kaŗaspēka un lika knaši saposties un izjāt klajumā. Maršals arī tur nonāca. No Cēsīm bija zemes sargi atnākuši uz Rīgu. Tie arī braši, glīti gāja turpu, **ar kaŗogu sarkanā krāsā, baltu strīpu pa vidu, pa latviešu parašai**. Bet par Cēsīm sauc kādu pili, kurāi šāds kaŗogs, un tā atrodas latviešu zemē, kur sievietes pa paradumam jāļ gluži kā vīri. **Tas latviešu kaŗogs**, to varu jums patiešam sacīt. Maršals izmekleja kaŗaspēkam kādu vietu un lika tam turpu jāļ. Tur blakam atradās kāda muiža, kurā piemita mazums ļaužu. Bet kaŗaspēks vaj apņika, tur stāvedams, jo bija auksts un plika, klaja vieta. Tad izsūtīja izlūkus. Nameitis tiem uzbruka un noķēra vienu brāļi un nebūtu Nameitis to pazinis, tam būtu izgājis nelāga. Tas tūdaļ viņu izprašāja, pavēledams tam pavēstīt, kā labi stāv ar brāļiem. Bet izlūks briesmās liegtin liedzās ko ziņot, bīdamies no negantas nāves. Bija agrs rīta laiks un zemgalieši steidzās uz Rīgas pusi. Tad Nameitis ar savu pulku

pāri klajumam ieraudzija Sv. Jaunavas karogu un karaspēku. Tūdaļ prāts viņam nesās griesties atpakaļ un zemgaliešu pulks nonāca pie kādas upes, kuŗu sauc par Lielupi. Kristīgie žigli sapulcejās iet pagāniem pakaļ. Bet maršals knaši steidzās iepriekš un uztapa pagāniem uz pēdām. Karogi tam tūdaļ sekoja un tie visi dzinās tik pārmēriģi, ka daģs labs zirģs to neizcieta. Iekams tad pienāca pusdiēna, maršals jau bija tik tuvu, ka ieraudzija iēnaidniekus; viņš skrēja tiem virsū ar savu pulku. Kādiem trīsdesmit zemgaliešiem ielūstot cauri ledum, tie taču bija tik prātīgi, ka neģēloja savus zirģus, bet aizģāja kāģām. Maršals tiem dzinās pakaļ, ģar laupijumu nelikdamies ne zinis. Bet tie citi bija prātā kā pārģemti un brāģus neieģādajās. Redzēdami zirģus ūdenī, tie ģribeģa tos dabut rokā. Bet maršals nepamanija, ka viņu pulks tik mazs. Nameitis tikmēr pamanijis

65.lpp.

brāģus, nāca tiem klātu ar savu pulku un pazina marģalu, un brāģi tomēr nepamanija, ka tiem no muguras nāk iēnaidnieku pulks. Nameitis uz tiem dūra dusmu pilns, un tas tiem bija par postu; daģus brāģus nokāva, bet citus sagūstija, un viņiem bija auģiem jāskreģ līdzi, un tos noveda Tērvetē. Viens no tiem bija ordeņa marģals. Bet tiem, kas ar Jaunavas Marijas karogu nāca nopakaģš, prāts nesās iet

ienaidniekam virsū. Nonākuši tik tuvu, ka redzeja zirgus, kas no ledus bija izpestīti, tie tūdaļ prasīja: “Kur tad maršals palicies?” Tie ļaudis sacīja: “Viņš dzenas pakāļ. Bet steidzaties, varoņi; viņš aizgāja ar mazu pulku.” Tad ilgaki vairs nekavejās; dažs labs zirgs dabuja piešus baudīt, un tie drīz nonāca, kur bruņinieki guleja nokauti; tas viņiem nepatika, un tie ātraki nenostājās skriet, iekams redzeja, ka maršals pazudis; tas tiem bija par žēlumu un dusmām. Vēl gājuši kādu brīdi zemgaliešiem pakāļ, viņi griezās tad atpakaļ uz Rīgu. Bet ordeņa maršalu ķēniņš Nameitis aizsūtīja tālaku zemē iekšā pie leišu ķēniņa Traideņa. Tur to piespieda kauties ar otru bruņinieku un abi cīnitajies palika pagalam. Tā nomira maršals Ģērts. Lai Dievs iepriecina viņa dvēseli tur debesu valstībā; to visi viņam vēlē. -

Šis Nameiša uzbrukums notika ziemu 1280. gada sākumā. Zemgaļi iebruka pa Lielupi, pa senajiem Zemgales Vārtiem.

VI. Uzbrukumi Dobelei un Tērvetei.

Arķibīskaps nolēma, ka jātriebjas nevien par Nameiša uzbrukumu, bet arī Zemgale jāiekaŗo galīgi. Šai nolūkā 1280. gada rudenī sarīkoja uzbrukumu **Dobelei**.

- Kaŗaspēku nopulceja pa kaŗogiem un tas nonāca Zemgalē. Dobeli sauc to pilsētu, kuŗai tie uzbruka, nodaridami tai visai daudz ļauna, jo kas neiebēga pilī, tam bija japamet dzīvība. Uzcēla kādu lielu blidi (akmeņu sviežamo mašinu) un nostādija to pils grāvja malā. Bet tad sajēma ziņu, ka no leišiem atskrējis kaŗaspēks. Tad kristigie nostājās brukt Dobelei virsū, nocirta blidi un nopulceja savu kaŗeivjus, ka tureties leišiem preti. Leiši atskrēja kādā vietā, ko sauca par Slakenkapi. Kristigie jēmās tiem iet preti, bet nonākot tuvumā, leiši aizgāja bez kaujas. Kaŗaspēks pēc tam atgriezās uz Rīgu. -

Piesteigušies leiši, kā redzejām, aizdzina rīdziniekus un izglāba šoreiz Dobeli. Tad nākošā gada vasarā no Rīgas

66.lpp.

sarīkoja ar lielu spēku jaunu kaŗa gaitu pret Tērveti. Leiši šoreiz tērvetiešiem nevarēja palīdzēt un tapēc Nameitis, atsitis pirmos uzbrukumus Tērvetes cietoksnim, noslēdza padošanās līgumu, paturedams Tērveti savās rokās un vadībā. Bet padošanās arī šoreiz nebija domata galīgi un tāī pat rudenī Nameitis lauza miera līgumu.

Kauju pie Tērvetes rīmju kronists apraksta šādi:

- Kad nu kaŗaspēks bija nodalīts pa dažādiem kaŗogiem, kā jau gaitās ejot, tas nonāca pie Tērvetes. Tad pagānu spēks, to pamanījis, izskrēja tiem

klajumā pretim; bet tiem labi sadeva, un tie sagāja atpakaļ cietoksnī. Viens no zemgaliešiem bija pagalam. Tad Tērvetes priekšā uzcēla daudzas teltis, košā klajumā, un ar lielu spēku tie tur dzīvoja visapkārt postidami. Bet tas bija tāī laikā, kad labiba jau gatava; tad to nopļāva kā zāli un novāca pie kaŗaspēka. Pēc pusnakts tomēr pagāni paši izdarija kādu darbu: tie **nodedzināja savu pilsētu** klaji skaidri, visapkārt cietoksnim. Bet kristigo spēks bija liels un dižans un bija apmetušies tur visapkārt. Tad otrajā dienā uztaisija kādu kaŗa torni ar pili vienā augstumā un piestūma to pie grāvja. Bet mestrs jau iepriekš bija aizsūtījis pēc Kurzemes kaŗaspēka, un tas zemgaliešiem Dobelē nodarija tādu postu, ka tie sauca vaimanas. Nodedzinājis viņu pilsētu, tas aizgāja projam no pils un nokļuva pie mestra. Tad kaŗaspēka lielums bija pavisam četrpadsmit tūkstoši. Torni, par kuŗu jau dzirdejāt, nostūma pie grāvja līdz ar dažu labu bīdamu nojumi, un jēmās brukt ar joni virsū. Tur saveda malkas kopā pa daudz simtu vezumiem un iekūra visapkārt uguni. Tad pili aizdedzās dažas ēkas, bet zemgalieši tās apdzēsa ar varoņa roku; tomēr, iekams beidza tiem brukt virsū, zemgalieši lika priekšā, ka viņu ķēniņš noietu pie mestra. Tie labprāt došot meslus bīskapam par labu un dzīvošot ar tiem mierā, kā agrāk. Mestram viņu valoda nemaz nepatika, iegādājoties, ka tur nebija

nekādas uzticības. Tie bieži bija kaŗojuši un kristigos apkrāpuši. Tad nu tur bija kāds vecs bruņinieks; to pamanījuši zemgalieši tūdaļ sauca, lai tas darot to labumu un pierunajot mestru, deret ar tiem mieru, jo gribot pareizi dzīvot. Bet **Rigas prāvests ari bija tur un brāļi baznīckungi**, tas tiesa. Tos pajēmis, vecais bruņinieks nogāja pie mestra un runāja par **labu zemgaliešiem**. Bet brāļi sacīja uz tām pašām pēdām: “Mums tas nebūs par labu.” - “Tie prasas pēc kristīgas ticības,” tā atteica vecais bruņinieks, - “par to jums jāpriecājas un tadēļ jāņemās citads prāts. Tas mums visiem liekas derīgi.” -

67.lpp.

Ko tad ari pretim nerunāja, zemgaliešu prāts notika: **ar tiem dēreja mieru**, lai tie maksā baznīcas meslus, bet kristīgajiem nekad vairs nedara ļauna. Miera derību apstiprināja, kā piederās, ar lielām nosolišanām. Tad ilgi vairs nekavejās, un viss kaŗaspēks sataisījās iet. Torni nocirta un visi griezās atpakaļ uz Rīgu, kur mestrs tiem patencināja jo laipni. Tas notika pļaujāmā laikā. -

-----

VII. Ordeņa briesmu darbs.

Nameitis jau agrāk bija saistījies ar leišu ķēniņu Traideni un arī tagad ar pēdejā palīdzību cerejā atkal nokratit Sv. Marijas valsts virskundzību.

Vēl ta paša 1281. gada rudenī Traidenis sarīkoja pret teitoņu ordeni Prūsijā lielu uzbrukumu. Par šīs kara gaitas vadoni Prūsijā Traidenis uzaicina Zemgales ķēniņu Nameiti, kurš labi pazina ordeņa kara vešanas veidu un, kā jau zinams, no ordeņa bija savā laikā atkaŗojis arī Tērveti. Nameitis piejēma uzaicinajumu un liela leišu, sudaviešu un zemgaliešu karaspēka priekšgalā uzbruka ordenim Prūsijā. Par šo Nameiša vadīto karagaitu rīmjū kronists īsumā ziņo sekoši:

- Rudenī pēc tam (1281. gadā) leiši izsūtīja karaspēku uz prūšu zemi. To sūtīja ķēniņš Traidenis un ķēniņš Nameitis tur bija priekšgalā. Prūšos ir kāda pils, kurū sauc par Kristburgu (Neu Christburg, dažus km no Alt Christburg, tagad Stary Dzierzgoń Vācu ordeņa nopostītās prūšu apmetnes Grewose vietā). Tur par Nameiti dzirdeja un tur viņū redzeja pārkāpjām mieru, kurū viņš Tērvetē bija derejis. Viņa nosolišanās nebija patiesa. **Bet viņš vairs nepārnāca tāi zemē, kurū sauc par Zemgali.** Tā pārkāpa miera derību ar zemgaliešiem. -

Vēsturnieks Kojalovičs par šo Nameiša iebrukumu Prūšos stāsta, ka Nameitis iebrucis, "ordeņa zemēs nodaridams lielu postu, ar zobenu un uguni iznīcinadams nevien visu, kas uz laukiem bija pieietams viņa dusmām, bet arī daudz piļu un pilsētu, kā **Kristburgu, Marienverderi, Graudenci u. c.**, t. i. līdz Vistulai.

No šīs kara gaitas, kā jau teikts, Nameitis vairs nepārnāca Zemgalē, bet kur viņš palicis, par to nav kronikās nekādu ziņu.

Ordenis šo Nameiša iebrukumu Prūšos uzskatīja par Tērvetē slēgtā miera laušanu un izdomāja atriebšanos. Tuvaku ziņu par šo atriebšanos un ordeņa briesmu darbiem rīmju

68.lpp.

kronists nesniedz, bet rakstidams par to, kā 1279. gadā zemgalieši Nameiša vadībā iekaroja atpakaļ Tērveti, viņš tumši stāsta:

- Nevaru visu diezgan isteikt, kādu godu un cienišanu ordeņa brāļi Nameitim bija devuši. Bet viņš atmaksāja to ar viltību, **kas tomēr viņa dzimumam nebija par prieku**. Drīz pēc tam viņa ļauno darbu bija tik daudz, ka daudzi no viņiem to mantoja, ka mira pēc taisnības aiz pašu vainas, -

Kādā veidā miris Nameiša dzimums, to, redzams, rīmju kronists dēļ kāda iemesla kautrejas teikt, bet to tomēr izteic kāds sūdzības teksts, kādu ap 1310.

gadu Rīgas pilsēta iesniedza pāvestam par dažādiem ordeņa briesmu darbiem.

Šai sūdzības rakstā starp citu teikts, ka “ordeņa brāļi ielūguši **zemgalešu kungus un bajārus pie sevis viesos**, itkā uz miera sarunām, bet tad **visus atnākušos neģēligi nodevīgā kārtā noslepkavojuši**, tiem galvas nocirsdami, **lai zemgalešiem pietrūktu vadoņu.**” Tādu pat briesmīgu slepkavību ordenis bija izdarījis arī Prūšos ar prūšu vadoņiem un muižniekiem.

Šis ordeņa asiņu darbs gan notika drīz pēc Nameiša iebrukuma Prūšos, vaj arī nākošajos gados, bet visādā ziņā pirms 1286. gada, kad ordenis no jauna uzbruka Tērvetei. Pēc šī uzbrukuma, kad iesākās pēdejs karš uz dzīvību un nāvi, zemgalešu kungi ordeņa uzaicinājumu gan vairs nebūtu klausījuši. Pēc šī briesmu darba ordenis vairs nevarēja cerēt uz zemgalešu labprātīgu padošanos un tapēc uzsāka pret zemgalešiem uzbrukumus, kas vairs nebija karš, bet nepārtraukta rinda slepkavību, laupīšanu un dedzināšanu. Ordenis nespēja zemgalešus uzvaret, tadēļ viņš gribeja tos iznīcināt. Visi ordeņa ilggadīgie kari ar ķēniņu Nameiti tika vesti pēc visiem toreizejiem sabiedriskajiem un kara likumiem. Kā redzējam, šajos karos zemgaleši palika tomēr patstāvīgi un **Zemgale nebija uzvarama līdz pat 1286. gadam.** Zemgales

uzvarešana iesākās tikai tad, kad iepriekš neģēligi noziedzīgā kārtā ordenis bija nokāvis un noslepkavojis zemgaļu kungus un vadoņus, kurus ordenis pie sevis viesos bija ielūdzis. **Zemgale palika bez vadoņiem** un tapēc vairs nespēja tureties. Te ordenis pieturejās pie barbariskā likuma: “Labako no taviem ienaidniekiem tev būs nokaut.” Te jāpiezīmē, ka ordenis tāī laikā garīgā ziņā bija jau pavisam pagrimis; viņā iestājās dažādi noziedznieki, slepkavas, laupitaji, dedzinataji u. t. t., kuři

69.lpp.

caur to mantoja grēku atlaišanu. Ordenis nonāca pat tik tālu, ka sadumpojās pret Rigas arķibīskapu, savu virskungu, un izlaupīja pat Rigas pilsētu. Aiz dažiem vēsturiskiem apstākļiem šī slepkavu un noziedznieku sabiedrība dabuja vēlāk virsroku, nogāza arķibīskapa varu, iznīcināja Sv. Marijas jeb baznīcas valsti un nodibināja savu ordeņa valsti, kuŗas iesākumu var skaitīt ar XIII. gadusimtena beigām. Šī ordeņa valsts apspieda netikvien zemes iedzīvotājus, bet apspieda arī baznīcu un padarīja arķibīskapu par savu kalpu. Zobenbrāļu ordenis Latvijā bija apmēram tas pats, kas senajā Romā leģionāri (kuři sagrāba savās rokās ķeizara varu un noveda Romu pie sagrūšanas) un Turcijā janičari, kuři ievēda Turcijā valsts iziršanu. Šīs bija prasto kaŗeivju partijas, kuŗas iznīcināja valsts idejiskos pamatus.

**Tāpat arī Rīgas arķibīskapa un katoļu baznīcas
vara tika iznīcināta no organizēta karaspēka jeb
ordēna.**

~~~~~

VII. ZEMGALES PATSTĀVĪBAS BEIGAS.

I. Ordenis cēļ Svētkalna pili pie Tērvetes un karotur.

Kā jau teikts, 13. gadsimta beigās iesākās nopietni strīdi un kari starp Sv. Marijas valsts valdnieku Rīgas arķibīskapu un viņa pastāvīgo karaspēku jeb ordeni. Var izprast, ka **tieši pēc ordēna briesmu darba Zemgalē** izcēlās pirmās šīs pretejbības, jo baznīca tikai ar riebumu vareja novērsties no nežonīgā ordēna briesmu darba. Tāpēc arī **pēdējo karu pret zemgaliešiem veda ordenis viens pats**. No arķibīskapa zemēm (zemes sargiem) un no Rēveles dāņiem piedalījās tikai “daži varoņi”, kā kronists stāsta, jo arķibīskaps tiem to nenoliedz, tapēc ka viņam atklāts karš ar ordeni vēl nebija izcēlies. Pēdējā zemgaliešu karā no 1286. līdz 1290. gadam piedalījās arī vairs ne visa Zemgale, bet **tikai ordēna virsvaldībai padotie apgabali**, t. i. Tērvetes, Dobeles, Auces, Žaģares (Raktes) un

Sidrabenēs (Jānišķes) novadi. Viss Bauskas un Mežotnes apgabals labprātīgi un ar mieru pievienojās arķibīskapam un karā nepiedalījās.

70.lpp.

1286. gada sākumā, ziemā, ordenis sacēlās pret Zemgali, ar nolūku, to galīgi piespiest pie jaunās kārtības.

Zemgales pašā sirdī, blakus Tērvetei, uz zemgaliēšu Svētā kalna (pie visiem ievērojamajiem pilskalniem Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, atradās tā saucamie **svētkalni**, kur bija senas svētnīcas un dzīvoja krīvi ar vaidelošiem (priesteriem)) ordenis cēla apcietinājumu un ielika tur savu garnizonu, kuŗa uzdevums bija **postīt un dedzināt zemgaliēšu laukus un mājas un apkaut ļaudis**. Zemgaliēši ar leišiem gan tūlīt mēģināja šo apcietinājumu iekarot un izpostīt, bet tas neizdevās. Šo notikumu kronists apraksta šādi:

- Mestrs Vilekins (Willekin v. Hatzgenstein) joprojam domāja uz to, kā **zemgaliēšiem nodarīt postu, lai reiz taptu ar tiem galā**, un apprasījās pie ordeņa brāļiem, kā tas panākams. Tie deva mestram padomu, lai ceļ Zemgalē kādu pili. Mestrs par to priecājās un viņam nebija miera, līdz visu bija sadabujis, kas priekš tam vajadzīgs, gan drēbēm, gan pārtikai, ko tad visu noveda uz Mintavu. Tad nākamo ziemu mestrs vedināja iet karā gaitās un no

arķibīskapa un dāņu ķēniņa vīriem dabuja dažu varoni un no ordeņa ļaudim dažu labu **pulku**. Kaŗaspēkam Rigā sanākot, mestrs priecājās un noveda to pa ceļiem pie Baložu ezara. Kaŗaspēkā bija daudz kaŗogu un tas bija liels un dižans. Tad jāja uz Mintavu, piekrāva tur daudz ragavu un tā kaŗaspēks nonāca pie Tērvetes. Tur mestrs nosprieda celt pili (apcietinājumu) uz kāda kalna, ko arī izdarīja, un to pili sauc par **Svētkalna** pili. Šo pili apgādāja ar pārtiku un visu kas vajadzīgs; arī divas lielas akmeņu metamās mašīnas ievāca tur iekšā. Kad grāvis un valnis bija gatavi un pils ar visu apgādāta, tur ielika vīrus un tad pārejais kaŗaspēks atgriezās uz Rīgu.

Otrajā dienā, kad ordeņa ļaudis bija atgriezušies uz Rīgu, pie Svētkalna atskrēja liels leišu kaŗaspēks. Pils priekšā uz līdzenuma pagāni uztaisīja žagaru būdas. Zemgalieši priecājās par leišu kaŗaspēku un prāts viņiem nesās tikt pilī iekšā. Viņi atbrauca ar kokiem un dēļiem un nokrāva tos klajumā; tad viņi desmit dienas taisīja bīdamas nojumes un citus uzbrukšanas piederumus. Rīdzinieki Svētkalna pilī arī uz visu rīkojās pretī turetīes, neatpūsdamies ne dienu, ne nakti; viņi taisīja apcietinājumus, raka grāvjus un cēla arī kaŗa torni ar pili vienā

71.lpp.

augstumā. Tad vienpadsmitajā dienā pagāni iesāka uzbrukumu un piedzina pie grāvja malas daudz nojumju un kaŗa torņus; bet no šāvieniem daudzi no viņiem dabuja galu, iekam uzķļuva kalnā. Kristīgie aizstāvejās varonīgi un nošāva daudz pagānu, bet zemgalieši un leiši tomēr nemitejās brukt virsū un stāveja kā mūris; no bultām daudzi no viņiem dabuja galu un tos aiznesa vaj ievainotus, vaj nokautus. Baltais sniegs palika sarkans kā asinis un viss klajums bija asiņu krāsā. Pēdīgi brāļi sāka šaut no abām lielajām kaŗa mašinām akmeņus; tad pagāniem gāja grūti un viņi atkāpās no kaujas lauka.

Kauja vilkās visu dienu; vakarā, kad kauja beidzās, **pagāni savus kritušos savāca un sadedzināja.** Pagānu prāts bija noskumis, ka viņu tik daudz nošauti; pusceturta simta bija pagalam. Ar saviem ievainotiem leiši atgriezās uz mājām, aiziedami no Svētkalna pils. -

Zemgaliešu un leišu uzbrukums Svētkalna pilij bija nikns, kritušo vien uzbruceji zaudeja 350 vīrus. Tie krita vairak no bultu šāvieniem un akmeņu sviedieniem. Ka apcietinājuma neizdevās iejemt ar joni, tas gan tapēc, ka tas atradās augsta un stāva kalna galā un uzbrukt vareja tikai no vienas puses, pret grāvi un augsto valni, tikai kādu 50 asu platumā.

Šo vietu tad nu aizstāvetaji varēja ar bultām un šautiem akmeņiem kā ar krusu apbērt.

Šis ordeņa apcietinājums, kuŗš bija celts uz zemgaliešu Svētā kalna pie Tērvetes, vēl tagad redzams - ar dziļo grāvi un augsto valni uz tagad tā sauktā Zviedru kalna pie Kalnmuižas, blakus lielajam Tērvetes cietokšņa kalnam un senās pilsētas vietai.

II. Zemgalieši atstāj un nodedzina Tērveti. Turpmakās kaujas pie Svētkalna. Zemgales valsts beigas.

Trešajā dienā pēc uzbrukuma Svētkalna pilij Tērvetes zemgalieši izdaria priekš Zemgales valsts likteņa izšķirošu darbu, **tie nodedzināja pilsētu un pils ēkas, atstāja savu zemi** un aizgāja tālak zemē iekšā uz Rakti (Žagari). Ordenis bija nonācis līdz pārmēribām un apkaŗoja mierigus iedzīvotājus, dedzinadams mājas un muižas un apkaudams mierigus iedzīvotājus. Ordeņa

72.lpp.

kaŗaspēks uzbruka no visām pusēm un postija nežēligi. Tērvetes novada zemgaliešiem nekas neatlika pāri, kā atstāt savu zemi.

Kronists raksta:

- Tā brāļu neaizdzina, un viņi palika Svētkalna pilī, bet zemgaliešiem ne par prieku. Tad trešajā dienā pēc uzbrukuma zemgalieši apspriedās savā starpā. **Viņi bija neganti savā prātā**, un vienojās savā starpā, ka Tērvete nodedzinama. **Tad tūdaļ tie aizgāja uz Rakti (Žagari)**; tā sauc kādu pilsētu Zemgalē. Bet kas bija Svētkalna pilī, pateica Dievam, par to priecadamies. Tas brālis, kas bija par pilskungu Svētkalna pilī, kuŗai nule uzbruka un kas gan palika sveika, vesala aiz visām briesmām, tas nekavedamies visu notikušo paziņoja mestram, kā jau dara draugs draugam. Viņš lika tam visu patiesīgi izstāstīt, kas Zemgalē noticies un ka **Tērvete nodedzinata**. To dzirdedams, mestrs priecājās par tādu vēsti un teica Dievu, kas debesu augstībā. -

Tiešam ordenis vareja priecaties, jo taisni to, ko viņš bija vēlejis, t. i. tērvetiešu galīgu padošanos vaj iznīcinašanu, ko tērvetieši no savas pils aiziedami paši bija izdarijuši. Zemgaļi bija maldījušies, aiziedami un domadami caur to no ordeņa atkratīties; to pierādīja jau tuvākā nākotne. Ordeņa garnizons no Svētkalna pils tūlit pēc tam un visu 1286. gadu postīja, laupīja, kāva un dedzināja tiklab uz Rakes (Žagares), kā arī uz Dobeles pusi. Daudzreiz arī zemgalieši atnāca pie Svētkalna, kur tad nikni kāvās. Par ša laika notikumiem kronists raksta:

- Pils, tik bieži minama, stāveja kā vien tik vareja vēleties. Viņas vārds pazīstams; to sauc par Svētkalna pili. Kas bija pilī, tos redzeja tā rīkojamies, kā tas viņu ienaidniekiem nebija par labu. Dažu labu reizi tos redzeja pie Raktis (Žagares), vaj pie Dobeles; tās pilsētas no tam valā netika. Brāļi ar savu pulku nereti turpu nogāja, tām par postu, un zemgaliešiem bija žēl, ka tie tik bieži pie viņiem nojāja. Tad ta pils tiem bija par lielu nastu, un no tiem notika dažs zaudejums gan pie mantām, gan pie ļaudim; ja gribetu to visu izstāstīt, tad valodas iznāktu par garām. Zemgalieši dziedāja gaudu dziesmas par saviem nokautajiem draugiem un radiem. Bet tie ari sadomāja to atmaksat ar ļaunu, un daudzreiz tie ar ienaidu nonāca klajumā, Svētkalna pils priekšā. Pret tiem tomēr kristigie droši izgāja aiz vārtiem pretim, atgāinaties, un zemgalieši atrada brāļus priekšā

73.lpp.

līdz ar drošiem izlasītiem kaŗa vīriem. Kad nu zemgalieši tad atnāca pret kristigo pulku, tie tā viens otram skrēja virsū, ka Ecelim (hunnu ķēniņam Attilai (Attila the Hun), kuŗš dzīvoja 5. gadusimtenī pēc Kr. un iekaŗoja pusi Eiropas) un Veronas Teodorikam (slavenajam gotu ķēniņam Theoderic the Great, Theodoric, Flāvius Theodericus, Theuderikhos, Theoderich) patiešam būtu slavas

papilnam, ja vien tie tā agrāk būtu darijuši. Tur tad dažu labu reizi drasat drasaja; bet stopiem šaujot, zemgalieši griezās atpakāl uz mājām. Tā dažs labs palika nokauts guļam, un laika kaveklīm tā pili kaitejās dažu labu dienu. Brāļu pūliņš bija liels, bet neviens no viņiem to neatrada par grūtu. Tie vienumēr bija nomodā un dzīvoja gan cirsdami, gan rakdami, arī balķus celdami un nesdami.

Katrs otram parādīja visu godu; tie vienumēr bija ienaidnieku pretinieki, un zemgalieši pieredzeja daudz briesmu. Pēdīgi zemgaliešiem apnika tā niekoties, jo dažu labu no tiem nokāva un tie nāca turpu retaki. Bet viņi uzmanīja ceļus, kas veda uz pili, un kuŗu viņi noķēra, tam bija jādara pēc viņu prāta, vaj nu jāmirst, vaj jāizpirkas.

Tādā kārtā 1286. gads ir ļoti ievērojams Zemgales vēsturē.

Šai gadā izbeidzās Zemgales patstāvība ar Tērvetes atstāšanu. Tikai dažas atsevišķas pilis vēl turejās: Dobeles, Rakte (Žagare), Jānišķe (Sidrabene) u.c. Ordenis ar saviem briesmu darbiem, ar ievērojamāko zemgaliešu kungu un bajāru noslepkavošanu un zemes izdedzinašanu, kā arī mierīgu iedzīvotāju apkaušanu, bija panācis, ko gribejis. Svarīgākais bija, ka **zemgaliešiem tagad trūka galvas, trūka vadoņu**. Pēc Nameiša neredzam pie zemgaliešiem kāda apvienojoša spēka.

Nameitis bija pēdejs Zemgales ķēniņš un vadonis, Nameiša dzimums bija nodevigā kārtā noslepkavots. Vadības trūkums pie Zemgaliešiem sevišķi bija nomanams pie Svētkalna pils apkaŗošanas. Šo pili vareja iegūt nevis ar ātru uzbrukumu, bet ar aplenkšanu, kā 5 gadi atpakaļ Nameitis bija iejēmis atpakaļ Tērveti.

Tāpat arī Tērvetes nodedzinašana un atstāšana notiek bez apdomata plāna, sekojot acumirkļa iespaidiem. Tas bija iesākums no gala. Trūka galvas un stingra pavēlnieka, kuram klausītu visa Zemgale un rīkotos pret ordeni pēc izstrādāta kara plāna. Daļa Zemgales (Meŗotne) bija padevusies arķibīskapam. Tāpat plašie Jānišķes, Ņagares, Ņeimes, Birŗu un Linkavas novadi, kuri agrāk piedereja pie Zemgales un bija apdzīvoti no latvieŗiem, pievienojās tagad pie **Lietavas** un no ta laika nu jau vairak kā

74.lpp.

600 gadus nav no Lietavas Ņķirti. No ta laika sākot Zemgales dienvidus daļa tagadejos Ņauļu un Paneviezes apriņķos ir **pārleiŗojusies** un tagad te lielakā daļa runā leitiski. Tikai nedaudzas draudzes no tiem laikiem vēl uzglabājuŗas savu senŗu, varonīgo zemgaļu valodu, kā Brunava, Radviliŗķi (pie Mēmeles) un pa daļai Ņeime, Sosti, Jāniŗķe, Ņagare, Veŗere, Laiŗuva.

Tādā kārtā Zemgale sašķīda trijās daļās - sadalījās starp arķibīskapu, ordeni un Lietuvu - 1286. gadā pēc tam, kad Zemgale pameta savu galvas pilsētu Tērveti. Šis 1286. gads tapēc skaitams par Zemgales valsts beigām. **Ar Tērvetes pamešanu bija pamesta Zemgales valsts patstāvība.** Kā no kronikām izprotams, tad zemgalieši gan vēlāk nožēloja, ka tik ātri Tērveti bija pametuši.

Turpmako četru gadu cīņas, līdz 1290. gadam, ir tikai vairs Zemgales traģedijas šausmīgais un lieliskais beigu skats. Vēl turejās dažas pilis, kas pie Lietavas vēl nebija pievienotas, kā Dobeles un citas, bet arī neilgi.

Līdz Zemgales valsts beigām, t. i. **1286. gadam**, bija pagājuši **taisni 100 gadu** no cīņu iesākuma ar Sv. Marijas valsti, t. i. **1186. gada**, kad Ikšķilē tika iecelts pirmais Latvijas bīskaps Meinards, ar kuŗu zemgaliešiem bija pirmā sadursme pie Ikšķiles.

III. Zemgaliešu uzbrukums Rigai un Ikšķilei.

Lai gan zemgalieši 1286. gadā savu galvas pilsētu Tērveti pārsteigumā bija pametuši un viņu valsts bija sašķēlusies vairakās daļās, tomēr caur to galīgi salausti zemgaliešu tautas spēki vēl nebija un tie

turpināja cīņās. Visu 1286. gadu notika pastāvīgi uzbrukumi Svētkalna pilij, lai gan caur to nekādus paliekamus panākumus neieguva. Tad 1287. gada sākumā, ziemā uz pavasara pusi, viņi sadomāja atkārtot agrako ķēniņa Nameiša plānu, t. i. izdarīt **uzbrukumu Rigai**. Bet arī šoreiz nodevaji paziņoja šo nodomu ordenim un tas savāca Rigā lielaku karaspēku. Tomēr arī šoreiz zemgaliešiem veicās labi un ordeņa karaspēku viņi gluži sakāva. Arī Rīgu viņi tikko neiejēma, jo vārti bija bijuši vaļā, bet kaujā pirms tam viņi nokavejās un pilsētnieki vārtus aizslēdza. Kronists raksta:

75.lpp.

- Gaveņa laikā notikās, ka zemgalieši gribēja nākt uz Rīgu. To sazināja Svētkalna pilī un no turienes par to paziņoja Rigā. Tad ordeņa maršals lika brāļiem bruņoties un ar ordeņa karaspēku viņš izgāja pilsētas priekšā.

Arī no pilsētniekiem tur iznāca ārā kāda daļa un brangs pulks krustnešu. Kas no latgaliešiem un lībiešiem bija atnākuši Rigā, tos visus arī pajēma līdzī. Karaspēks visu dienu gaidīja zemgaliešu, bet tie neieradās; tad pret vakaru karaspēks sagāja ordeņa muižinā Marstalī (pie tagadējās Marstaļu ielas), pameta vārtus vaļā un izlika sargus. Bet zemgaliešu karaspēks pienāca pie Rīgas, sargiem nemanot, jo nakts bija salta un tumša un zemgaļi

iekļuva pa vārtiem Marstalī. Tas tapa pilns ienaidnieku, bet gulošajiem zemgalieši neka ļauna nedarija, līdz gulošie uzmodās. Lībieši aizbēga; brāļi ar saviem karņevjiem jēmās tureties pretim un zemgalieši svieda uz viņiem dažu labu šķēpu. Bet pagānu spēks bija ordeņa brāļiem par lielu; brāļi nāca briesmās ar visu atganišanos. Trešdaļu no viņiem uz vietas nokāva un pārejos ievainoja, no kuņiem vēlaku tikai nedaudzi atžirga. Ari no brāļu ļaudim apkāva lielu daļu. Tos varoņus tad pēc ļoti nožēloja. Marstalu zemgalieši tad nodedzināja un griezās pret pilsētu, priecīgā prātā. Pilsētnieki tomēr aiztaisīja savus vārtus un pameta ienaidnieku ārpus. Tad drīz pēc tam ausa gaisma un zemgalieši ātri aizgāja projam. -

Zemgalieši šoreiz neiejēma Rīgu tapēc, ka nebija uz reizi iejēmuši Rīgas vārtus uz Daugavas pusi, kuņi bija valā bijuši. Bet drīz pēc tam zemgalieši ieguva atkal jaunu panākumu pie **Iksķiles**.

No Prūsijas atsītija uz Latviju jaunus brāļus. Tie nesa ziņas no lielmestra. Tadēļ Rīgā notureja ordeņa sapulci, kas notika divpadsmitajā dienā pēc zemgaliešu uzbrukuma. Kronists raksta:

- Otru (sapulces) dienu steigšus atskrēja kāds vēstnesis mestram paziņodams, ka zemgaliešu karaspēks to pašu nakti dzīvojis postidams gar Iksķili. No pils to gan atsargājuši, bet posta noticis

diezgan, jo Ikšķiles miestu zemgalieši nodedzinājuši un sajēmušies tur lielu laupījumu. Bet zemgaliešu karaspēks bija pa lielakai tiesai kājnietki, kapēc tad būtu drīz panākams. Tā vēstnesis stāstīja. To uzzinājis, mestrs visiem tūdaļ lika saposties, cik vien brāļu bija Rigā; palika atpakaļ tikai Vilandes un 76.lpp.

Veisensteines (Weißenstein; cietoksnis Livonijā) pilskungī. Nāca līdzī ari brāļu kara kalpi, ari rīdnieki un krustneši un tāpat jēma līdzī visus no Latgales un Lībijas, cik viņu bija. Tad karaspēks nonāca Ikšķilē. Tur redzeja visu patiesību, kāds posts bija nodarīts. No Ikšķiles mestrs ar savu pulku sāka dzīties zemgaliešiem pakaļ; kur pagāni papriekšu bija gājuši, tur kristīgie dzinās tiem pa pēdām pakaļ. Bet zemgaliešu karaspēkam bija trīs reiz vairak bruņotu vīru, nekā ordenim. Tad sacīja mestrs Vilekins: “zemgaliešiem padarisim briesmas, vaj iesim visi bojā!” Brāļiem mestra drošā valoda patika. Tad karaspēks dabuja iet pa dažū nelāga ceļu. Trīs dienas (no Rigas skaitot) tie bija gaitās, ciedami lielas grūtības, un tie palika slapji dažā upē. -

Pēc tam tad **zemgalieši šo ordeņa karaspēku gluži iznīcināja**, kā to turpmaku redzesim.

IV. Zemgaliešu pēdejā uzvara pār ordeni pie Garozas 26. martā 1287. gadā.

Šo uzvaru zemgalieši ieguva pār to ordeņa spēku, kas viņiem pēc Ikšķiles izpostīšanas gāja pakal caur Ikšķili, par ko augšā teikts. Kauja notika pēc triju dienu gājiena no Rīgas caur Ikšķili pār Daugavu uz Lielupes pusi. Rīmju kronists kaujas vietu tuvaki neapzīmē, bet mazajā Vartberga kronikā teikts, ka kauja notikusi pie **Garozas 26. martā 1287. gadā**. No ziņām izredzams, ka kaujas vieta bija uz Garozas upes tuvumu pie tagadējās Emburgas, kur zemgaliešiem no Ikšķiles ejot vajadzēja iet pār Lielupi. Šo kauju rīmju kronists apraksta plaši un dzejiski-traģiski šādā kārtā:

“Trešajā dienā, vakaram pienākot, ordeņa karaspēks apmetās nometnē pie upes mežā, gribedams tur atpūsties. Mežs bija biezs un tādejādi nebija vajadzīgi nekādi mieti, kur zirgus piesiet. Ietaisīja ugunskurus un piekusušie ļaudis un zirgi apmetās atpūsties. Tad daudzi nolikās gulet, kas nekad vairs nepārnāca. Pagāni bija sadzirdejuši, ka viņiem nāk pakal; viņi lika brašiem varoņiem uzlūkot ordeņa spēku un viņa nometni. Zemgaliešu izlūki pienāca tik tuvu, ka aplūkoja visu karaspēku. Tūlit tāī pašā naktī viņi pārgāja atpakaļ un sacīja: “Mums ordeņa

77.lpp.

kaŗaspēks no Daugavas jau pienācis klāt.” Tad kāds zemgalieŗu kungs sacija: “Mums visiem zinams, ka ordeŗa ļaudis ir nodarijuŗi mūsu zemei daudz posta, tapēc jemsimies kauties, tagad laiks. **Ja pārvaresim brāļus, tad Svētkalna pilij jaiet bojā, jo tie tūdaļ atstās ŗo pili un tad mūsu zemei būs miers.** Bet mums jaiziet no savas zemes, ja ŗi pils paliek. Tad **labak lai mirstam, nekā tā aizejam postā;** tadēļ netaupisim savu dzīvību. Bet gribēs mums Dievs dot laimi, tad mūsu spēks ŗe diezgan liels, lai kaujamies ar to kaŗaspēku, kas mums no Daugavas nācis pakaļ.” - “ŗis padoms ir labs un derigs,” - atsaucās zemgalieŗi, - “un par to visi priecajamies.” Tad Ikŗķilē un Rigā saņemto laupijumu viņi tūdaļ aizsūtija uz Zemgali un paŗi ari vairs ilgak nekavejās. Kaŗeivjus nopulcinājuŗi, viņi kārtīgi gāja virsū ordeŗa spēkam.

Patlaban gaisma ausa. Tad ordeŗa mestrs sasauca brāļus un tie sanāca pie mestra, cik vien viņu bija. Mestrs sāka ar tiem apspriesties, bet pirms lūdzta kādu brāli, lai tas pārlūkotu sargus un vaj nav redzamas sveŗas pēdas. Izsūtija izlūkus, bet tie tūdaļ nāca atpakaļ un teica: - “Ienaidnieks nāk!” - Mestrs ar brāļiem sēdeja vēļ sapulcē, bet tādu valodu dzirdedami, viņi vairs nekavejās un steidzās tureties pretī. Kaŗoga nesajs brālis Bērtulis (Berthold v.

Schauenburg) pajēma kaŗogu un tūdaļ izgāja kādā klajā vietā. Brāļi steidzās pie kaŗoga. Ari pārejie kaŗeivji pulcejās ap saviem kaŗogiem. Tad zemgaliešu spēks dižani tuvojās pa mežu. Brālis Folmars (Wolmar v. Bernhusen), pagānus ieraudzījis, droši skrēja tiem virsū un viss viņa pulks spiedās viņam pakaļ. Tad tur redzeja cērtam un duram un no pagāniem nokāva dažu labu vīru. No brāļu spēka ari daudzi kaŗotaji guleja nokauti. Brālis Folmars varonīgi atbēga atpakaļ pie sava kaŗoga. Bet viņš saskubināja savu zirgu no jauna un otrureiz devās pret ienaidnieku. Tad to varoni nokāva. Bet mestrs uzsauca brāļiem, lai tie nāk laukumā, kuŗš tomēr bija par mazu, tā ka taī burzā viņi kā pienākas nevarēja uz cīņu nostāties. Tad redzeja nākam kādu lielu pulku bruņotu zemgaliešu, kuŗiem nācās stāties preti. Brāļi nebija skubinami, viņi droši cīnijās pie sava kaŗoga un ari citi kaŗa vīri bija labprātīgi kāvejies. Bet nāca vēl kāds cits pulks zemgaliešu un iegāja starp brāļiem un viņu zirgiem. Brāļi griezās ar savu kaŗogu pret šo zemgaliešu pulku. Zemgalieši ordeņa spēku gluži ielenca. Tad iesāka kauties un kāvās ari mestrs. Viņu redzam kaujamies; tad nu notika daža laba dižana cīņa, Brāļi kāvās kājām, bet ari zemgalieši nebija

78.lpp.

jāšus. Uz abām pusēm gāja grūti un sarkanus sviedrus redzeja spiežamies cauri bruņām. Tur dzirdeja zobenus skanam un redzeja bruņu cepures pāršķelšam un uz abām pusēm daudzi nokauti pakrita uz kaujas lauka. Abās pusēs krita daudz brašu varoņu. Bet no ordeņa brāļiem šai vietā 33 dabuja galu; tie citi apklusa kauties. Sešus brāļus ievainotus sagūstīja un tikai viens uz zirga uzlēcis aizbēga, lai gan ievainots. Bet **mestru Vilekinu nokāva**; viņš ordeni bija savaldījis 5 gadus un 5 mēnešus.

Kaŗalauks bija sarkans no asinīm. Tad kas no kaujas ar mokām izglābās, tam prāts nesās bēgt uz Rīgu. Bet zemgalieši tiem dzinās pakaļ un veda tos saķertus atpakaļ; tikai čaklākie pārnāca Rīgā un izstāstīja par kaŗaspēka apkaušanu.

Bet arī zemgaliešiem notika ta nelaime, ka **viņu augstakais kungs tika nokauts**, un tapēc viņiem sacēlās dusmas uz tiem brāļiem, kas bija sagūstīti. Vienam tā notikās, ka viņu uzsēja uz zirga un meta uz viņu ar šķēpiem, līdz kamēr tas bija pagalam. Kad tas bija pagalam, tad jēma otru brāli, uzlika viņu uz restēm un dzīvu izcepa. Tad 35 brāļi bija pagalam un tikai 4 palika dzīvi, lai gan sagūstīti; tos vēlāk, kā arī citus sagūstītos par naudu izpirka. Tā kauja beidzās. **Zemgalieši priecājās**, ka viņiem tā veicies un viņi pateica Dievam par uzvaru. Viņi sajēmās

ieročus un zirgus lielā naudas vērtībā un atgriezās ar laupījumu un sagūstītiem uz savu zemi. Bet pa visu Sv. Marijas zemi žēlojās, ka mestrs ar brāļiem un karaspēku pagalam apkauti. No 40 ordeņa brāļiem, kas kaujā bija izgājuši, 35 bija pagalam, 4 sagūstīti un tikai viens izbēga; bet tas zemgaliešiem vēlāk par to atmaksāja. -

Ši kauja pie Garozas ir viena no slavenākām zemgaliešu cīņām par patstāvību, jo **šai kaujā viss ordeņa karaspēks tika apkauts**. Tomēr zemgaliešu galīgā vēlēšanās nepiepildījās. Viņi bija cerejuši, ka tāpat, kā 1260. gadā pēc Durbes kaujas ordenis atstāja Dobes pili, tā tas tagad aizies no Svētkalna pils un tad viņi varēs atgriesties Tērvetē un galvaspilsētu atjaunot; bet tas nenotika. 1260. gadā ordenis vēl nebija tik stiprs, kā 1287. gadā. Tagad turpreti, kad ordenis bija stipraks un pastāvīgi dabuja jaunus pastiprinājumus no Vāczemes (no ķeizara Rudolfa Habsburga), pametumi pie Rigas un Garozas, kur

79.lpp.

zemgalieši bija gan apkāvuši kādus ordeņa brāļus un vairakus tūkstošus kereivju, ordeni nevarēja galīgi satricinat. Ordeņa garnizons Svētkalna pilī palika un zemgalieši nevarēja atgriesties Tērvetē.

V. Ordenis izposta Dobeli un Rakti 1288./1289. gada ziemā.

Tā ka ordeņa zaudejumi 1287. gada pirmajā pusē pie **Rigas un Garozas** bija lieli un sāpīgi, tad šie zemgaliešu dotie triecieni aptureja ordeņa tālakos uzbrukumus Zemgalei uz diviem gadiem. Tikai 1288. gada vasarā atnāca uz Latviju jauns mestrs, vārdā Kuno (Kune v. Hertogenstein). Viņš turejās pie jaunas taktikas: izvairīties no atklātas kaujas ar zemgaliešiem un zemi tikai postīt un noslepkavot mierīgus iedzīvotājus. Ar šādiem pajēmieniem tad arī neuzvareja, bet apkāva vaj aizdzina zemgaliešus. 1288./1289. gada ziemā mestrs sapulcināja tad lielu karaspēku līdz ar krustnešiem un uzsāka savus posta darbus Zemgalē. Viņam arī izdevās izpostīt un nodedzināt Dobeles un Raktes pilsētas, lai gan pašu šo zemgaļu cietokšņu neiejēma. Rīmju kronists stāsta:

“Tad kādu daļu no karaspēka aizsūtīja no Mintavas un Dobeli, lai brūk tur ar joni virsū. Tie labprāt gāja, ar prieku nogriesdamies uz Dobeli, un kādu rītu agri tos redzeja pilsētai skrejam virsū. Bet nonākuši pie pilsētas vārtiem, tie zemgaliešus atrada jau priekšā. Tie brāļu karaspēkam tūdaļ jēmās kauties pretim un cīnījās par savu mantu un dzīvību, sievas un bērnus saveduši cietoksnī; arī savu pilsētu tie aizstāveja. Bet

brāļi tomēr sakāpa pie tiem iekšā. Tad nevarēja būt citādi, zemgaliešiem bija jaatkāpjas pa piespiešanai. Lielako daļu no pilsētas iedzīvotājiem apkāva; tomēr citi iekļuva savos cietokšņa vārtos, un ordeņa karaspēks tur iekšā palika stāvēt, pilsētā ārpus cietokšņa. Steigšus pilsētai pielaida uguni uz visām pusēm un nodarīja daudz posta, nokaudami arī visus lopus un pamesdami tos visus ugunī. Tad karaspēks atkāpās no Dobeles, vairs nebrukdams virsū, un aizgāja pie mestra ļaudim, kas bija atnākuši ar pārtiku, ko pajēma Mintavā. Atvesto pārtiku pameta Svētkalna pilī, pie Tērvetes, un mestrs tur lika brāļiem, lai uzceļ savas teltis. Tad pils priekšā, klajumā, tie apmetās nometnē, un visam spēkam sanākot kopā,

80.lpp.

to pārraudzīja, kāds tam skaits; bija pavisam kādi seši tūkstoši bruņotu vīru. To nakti tie labi atpūtās. No rīta tad, gaismai austot, pa karaspēku nodziedāja mišas un drīz pēc tam, kad bija paēduši, tie saposās iet. Tad kārtīgi tos redzeja nonākam Rakes (Žagares) priekšā, bet lielā karaspēka ātraki nemanīja, kamēr tas nonāca pie pašiem pilsētas vārtiem. Tur tam maz turejās pretim un tas iebruka Rakes pilsētā. Tad redzeja uz cietoksni bēgam vīrus, sievas un bērnus ar lielu pulku zirgu un govju, bet savu mantību tie pameta, atstādami pilsētā pa

namiem, un steidzās uz cietokšņa vārtiem. Tur tie jēmās tureties pretim un nogāza savu paceļamo tiltu; tas pēc tiem bija par laimi, kad gāja tiem ar joni virsū. Cietokšņa valnis tomēr bija noledojis glums, tā ka nevarēja uz ta nostāvēt, ne ari pa to uzklūt augšam, kaut gan to daudzreiz izmēģinājās. Pilsētā tomēr apkāva visus, kas vien neiekluva pilī, un tur sajēmās ļoti daudz laupījuma, tiklab lopus kā naudu un mantu, tā ka karaspēks bija priecīgu prātu. Bet vakaram pienākot, tas apmetās nometnē un klajumā pie cietokšņa uzcēla sev teltis. Tā brāļu spēks Rakes cietokšņa priekšā palika līdz trešajai dienai un nokāva dažu labu vīru, bet cik īsteni, to nemāku pateikt. Toreiz ari Rakes pilsētu (Žagari) nodedzināja līdz pašiem pamatiem, un **ši zemgaļu pilsēta bija liela un plaša**. Bet zemgaliešiem nepatikās redzēt savu un savas tēvu pilsētas postu, un tas ķērās viņiem pie sirds, ka tiem notika tikdaudz ļaunuma. Tad saposies ordeņa karaspēks griezās atpakaļ uz Rīgu, un tas tur nonāca sveiks un vesals, teikdams Dievu, kas debesu augstībā, ka tiem tā bija veicies. -

Divas ievērojamas un bagatas zemgaliešu pilsētas nu atkal bija izpostītas un viņu iedzīvotāji aplaupīti un pa daļai apkauti. Naudu, labību un dārgakas mantas glabāja gan cietoksnī un to ienaidnieks nenolaupīja, bet liela daļa zirgu, lopu un citas

mantas, kuŗu visu cietoksnī nevarēja savest, krita uzbruceju rokās. Nodedzinato ēku vietā vajadzēja celt jaunas. Viss tas bija zemgaliešiem ļoti smags zaudejums. Bet turpmakie ordeņa posta darbi bija vēl niknaki, kā to redzesim tālaku.

81.lpp.

VI. Zemgalieši un leiši iebrūk Lībijā un ordenis izposta Sidrabenes (Jānišķes) pilsētu.

Caur Dobeles un Raktis pilsētu izpostišanu zemgalieši nejutās vēl satriekti; par to viņi gribeja vēl atmaksat. Tūlit viņi aizsūtija vēstnešus uz Leišiem un aicināja leišus palīgā. Atnāca stiprs leišu karaspēks, kuŗam pievienojās zemgalieši, un savienotais zemgaliešu-leišu spēks, 7000 vīru, vēl taī pat 1289. gada ziemā iebruka pār Daugavu Lībijā un sāka postit ordeņa un arķibīskapa zemes. Ordeņa mestrs izsūtija gan uz visām pusēm vēstnešus, lai pulcinātu karaspēku, ar ko stāties zemgaliešiem preti, bet pie mestra Rigā sapulcejās tikai kādi 2500 bruņotu vīru. Atrada, ka ar tik mazu spēku nav iespējams stāties pretim zemgaliešiem un leišiem, bet ka izdevigaki ir uzbrukt Zemgalei pa to laiku, kamēr zemgaļu kaŗeivji nav mājās. Uzbrukumu nolēma Sidrabenes

pilsētai (tagadejai Jānišķei). To ari izdarija, sadalot karaspēku divās daļās. Kronists raksta:

- Tas viens karaspēks jāja uz Sidrabeni, bet pie ta otra piejēma tos klātu, kas bija atnākuši no Kurzemes, un tie ar brāļu pulku jāja uz **Dobeli** Zemgalē. Tad redzeja tos ejam uz kaušanos, un tiem ari būtu bijusi laime, nebūtu vien tos jau iepriekš ieraudzijuši. Ļaudis sabēdza Dobeles cietoksnī, tomēr tie nokāva daudz vīru un sajēmās laupījuma pilnas rokas; ari pilsētu, cik bija atlicies un no jauna celts, tie nodedzināja, un pret klajā palikušo cietoksni tiem nekādas pūles nebija par grūtām cauru augu dienu. Tā to gaitu tur gana pabeidza, un tie griezās atpakaļ uz Kurzemi.

Nu ļaujiet pasacit, kā labi veicās tam otram karaspēkam, par kuŗu runāju. **Sidrabene**, par kuŗu mineju, atrodas zemgaliešu zemē; tad uz to pilsētu tiem prāts nesās, un tos noveda turpu pa purviem un dažu labu negantu mežu; ceļi tur tādi izskatas. Bet no brāļiem tur bija dažs labs varonis, un no tiem kādu izlasijās, kam uzticeja karogu. Tas tomēr bija tas pats, par kuŗu jau stāstiju un kas tāī kaujā (pie Garozas) izbēdza zemgaliešiem, kas bija toreiz, kad zemgaļi sakāva mestru Vilekinu. Viņš tad steidzās turpu ar savu pulku, un tad ieraudzijis pilsētu, tas kā vīrs noskrēja vārtu priekšā. Nokāpuši no zirgiem, tie visi kopā bruka pa tiem iekšā, kas tiem bija par lielu

prieku. Ļaudis atrasdams pilsētā bez ieročiem, brāļu
kaŗaspēks dzīvoja cirsdams un durdams. Tikai
neliels pulks vīru un sievu iebēdza cietoksnī.

82.lpp.

Bet kāda daļa no tiem palika pie vārtiem, tā ka brāļi
ļaužu dēļ nevarēja pakļūt cauri līdz turieni. Tie
pirms bija gaŗ zemi nocērtami, un brālis, kaŗogu
nesdams, ar vienu roku cirta uz tiem, kas tam stāveja
ceļā, un ko viņš aizsniedza, tas sveikā nepalika, bet
ar otru roku viņš tureja kaŗogu. Brāļi tomēr nebija
skubinami, un tiem visiem bija diesgan darba, kamēr
tie ļaudis un bērņus apkāva. Bija ari pie tiem daŗš
labs braŗš kaŗa kalps, kas gan kā piederas dzīvoja
durdams un cirsdams. Tad gribeja tos iebaidit, kas
glābās pilī un gāja kājām vārtiem virsū līdz ar
kaŗogu; bet tur stāveja pretim braŗi zemgalieŗu
varoņi. Karoga nesaju vāriģi ievainoja un brāļus
drīzumā aizdzina nost no vārtiem, un tie aizŗāva tur
priekŗā nolaiŗamos vārtus. Brāļi atkāpās pa
piespieŗanai, bet pie viņu kājām ļaudis gubām guleja
nokauti, tikpat vīri, kā sievas un bērņi. Tad uzsauca
visam kaŗaspēkam un lika tam brukt ar joni
cietoksnim virsū. Līdzko tas notika, ieraudzija
atstāto pilsētu degam, brāļiem par ŷēlumu, jo nu
tiem bija jaatkāpjas. Bet kas vien atradās pilsētā, tie
sveikā nepalika, lai lopi vaj cilvēki. Nu tomēr ļaujiet
aizrādit, cik tur posta bija noticies; teikŗu visu

patiesību. Nekādas mantibas zemgalieši nedabuja ievākt cietoksnī, no tām brāļi sajēmās daudz laupījuma. Tad burzā apkāva simtiem cilvēku un daļu sagūstīja. Tā šī gaita beidzās un brāļu karaspēks aizgāja no pils, Dievu teikdams un priecadamies par saviem darbiem; jo gods un teikšana Tam patiesi nākas, un ko Viņš dara ar saviem draugiem, par to tiem jāpateicas, kā piederas, un Dievs par to jāslavē; bet kas to nedara, tas patiesi bezprātīgs. Karaspēks tad joprojam sveiks un vesals pārnāca Rigā, un kas no kristigajiem to dzirdeja, teica Jezu Kristu, kas patiešam visas slavas cienīgs.

Trešo dienu pēc šī notikuma zemgaliešu un leišu karaspēks no Lībijas dižani atjāja atpakaļ Zemgalē, apzinadamies savu ieroču stiprumu, un leiši griezās atpakaļ uz mājām. Bet dažs labs zemgalietis noskuma, redzedams **Sidrabenē** nodarīto postu un ka šī jaukā pilsēta bija nodedzināta un izpostīta. Tie vēlejš, kaut nebūtu gājuši no mājām projam. Leiši no sirds nožēloja zemgaliešu postu, kas tiem bija uzbrucis. Neilgi pēc tam zemgalieši atkal uzcēla savu Sidrabenes pilsētu, bet ordenis to otrureiz nodedzināja. Tad zemgalieši to uzcēla citā vietā.-

1288./9. gada ziemā ordenis bija izpostījis visas trīs pēdejās zemgaliešu pilsētas: Dobeli, Žagari (Rakti) un Jānišķi (Sidrabeni)., kuŗas ar saviem kungiem vēl pretojās ordenim. Bet caur to

83.lpp.

zemgalieši vēl nebija satriekti, **viņi nepadevās** un ari neatstāja savu zemi. Tapēc ordenis izdomāja pret viņiem nežēlīgu apkaŗošanas līdzekli.

Sidrabenis izpostišanas atstāstījums jo spilgti tēlo sevišķi ordeņa nežēlību. No tam redzams, ka ordenis pēc sava garīgā rakstura bija jau pilnīgi **pagānisks**.

VII. Bads Zemgalē. Zemgalieši aiziet no Dobeles un Rakes 1290. gada iesākumā.

Tas līdzeklis, ar kuŗu ordenis izdomāja veikt zemgaliešus un ari veica, bija **bads**. Atklātās kaujās zemgalieši pastāvīgi kāva savus ienaidniekus; zemgaliešu kungu un vadoņu noslepkavošana, laupišanas un pilsētu un dzīvokļu nodedzinašana vēl galīgi nebija zemgaliešus satriekuŗas; bads, briesmīgais bads nogurdināja zemgaliešu roku, tā ka ta nogura vairogu un šķēpu nest un zobenu cilat. Visu 1289. gada vasaru ordenis rīkojās, lai uzlaistu zemgaliešiem badu. Šai nolūkā no visām pusēm pastāvīgi izsūtīja gan lieliskus, gan maziskus karaspēka pulkus, kas zemgaliešiem neļāva zemi iestrādat, ne iesēt; bet to, kas bija iesēts, to iznīcināja un sadedzināja. Lopus visus apkāva. Rudenī auglīgie lauki neka nedeva zemgaliešiem. Un kad vecie

krājumi bija iztēreti, tad uznāca Zemgalei nežēlīgs bads. Nu vairs atlikās divas **izejas**: vaj padoties ordenim, vaj aiziet no sentēvu zemes. Zemgaliešu lepņā dvēsele nepanesa pazemošanos, ka padodas nicinātam pretiniekam, un zemgaliešu kaŗeivji, kā arī brīvības mīletāji iedzīvotāji, lai ar rūgtumu un sāpēm, lepni ar zobenu un šķēpu rokā aizgāja no Zemgales uz saviem ciltsbrāļiem leišiem. Šo Zemgales bēdu gadu kronists apraksta šādi:

- Svētkalna pils bija tur tuvumā, un no tās zemgalieši nekad netapa vaļā. **Kad tie domāja art un tiem bija jāsej, tad atnāca viņu kaimiņi un pajēma tiem vīrus līdz ar visiem zirgiem.** Bet izbailēm pārejot, ordeņa brāļi tūdaļ atkal salasījās kopā un iejāja no jauna viņu zemē, laupidami un dedzinādami. Dažreiz pat notikās, ka tos ar diviem kaŗaspēkiem redzeja dedzinām mājas, ciemus un pilsētas, un tā

84.lpp.

tie bieži nodarija varoņu darbus tiklab Raktē (Žagarē), kā Dobelē. Zemgalieši nevarēja vien atstāveties pretim, brāļiem uzbrūkot, lai bija agri, lai vēlu, un kas cietokšņos neiegāja, zaudeja savu dzīvību, vaj arī tos sagūstīja. Zemgaliešiem pajēma un iznīcināja arī gan lopus, gan mantu, un tie visai noskuma savā prātā. **Nāca viņu labība gatava, tad nokapāja to gar zemi kā zāli.** Tādu labumu tiem

nodarija. No tam Zemgalē izcēlās bads, un kad tie tad laukus atkal domāja iekopt un mazliet palika drošaki, brāļi steigšus bija atkal gatavi un gāja tiem no jauna virsū ar karaspēku. Tie izraudzījās turpu arī citus ceļus, ka nedabuja pamanīt viņu karaspēku, t. i. gar jūrmalu. Tāpat uz Dobeli atrada citus ceļus, un tiem nekas nelīdzeja. Tā bieži tiem nodarija postu un tiem bija visadi ko ciest. Daudzus no tiem nokāva un apšāva līdz ar sievietēm un bērniem. Sevišķi tie brāļi, kas bija Svētkalna pilī, bieži gāja ar savu karaspēku un sajēmās lielu laupījumu Zemgalē. Bet ko vien viņu mājokļu vārtu priekšā atrasdami, tie sagūstīja vaj apkāva. Tad bieži tiem bija ko žēloties un zemgalieši **palika pliki un nabagi**. Pēdīgi zemgaliešiem apnikās tādi laiki un tie iejēmās kādu padomu prātā, ko tad patiešam izdarija. **Tie atstāja Dobeli un tos redzeja no turienes aizejam nožēlojamā kārtā, gan braukšus, gan kājām**. To ziniet patiešam, un nu tie gana vareja nožēlot savu vainu; jo tiem nekad vēl nebija noticies tik liels posts, kā tāī laikā. Tad kāda daļa no tiem nonāca Raktē (Žagarē), bet tie citi sev par laimi **aizgāja uz Leišiem**. **Dobeli pēc tam drīzumā nodedzināja**. Tas atlikās zemgaliešiem no viņu piederuma un mantojuma. **Raktei** ķērās tāpat klāt, kā to darija ar Dobeli. Kādu laiku raktieši dūšīgi turejās pretim, bet pie tiem bieži nogāja ar karaspēku un nodedzināja

tur visapkārt visu tik tīri un klaji, ka tiem tā apnika dzīvot; bez tam tie cieta badu, un daudzus no tiem arī apkāva. Tad **Rakti zemgalieši atstāja un aizgāja uz citu zemi**, pamesdami savu mantojuma tiesu ordenim par ķīlu. Kāds ļaunums tur tiem noticies, gar to man nav nekādas daļas. Pilskungs tomēr, kad mestra uzdevumā pārvaldīja Svētkalna pili, par to vēsti priecadamies, **nodedzināja pamesto pilsētu** un izpostīja cietoksni Raktē. -

Viss Dobeles un Raktes (Žagares) apgabals nu bija zemgaliešu atstāts un uz ilgiem laikiem galīgi izpostīts.

85.lpp.

VIII. Zemgalieši aiziet no Sidrabenes (Jānišķes) 1290. gadā.

Līdzīgi Dobelei un Raktei (Žagarei) ordenis postīja 1289. gada vasarā arī Sidrabeni ar tās apgabalu. Drīz pēc tam, kad aizgāja uz Lietuvu dobelieši un raktieši, arī Sidrabenes zemgalieši vēl ta paša 1290. gada sākumā un aiz tiem pašiem cēloņiem **atstāja Sidrabeni** (Jānišķi) un arī aizgāja svešumā. Tomēr daļa no viņiem, kam žēl bija tēvu zemes, padevās. Vēlaku gan šis apgabals, tāpat kā

Rakte, tika no leišiem atkal iekarots un nāca pie Lietavas.

Par Sidrabenes (Jānišķes) izpostīšanu rīmju kronists raksta:

- Kad Rakte bija nodedzināta un izpostīta, kā nupat stāstīju, tad vēl atradās zemgaliešu zemē Sidrabenes pilsēta un cietoksnis; tanī atradās braši varoņi, un turpu bija jājāj vaj jāiet pa dažu labu lielu mežu. Tie šķīstajai Kristus ticībai bija nodarijuši daudz ļauna, Dieva bruņiniekiem par žēlumu. Talabad tie gāja Sidrabenei virsū lai agri, lai vēlu, un nekādas pūles tiem nebija par grūtām. Ūdeņi uzplūsdami nekad nebija par lieliem; lai bija silts, lai salts. Kad brāļi gribeja iet gaitās, tie no saviem apakšniekiem neviena netaupīja, un nedz arī drīksteja kāds no tiem atrauties no sava pienākuma, lai bija muižnieki, lai kalpi. Tie visi gāja, un tas bija viņu pienākums. Ari kurši atnāca ar savu pulku, kad tiem lika, jo prasīja no tiem tikai to, kas viņu pienākums. Tā saposās dažs labs stiprs karaspēks un gāja uz Sidrabeni, gan jāšus, gan kājām, un **nodarija tiem lielisku postu**. Viņu pilsētu redzeja biežaki degam, nekā tiem vareja būt paprātam, un kas neglābās cietoksnī, to sagūstīja vaj nokāva. Tad zemgaliešus tur dzirdēja žēlojamies un dziedam to pašu gaudu dziesmu, ko tie bija dziedājuši Dobelē un Raktē. Viņu prāts bija noskumis, ka tiem tik bieži

pajēma viņu mantību; dažu labu arī mocija bads, un tā tie savā prātā palika šaubīgi. Tad kāda daļa no tiem iejēmās prātā kādu padomu un arī patiešām to izdarīja. Tie darija, kas vēl tiem bija darams; tie pajēma savus piederīgos un lika tiem saiet cietoksnī, tā atstādami pilsētu. Bet savu iedzīvi un visu mantību tie gana noglabāja un arī ievāca cietoksnī, nevienam nemanot. Tad paši tie turpu nogāja pakal. Tiklīdz tas bija noticies, tie skaļi un gaiši sāka saukt un runāja uz citiem: kas pret ordeni gribot tureties, lai visā mierā pie viņiem ejot iekšā, un drīz tie zināja, kas pie tiem

86.lpp.

gribeja ieiet vaj neieiet. Kas palika pilsētā, tie pavadīja savu laiku ar grūtībām kaudamies. Bet tie vairs nebija tur ilgam, **tiem bija jaaiziet uz citurieni. Bads tos mocit mocija**, un viņi baidījās arī no nāves, ka brāļi atnākdami tos neapkauj. Tad no Sidrabenes tiem prāts nestin nesās projam. Tomēr tas tiem bija par žēlumu, ka šī zeme tiem bija japamet un jaiet projam. lai braukšus vaj kājām. **Tie aizgāja uz Leišiem**. Bet tas tiem bija visai par ļaunu, ka tie izraudzījās kādu svešu zemi; tie zaudeja tā savu mantojuma tiesu. -

Visi Zemgales novadi, kas ordenim bija pretojušies: Dobeles, Raktes (Žagare) un Sidrabene (Jānišķe), nu bija pārmākti. Bet tie bija galīgi

izpostiti un izdedzināti un bez iedzīvotājiem. **Tad bija tuksnesis agrākās bagātības un pilsētu vietā.** Sacitais attiecas uz apgabalu uz dienvidiem un rietumiem no Jelgavas. Bauskas jeb Mežotnes plašo apgabalu, kā Rīgas arķibīskapa piederumu, šīs kara briesmas neķēra, jo pāvests bija licis Zemgali saudzēt.

Rietumu Zemgales izpostīšanu un zemgaliešu aiziešanu rīmjū kronists vēl tā apraksta, sajemdamis īsumā kopā visus notikumus no 1286. līdz 1290. gadam:

- Sidrabeni nodedzinot, zeme gana bija izpostīta, un **neviens nekad nav dzirdejis stāstam, ka jebkad agrāk tā noticis.** Gribetu tomēr mazuliet pielaut, tad sacīšu visu patiesību, kādā laikā tas notikās, kad redzeja to zemi izpostām. Tas notikās tad, kad uz Dievu paļaudamies Zemgalē cēla kādu pili, kurā sauca par Svētkalna pili (pie Tērvetes). Divpadsmit dienu pēc tam, kad tā bija uzcelta, tērvetieši sanāca vienos prātos, ka viņu pilsēta un cietoksnis nodedzināmi pašu lielā posta labad. **Bet tie gana to pēc vareja nožēlot. Tad ceturtajā gadā pēc tam, kad tiem notika šī pirmā nelaime,** tie nodedzināja tās pilsētas, kas jums te iepriekš minētas; minešu tomēr tās vēl reizi, lai tās stipri pazīstiet. Tās ir Rakte, Dobeles un Sidrabene, kurās visas trīs jau mineju. Tās nevarēja attūreties pretim,

un tās nodedzināja pēc Dieva piedzimšanas **tūkstots divi simti un deviņdesmitajā gadā**. Tolaik ar gudru ziņu valdija kāds mestrs, brālis Kuno vārdā. Tā tad nu jums esmu to laiku pateicis un arī tam valdot tas notikās, ka **Zemgali** redzeja **izpostam**. Kas tomēr vairak ko piedzīvojis, lai raksta tālak. -

87.lpp.

IX. Notikumi Zemgalē pēc 1290. gada.

Rīmju kronists nestāsta, cik zemgaliesu 1290. gadā pēc ordeņa briesmu darbiem aizgājuši no Tērvetes, Dobeles, Žagares un Jānišķes uz Leišiem. Bet tikpat no daudzām bagatām pilsētām, kā arī no lielajiem karapulkiem, kurus zemgalieši uzstādīja, ir skaidri redzams un saprotams, ka **Zemgale bija biezi apdzīvota kulturas zeme**. Bet arī par aizgājejiem mēs tiekam pie noteikta skaitļa. Nākošajos gados pēc zemgaliešu aiziešanas, t. i. pēc 1290. gada, izcēlās strīdi un kari starp mežonigo teitoņu ordeni un Rīgas arķibīskapu, kuŗa pusē turejās arī Rīgas pilsēta. **Ordenis visādi apspieda katoļu baznicu**, nicināja un apsmēja savu kungu Rīgas arķibīskapu un pat pašu pāvestu, kuŗa rīkojumu vairs neklausīja. **Ar vācu ordeni katoļu baznica bija sev ieguvusi visniknako**

ienaidnieku, kuŗš pēc 200 gadiem katoļu baznicu Latvijā un Prūsijā galīgi izpostīja. Baznica arvienu stāveja latviešu tautas pusē un vienumēr protestēja pret ordeņa briesmu darbiem. Vienu laiku Rīgas arķibīskaps pat noslēdza sabiedrību ar leišiem, kuŗus tureja par cilvēcīgākiem, nekā ordeņa briesmonus, lai gan leiši tolaik vēl bija pagāni. Par ordeni arķibīskaps rakstīja daudz sūdzību pāvestam un vienā šādā sūdzībā teikts, ka **ordenis ar saviem briesmu darbiem aizdzinis uz Lietuvu vairāk nekā 100 000 zemgāliešu.**

Tagad, mūsu jaunākajos laikos, šai Tērvetes, Dobeles, Žagares un Jānišķes apgabalā, no kuŗa zemgālieši aizgāja, ir nepilni **75 000 iedzīvotāju.** Ja nu pieskaita kaujās kritušos zemgāliešus un tos, kuŗi vēl palika Zemgālē, skaidri redzams, ka **XIII. gadusimtenī Zemgāle bija divreiz biežāki apdzīvota, nekā tagad.**

Ar 100 000 kaŗeiviskiem zemgāliešiem palika bagāta Lietava, sevišķi Žemaitē (tagadējā Kauņas guberņa). Bet tāi pašā laikā, kad ordenis kaŗoja ar zemgāliešiem, ordeņa otra nodaļa Prūsijā veda tāpat **iznīcinašanas kaŗu pret senajiem prūšiem, latviešu ciltsradiem.** Ari tie nepadevās ordenim un tie prūši, kas kaujās palika dzīvi, tūkstošiem, un ja vēl ne lielākā skaitā nekā zemgālieši, pārgāja uz Lietuvu un Žemaiti, ari uz Krieviju. Šinī vācu

vajāšanas laikā izgāja no Prūšiem uz krievu zemi arī Romanovu valdnieku nama ciltstēvs Jānis Kambila (Vācijas 19.gs. historiogrāfijas viedoklis, ka valdošais Romanovu nams bija cēlies no senas rusu bajāru dzimtas, kad 1280. g. no Prūsijas vai Lietuvas Krievijā ieceļojis Kambila. Tā pēcteči bijuši vojevodas un saradojušies ar vietējiem kņaziem, līdz ievēlēti par Krievijas lielkņaziem.), prūšu-latviešu kungs, kuŗa novads bija ap Kaŗalaučiem. No ziemeļiem

88.lpp.

un rietumiem tā tad pieplūda Lietuvā kaŗeiviski ļaudis, kas palīdzēja leišiem viņu turpmākajos asinainos un nebeidzamos kaŗos pret vācu ordeni. Un taisni **drīz pēc zemgaļiešu un prūšu ieplūšanas Lietuvā nodibinajās stiprā Lietavas valsts**, kuŗa 1410. g. kaujā pie Zaļģiriem (Zaļģires jeb Grunvaldes jeb Tannenbergas) galīgi satrieca ordeņa spēkus. Ievērojamas leišu bajāru ģimenes cēlušās no zemgaļiem un prūšiem, tā piem. ievērojamā Radvīļu (Radvili, Radivili, Radzivili, Radvilos, Radwilli, Radewilli, Радзівілы, Radziwiłłowie) ģimene cēlusies no Radvilišķiem pie Mēmeles, kuŗš apgabals senlaikos piedereja pie Zemgales un bija vienīgi latviešu apdzīvots.

Tālu visapkārt ordeņa Svētkalna pilij Zemgalē viss bija, kā jau teikts, **izpostīts un pārvērsts par**

tuksnesi. Nebija vairs ordenim ne ko kaut, ne postīt, ne arī no kā ievākt nodevas, pēc kuŗām tas tik ļoti dzinās. Tapēc arī Svētkalna pils pastāvešanai nebija vairs nozīmes un, kā kronists raksta, “mestrs ar brāļiem nolēma, ka Svētkalna pils (pie Tērvetes) noplēšama.” Tas gan laikam notikās drīz pēc 1290. gada, kad turienes zemgāļi aizgāja uz Lietuvu.

Bet Rietrumu Zemgale (ap Tērveti, Dobeli, Žagari un Jānišķi), kuŗa ir visaugligākais apgabals Latvijā, ilgi nevarēja palikt par postašu. Mazpamazam tā sāka pildīties ar ļaudīm no apkārtejiem un tālākiem Zemgales novadiem un tāpat arī pēc izpostīšanas palikušie ļaudis pievairojās. Pēc pāris desmit gadiem vācu ordenis jau varēja sākt domāt uz nodevu ievākšanu savos piederumos Zemgalē. Dēļ tam bija jāietaisa arī pārvaldišanas centri ar garnizoniem, kaut arī nelieliem. Tadēļ ordenim vajadzēja stāties pie seno apcietināto vietu atjaunošanas un jaunu pīļu ietaisišanas.

Par šādu apcietinājumu celšanu kronists Vartbergs raksta īsumā šādi:

- 1321. gadā ap Lieldienām (19. aprīlī) mestrs uzcēla Zemgalē pret pagāniem **Mežotnes** pili. -
- 1335. gadā gavenā laikā (no 1. marta līdz 16. aprīlim) mestrs cēla pret pagāniem **Dobeles** pili. -
- 1339. gadā, pēc Ziemas svētkiem (t. i. pēc 25. decembra 1338. g.) viņš cēla **Tērvetes** pili. -

Raktes (**Žagares**) un Sidrabenes (**Jānišķes**) apgabala cietokšņu ordenis nav no jauna cēlis, no kam redzams, ka šie apgabali jau tāī laikā bija pārgājuši **zem Lietavas** valsts, kuŗa toreiz bija sevišķi stipra zem varenā ķēniņa Ģedimina

89.lpp.

valdibas. No ta laika sākās Jānišķes un Žagares, kā ari pārejās Leišmales pārleišošanās.

Jaunie ordeņa apcietinajumi nebija lieli, nebija no mūra, bet no zemes vaļņiem ar koka ēkām aiz tiem.

Ordeņa Mežotnes pils atradās uz Lielupes kreisā krasta pie tagadejās Mežotnes mācītāja muižas. Apcietinajuma augstais valnis vēl tagad redzams, bet koka ēkas, pili vēlāk apkuŗojot, tika nodedzinatas. Ordeņa Dobeles pils atradās uz Dobeles pilskalna senā zemgaliešu cietokšņa vietā un ari sastāveja no zemes vaļņa un koka ēkām aiz ta. Tās vietā tagad redzamas mūra pils drupas, kas celta vēlajos laikos. Ordeņa toreiz celtā Tērvetes pils atradās uz zemgaliešu cietokšņa kalna pašā ziemeļu galā un bija maza un neiejēma ne desmitās daļas no senā zemgaliešu cietokšņa. Ģrāvis un augstais valnis vēl redzami. Daži maldas, noturedami šo vietu aiz augstā vaļņa par seno zemgaliešu cietoksni. Tas tā nav, un vēl reiz jaatkārto, ka **senais zemgaliešu cietoksnis iejēma visu lielo Tērvetes (tagad Kalnamuižas) pilskalnu** (arī to daļu, kur pēdējās

vācu pils drupas), **bet 1339. gadā celtā ordeņa pils tikai pilskalna ziemeļu galu.**

Bet ordeņa jaunceltās Tērvetes un Mežotnes pils ilgi nepastāveja, **jo leiši tās iejēma un izpostīja.** Par to arī ziņo kronists Vartbergs, kuŗš raksta:

- Šai laikā, 1345. gadā, kad mestrs dēļ igauņu dumpja bija Sāmusalā, leišu ķēniņš (Alģirds, Algirdas, Альгерд, Olgerth) sapulcināja stipru karaspēku un uzbruka ordeņa zemēm. Caur kāda zemgaliešu bajāra **Pāles** (Johans Pāle, *Johannes de Pala*; vēl tagad Zemgalē ir bajāru (muižnieku) ģimene grafi un baroni Pāleni, *von der Pahlen* - sena līvu; pēc citas leģendas, prūšu no Pomerānijas izcelsmes vācbaltiešu bruņniecības dzimta Livonijā) nodevību viņš iejēma Tērvetes pili un izpostīja to ar uguni līdz pamatiem, pie kam arī 8 ordeņa brāļi ar daudziem kara vīriem tika nokauti. Pēc tam leišu ķēniņš gāja uz **Mintavas** pili, kuŗu viņš ar visu pilsētu iejēma. Bet tā ka šī pils bija no plieņa akmeņiem celta, tad viņš tās nenodedzināja, tomēr viņš aizveda visus priesterus, 8 ordeņa brāļus un 600 ievērojamākos ļaudis uz Leišiem gūstniecībā, -

Tad vēl raksta Vartbergs:

- Ap Lieldienām (16. aprīlī) 1346. gadā leiši gluži izpostīja Mežotnes pili, pie kam nokāva komturu (pils pārvaldnieku) līdz ar ordeņa brāļiem un daudziem kara vīriem. -

90.lpp.

No ta laika Mežotnes pils nav vairs tikusi atjaunota, ne arī Tērvete, kuŗa pat par pilsētu vairs neattīstījās. Vēlāku, Zemgales lielkungu laikos, uz Tērvetes pilskalna celta mūra pils, kuru 1701. gadā zviedru ķēniņš Kārlis XII. no Svētkalna ar lielgabaliem sagrāva; no ta laika Svētkalnu mēdz saukt arī par Zviedru kalnu.

XV. gadusimteņa pirmajā pusē ordenis nolaupīja Rīgas arķibīskapam arī visu Bauskas jeb senās Mežotnes apgabalu un cēla tad 1445. gadā uz senās Mežotnes jeb Bauskas pilskalna savu mūra pili, kuŗas drupas vēl tagad redzamas.

Ordeņa asinainā valdība beidzās 1560. gadā, pēc kam Zemgale kopā ar Kurzemi palika par lielkunga valsti, zem Lietavas virsvaldības.

~~~~~

GALA VĀRDS.

Vēl dažkārt un dažur pastāv pasaciņa jeb **vēstures viltojums**, ka XIII. gadusimtenī kādi “vācieši” ienākuši un iekārojuši Baltiju.

Tas ir maldu un nezinašanas ieskats.

Tie bija toreizejo krustakaŗu un katoļu ticības un varas izplatīšanas centieni, kas uz toreizejā pasaules

valdnieka pāvesta pavēli atveda katoļu garīdzniekus un krustnešus Daugavas grīvā. Un latviešu apvienošanās centieni bija tie, kas labprātīgi pulcināja latviešus ap Rīgas bīskapu, kā pāvesta vietnieku. Rīga bija no iesākuma īsta latviešu pilsēta. Visu XIII. gadsimteņa pirmo pusi rīkojas Latvijā gandrīz vienīgi pāvests jeb viņa vietnieks, Rīgas arhibīskaps, un par kādu “vācietību” toreiz nebija ne runa; vācietība jeb pareizaki sakot **pārvācošanās** ieviesās tikai XIII. gadsimteņa beigās un vēlākos gadsimteņos caur tā saukto vācu jeb teitoņu ordeni. Iekarošanas pasaciņu jau arī pilnīgi apgāž zemgaliešu karī, kuŗos pret zemgaliešiem, ap piekto daļu no Latvijas, bija jākaro vesals gadsimtenis. Un karotāji bija Vidzemes, Latgales un Kurzemes latvieši, jo krustnešu no Rietumu Eiropas nekad nebija vairak Latvijā par pāris tūkstošiem.

Politiskie apstākļi XIII. gadsimteņa sākumā Latvijā bija tādi, ka latviešu tauta atradās sadalīšanās stāvoklī. Tas tāpat bija tolaik arī kaimiņu Lietuvā un Krievijā. Latvijā tai laikā bija daudz atsevišķu valstju (Latgale, Tālava, Vidzeme, Lībija,

91.lpp.

Zemgale, Kurzeme, Sēlija) ar saviem ķēniņiem un valdniekiem priekšgalā; lielākās un stiprākās valstis bija Latgale un Zemgale. Latviešu tautas sadalīšanās

bija aizsniegusi galejās robežas un nedeva pietiekošas aizsargašanās pret ārejiem ienaidniekiem.

XIII. gadusimteņa iesākumā latviešos bija pamodušies apvienošanās centieni, kuŗiem bija arī labas cerības uz piepildīšanos. Kā reiz slāvi apvienošanās nolūkā atsaucā no aizjūras (senprūšu) zemēm valdnieku Ŗuriku, zem kuŗa pēcnācejiem līdz Ŗijēvas Valdmiera Svētā laikiem notika krievu tautas apvienošanās vienā valstī, tā latvieši apvienošanās nolūkā, piejēmdami labprātīgi kristīgo ticību, sāka apvienoties ap pāvesta vietnieku, Rīgas bīskapu, un nodibināja Latvijā Sv. Marijas valsti ar valdības centru Rīgā. Visa Latgale, Lībija, Tālava un Vidzeme, t. i. visas latviešu zemes uz ziemeļiem no Daugavas, tūlīt pašā iesākumā labprātīgi pievienojās pie jaunās valsts, **šīs zemes nekad nav tikušas iekarotas**, bet viņas gan arvienu citas zemes piekaroja klāt.

Lībijas ķēniņš Kaupis bija pirmais katoļu baznīcas patrons un atļāva bīskapam apmesties Rīgā, kuŗa līdz tam bija Kaupja īpašums.

Jaunajai valstij pēc tam **labprātīgi** pievienojās sēļi jeb augškurzemnieki un pēc tam lejaskurzemnieki jeb kuŗši. Jaunā valsts solīja latviešiem lielus politiskus labumus, jo savienoja latviešu tautu par spēcīgu valsti zem baznīcas virskundzības, kuŗai latviešu īpatnīgā tautiskā dzīve nebūt nebija pretīga.

Latvieši nezaudeja ne brīvības, ne valodas, ne ierašu, ne arī politiskās pašnoteikšanās. Vēlāk šos latviešu apvienošanās centienus un Sv. Marijas valsts pastāvēšanu izpostīja vācu jeb teitoņu ordenis, kas XIII. gadsimteņa beigās sāka apspiest baznīcu un tūlīt pēc zemgāliešu kariem iesāka niknus karus ar Rīgas arhibīskapu un pēdīgi ieguva Latvijā pilnīgu virsvaldību. Vācu ordenis un tas **vāciskais gars**, kas ordenī valdīja, izpostīja visu to labo darbu, ko baznīca Latvijā bija sākusi strādāt.

Atgriezīsimies atkal pie Zemgales latviešiem. Vienīgi viņi bija tie, kas nepievienojās Sv. Marijas valstij. Paraduši dzīvot pilnīgā patstāvībā, viņi neatzina jaunās valdības Rīgā, arī savas sentēvu ticības viņi negribēja atstāt, kurā pēc savas būtības arī nestāvēja daudz zemāk par kristīgu ticību, jo atzina tāpat vienu Dievu un visus labus tikumus. Tā tad sadūrās zemgāliešu

92.lpp.

īpatnības un visu pārejo latviešu apvienošanās centieni. Ķēniņa Viestarta laikā Zemgale dzīvoja draudzībā ar Rīgas bīskapu un Viestarts bija pat ar mieru zem zināmiem nosacījumiem iestāties Sv. Marijas valstī. Bet pretīgais teitoņu ordenis ar saviem briesmu darbiem zemgāļus vēlāk pavisam atsvešināja no pārejās Latvijas un jaunās Rīgas valdības. Tas tad noveda pie zemgāliešu cīņām par patstāvību. Zem

bīskapa valdības Vidzemes latvieši 20 gadu ilgā asinainā iznīcinašanas karā sadragāja igauņus un pievienoja tos Sv. Marijas valstij un tad vērsa ieročus pret zemēm uz dienvidiem no Daugavas. Šis latviešu karš pret latviešiem, kurā vēlākos gados ordenis vairak izlietoja igauņus, izliekas mums pretīgs, bet nevajaga aizmirst, ka ordenis tīši sēja naidu starp Sv. Marijas valsti un zemgaļiem (ari kuršiem), lai vēlāk varetu sagrābt visu varu pār Sv. Marijas valsti, Zemgali un pašu bīskapu. Naidīgā teitoņu ordeņa vara jauca latviešu ceļus, cik daudz ari baznīca necentās tos nolīdzināt.

Vesalus 100 gadus zemgaļieši cīnījās pret lielu pārspēku: pret visu pārejo Latviju, pret bīskapu, un visniknak pret ordeni, ar kuru kaņoja uz dzīvību un nāvi. Ši ilgā cīņa bija augstākā mērā varonīga un var mēroties ar slavenākajiem grieķu un romiešu kariem, kādi no vēstures pazīstami. Visā cilvēces vēsturē atradīsies maz tamlīdzīgu un tik ilgu brīvības karu, kā šis lielais zemgaļiešu karš. Pie tam šis karš visus simts gadus ir vairak zemgaļu **uzvaras karš**. Cik daudz reizes gan zemgaļi šai laikā nav sakāvuši Sv. Marijas valsts, ordeņa un igauņu pulkus! Tikai pašas kara beigas ir zemgaļiem nelabvēlīgas, tapēc ka teitoņu ordenis bija Latvijā un Prūsijā jau pārlietu nostiprinājies un vareja Zemgali galīgi izpostīt un padarīt par tuksnesi. Ari zemgaļu draugi un

sabiedrotie - leiši, taī laikā, pēc ķēniņa Mintauta nāves, bija vājinati un nevareja palīdzības sniegt. Bet ari galu galā zemgaļi vis nepadevās, bet visi brīvības mīletaji, skaitā pāri par 100 000 dvēseles, aizgāja uz Leišiem. Tā tad **Zemgale gan tika iekarota, bet zemgaļi netika uzvareti.**

Zemgaliešu cietokšņi, apbruņojums, ieroči un kara māksla tolaik bija tādi paši kā citās Rietumu Eiropas kulturelajās zemēs. Zemgaļi pa jūras ceļu ievada dažādus metālus un tos savā zemē mākslīgi izstrādāja par ieročiem un rotas lietām, kā tas tagad it sevišķi no Zemgales arķeoloģijas redzams. Tapēc ari zemgaļi tik ilgi ar sekmēm vareja cīnities. Bet kad beigās teitonu ordenis noslēdza Zemgali no jūras, iekaroja Zemgales Vārtus (pie Babites

93.lpp.

un Slokas) un Zemgales ostu Mintavu, tad zemgaliešiem tapa grūtāk karot, jo metāla ievēdumi no Zviedrijas un Rietumu Eiropas apstājās. Caur Krieviju un Poliju metāla ievēšana bija stipri apgrūtināta, jo te ceļš bija tāļš un šis zemes bieži atradās karā ar latviešiem-leišiem. Kad Kurzeme pievienojās pie Sv. Marijas valsts XIII. gadusimtenā vidū un ordenis iekaroja Prūsiju, tad **zemgalieši un leiši tika galīgi atspiesti no jūras**, un tapēc XIII. gadusimtenā beigās zemgaļu stāvoklis palika grūts.

Zemgaliēšu un vispārīgi latviešu karēiviskās īpašības XIII. gadusimteņa karos izrādījās spožā kārtā. Vidzemes latvieši pilnīgi satrieca toreiz igauņus un daudzreiz sakāva pleskaviešus, naugardiešus un leišus, bet Zemgales latvieši ar labakajām sekmēm karaļa pret Rietumu Eiropas bruņotiem spēkiem un krustnešiem.

Sevišķi cilvecības, godprātības un garigas attīstības ziņā zemgaļi tālu pārsniedza apkārteņās tautas. Viņi prata cīnīties ar godu, un var noderēt par paraugu jaunlaiku Eiropas karotajām tautām.

Stipri janožēlo, ka zemgaļi, no mežonīgā teitoņu ordeņa aizkavēti, nevarēja pievienoties pie Sv. Marijas valsts jeb pārejās Latvijas. Tad Sv. Marijas valsts būtu attīstījusies par stipru īpatnīgi latvisku politisku vienību, tāpat kā vēlāk Lietava. Teitoņu ordenis ievēda Latvijā vācisku garu un **pārvācoja latviešu augstākās kārtas** - kungus un bajārus, kuŗu pēcteči ir tagadejie Latvijas vāciski runājošie muižnieki, kas no tautas stipri atsvešinājušies pa ilgajiem gadusimteņiem. Tāpat ordenis apspieda pirmo latviešu apvienošanās iedvesaju - baznicu, un ievēda to nožēlojamo politisko stāvokli mūsu zemē, kuŗš tikai tagad, pateicoties Krievijas valdības gādībai, sāk laboties. Zemgaļi bija pirmie un varenākie cīnītāji pret ikkatrai augstakai kulturai

naidīgo garu, kuŗš tolaik izteicās teitoņu ordenī, un
šis gods zemgaļiem uz visiem laikiem paliks.

